

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Svetlana Slavikienė

*Edukologijos magistrantūros
studentė*

**TĖVŲ PEDAGOGINIŲ KOMPETENCIJŲ,
KAIP IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ
UGDYMO TĖSTINUMO PRIELAIDOS,
UGDYMAS**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas
Doc. dr. Rasa Pocevičienė

Šiauliai, 2006

POSSIBILITIES OF DEVELOPMENT OF PARENTS' PEDAGOGICAL COMPETENCES AS THE PRECONDITIONS OF CONTINUITY OF EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

SUMMARY

Parents' interaction with pedagogues as equal partners is an important and unquestionable factor in a successful process of education. The practice shows that a problem of contact with parents arises.

Therefore searching for new co-operation forms, seeking to ground the importance of parents' pedagogical competences for continuity of preschool age children education and to ascertain the competences education possibilities, a research was made, in which parents' opinions about pedagogical competences have been analysed, negative factors have been examined and parents opinion about the impact of pedagogical competences on children education continuity, parents and pedagogues co-operation was revealed.

282 respondents took part in the research: i.e. 60 parents of Šiauliai aesthetical education Study "Ko-dėl-čia", 150 parents from the kindergarten "Kulverstukas", 72 parents from Kužiai Kindergarten "Vyturėlis".

The following research methods were used in the thesis: scientific literature analysis, questionnaire, interview. Statistical analysis was made.

Seeking to ensure the validity of the data received and legitimacy of the conclusions, the following data processing methods were used: relative frequency and percent frequency, correlation analysis (analysing data using Kruskal- Wallis test).

The hypothesis of the research has proved out: it was established that the parents lack pedagogical knowledge. The results of the research show that education for parents is necessary seeking for equal collaboration the pedagogical competences of parents and pedagogues should be at least unified, because lack of them is a negatively influencing factor for parents and pedagogues equal collaboration and children education continuity.

Basing on the results of the research recommendations and references on parents pedagogical competences education are suggested. That will help the pedagogues and parents to collaborate seeking to ensure child competence education continuity in the family and educational institution. Through constructive education the parents may involve themselves into children education improvement in the institutions and gradually become its competent participants.

SANTRAUKA

Tėvų sąveika su pedagogais kaip lygiaverčiais partneriais- svarbus ir neginčijamas faktorius sėkmingo ugdymo procese. Praktika rodo, kad kyla bendravimo su tėvais problema.

Todėl ieškant naujų bendradarbiavimo formų, siekiant pagrįsti tėvų pedagoginių kompetencijų svarbą ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo tęstinumui ir išsiaiškinti šių kompetencijų ugdymo galimybes, buvo atliktas tyrimas, kuriame išanalizuotos tėvų nuomonės apie pedagogines kompetencijas, ištirti negatyvūs veiksniai bei atskleista tėvų nuomonė apie pedagoginių kompetencijų įtaką vaikų ugdymo tęstinumui, tėvų ir pedagogų bendradarbiavimui.

Tiriamųjų imtį sudarė 282 respondentai: t. y. 60 Šiaulių m. estetinio lavinimo studijos „Ko-dėl-čia“ tėvų, 150 lopšelio- darželio „Kulverstukas“ tėvų, 72 Kužių lopšelio- darželio „Vyturėlis“ tėvų.

Darbe naudoti šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, interviu. Atlikta statistinė analizė.

Siekiant užtikrinti gautų duomenų validumą bei daromų išvadų pagrįstumą naudojami duomenų apdorojimo metodai: santykinis dažnis ir procentinis dažnis, koreliacinė analizė (analizuojant duomenis Kruskal- Wallis testu).

Tyrimo hipotezė pasitvirtino: nustatyta, jog tėvams trūksta pedagoginių žinių. Tyrimo rezultatai rodo, kad tėvams būtinas švietimas, siekiant lygiaverčio bendradarbiavimo reikia nors iš dalies suvienodinti pedagogines kompetencijas tėvų ir pedagogų, nes jų stoka yra pedagogų ir tėvų lygiavertį bendradarbiavimą ir vaikų ugdymo tęstinumą neigiamai įtakojantis veiksnys.

Remiantis tyrimo rezultatais pateikiamos rekomendacijos bei tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo gairės. Tai padės pedagogams ir tėvams bendradarbiauti siekiant užtikrinti vaiko kompetencijų ugdymo tęstinumą šeimoje ir ugdymo institucijoje. Per konstruktyvų švietimą tėvai gali įsitraukti į vaikų ugdymo tobulinimą institucijose ir palaipsniui tapti kompetentingais jo dalyviais.

TURINYS

ĮVADAS	5
1. TĖVŲ PEDAGOGINĖS KOMPETENCIJOS KAIP SĖKMINGO TĖVŲ IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO SĄLYGA: TEORINIAI PAGRINDAI	11
1.1. Švietimo ir ugdymo dokumentų analizė ikimokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymo klausimu.....	11
1.2. Šeima kaip pirmoji kompetencijų ugdymo institucija.....	13
1.3. Tėvų pedagoginių kompetencijų samprata ir ugdymo galimybės.....	17
2. TYRIMO METODIKA	39
3. TĖVŲ PEDAGOGINIŲ KOMPETENCIJŲ ANALIZĖ	41
3.1. Respondentų nuomonių apie pedagogines kompetencijas analizė.....	41
3.2. Kokybinio tyrimo rezultatų analizė.....	65
IŠVADOS	68
REKOMENDACIJOS	70
LITERATŪRA	72
PRIEDAI	76
1 priedas. Tyrimo anketa.....	77
2 priedas. Kokybinio tyrimo- giluminio interviu protokolai.....	82
3 priedas. Duomenų apdorojimo lentelės.....	91

ĮVADAS

Temos aktualumas. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002) ir Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi standartas (2003) orientuoja į šio amžiaus vaiko kompetencijų plėtojimą. Bendroji priešmokyklinio ugdymo programa apibrėžia, kokias kompetencijas reikėtų ugdyti, o ugdymo ir ugdymosi standartas sukonkretina, kokie turėtų būti vaiko kiekvienos kompetencijos pasiekimai. Išskiriamos penkios kompetencijų sritys: socialinė, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo ir meninė (Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa 2002, p.7).

Vaiko ugdymo, jo asmenybės tapimo rezultatyvumą nusako besiformuojantis vaiko pažiūrų ir santykių su savimi, socialine aplinka, pasauliu pobūdis. Bręsdami vaikai turėtų išmokti priešintis blogiui, įveikti tikrovės prieštaravimus, siekti darnos, puoselėti dorovines vertybes. Pagrindiniais veiksniais, lemiančiais šių tikslų realizavimą, tampa šeima ir mokykla. Šeima, kaip prigimtinis ugdymo veiksnys, socializuoja asmenybę, plėtoja vaiko savarankiškumą, kūrybiškumą, kritišką mąstymą, bendražmogiškąją kultūrą, dvasingumą, dorovę, gebėjimą bendrauti. Lietuvos pedagogų (Aramavičiūtė, 1998; Bajoriūnas, 1997; Dzenuškaitė, 1989; Grucė, 1995; Jovaiša, 2000; Uzdila, 1993) darbuose pažymima, kad būtent šeima yra esminė vaiko humaniškos nuostatos į žmogiškąją ir gamtinę erdvę mokykla. Tėvai tampa pirmaisiais žmogiškumo ugdytojais ir mokytojais.

„Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas“ - rašoma Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992, p.19) 38 str. K. Miškinis (2003), apibūdindamas valstybės tvirtumą, pabrėžia, kad valstybė tvirta, jeigu joje gyvena tvirtos šeimos. Į šeimą šiandien privalo atsigręžti ir švietimo sistema. Šeima ir ugdymo įstaiga kuria bendrą vaiko edukacinę erdvę (Miškinis, 2003). Tik aktyvus ir kryptingas ugdymo įstaigų ir šeimos bendradarbiavimas gali padėti įgyvendinti švietimo reformą. To siekiant, reikia išplėtoti šeimų pedagoginės ir psichologinės pagalbos, jų švietimo ir konsultavimo sistemą - rašoma Lietuvos „Švietimo gairės“ 2003-2012m“.

Nuo devintojo dešimtmečio pasaulyje itin pagausėjo tyrimų, nagrinėjančių sąveikos su tėvais problemas ugdant vaikus, patiriančius įvairių ugdymosi sunkumų (Turnbull, 1997; Pruitt ir kt., 1998; Garriott ir kt., 2000). Tyrimai parodė, kad nepaisant palankaus teisinių pagrindų konteksto, tėvai vis dar jaučiasi beteisiai ir atitolę nuo ugdymo sistemos, teikiančios pagalbą jų vaikui. Savo darbuose kai kurie autoriai užsimena apie tėvų dalyvavimo vertinant vaiko problemas ir analizuojant ugdymo proceso svarbą, remdamiesi užsienio šalių patirtimi (Ališauskas, Miltinienė, 2001; Ališauskas, 2002; Gevorgianienė, 2003).

Mokslinėje literatūroje apibūdinami tėvų vaidmenys švietimo įstaigose, tėvams skiriamas pedagogų vaidmuo. M. Hughesas ir kt. (1994, p.31) išskiria tėvų kaip problemas, tėvų kaip partnerių,

tėvų kaip klientų vaidmenis. Tėvų kaip partnerių vaidmuo vis didėja. Tai paskatino tėvų teisių pripažinimas įstatymais ir praktikoje išryškėjęs didesnis tėvų pagalbos poreikis įstaigai. Tokia partnerystė pasireiškia: tėvai partneriai, padedantys vaikui ugdytis, ir tėvai partneriai, priimančią įstaigai svarbius sprendimus (Fylling, Sandvin,1998, p.47).

Šeima yra pirmoji vaiko mokykla ir nuo jos priklauso vaiko fizinė, emocinė gerovė, geras vaiko ugdymasis. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989, p.6) pažymima, kad „Ikimokyklinis amžius nepaprastai svarbus žmogaus tapimui, socializacijai. Spartus fizinis augimas, intensyvus, šiuolaikiškas psichinių funkcijų plėtojimas daro vaiką jautrų, lengvai pažeidžiamą. Kaip tik ikimokykliniame amžiuje susiklosto asmenybės pagrindai, kurie vėliau mažai kinta. Dėl to suaugusio žmogaus asmenybės problemų ištakos- jo vaikystėje“.

. O. Monkevičienė (1993) pažymi svarbiausią vaikų ugdymo darželyje tikslą bendradarbiaujant su šeima- „puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo „integracijos į visuomenę, socializacijos“ sėkmę“ (O. Monkevičienė, 1993, p.5).

Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989, p.2) pažymima, kad ikimokyklinė institucija, talkinant šeimai, sėkmingai įgyvendina ikimokyklinio ugdymo uždavinius atsižvelgdama į vaikų amžiaus ypatumus bei kiekvieno vaiko galimybes. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992, p.19) 38 str. Skelbiama: „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę <...>. tėvų teisė ir pareiga- auklėti vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais iki pilnametystės juos išlaikyti...“. Valstybė šeimai skiria „ypatingą dėmesį, bet taip pat ir įpareigoja. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003, p.23) nurodyta: „tėvai privalo sudaryti vaikams gyvenimo ir mokymosi sąlygas, laiduojančias sveiką ir saugią jų dvasinių bei vidinių galių plėtotę, dorovinį brendimą“. Šeimai priklauso vaiko ugdymo (auklėjimo) prioritetas, nes ji deda kertinius asmenybės kultūringumo bei dorovingumo pamatus.

Šiuolaikinė ikimokyklinio ugdymo institucija, vykdydama švietimo politiką, yra orientuota į vaiką ir turėtų atlikti šeimos pagalbininko vaidmenį, kur pagrindinis dėmesys skiriamas vaiko galioms atskleisti bei tobulinti. Pasak V. Vabalo- Gudaičio (1993), tik konstrukcinė sąveika turi reikšmės žmonių darbingumui, individo laimei. Todėl ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai, atsiliepdami į šeimos lūkesčius, suartėja su šeima ir per konstrukcinę sąveiką siekia vieno tikslo- išugdyti tinkamą ir veiklų aukšto lygio konstrukcinės sąveikos narį. Tačiau ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams, kurių pagrindinė pareiga- vaiko ugdymas, sunku užtikrinti šeimos nuoseklų švietimą bei susivokimą nuolat kintančioje socialinėje aplinkoje. Tai sudėtingas procesas, kur svarbų vaidmenį vaidina šeimos aplinka, istorija, kultūra, švietimo raida, ryšiai, gyvenimo pobūdis ir kt. (V. Vabalo- Gudaitis, 1993, p. 98).

Anot E. Jurašaitės (2004) , ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijų modelį sudaro pedagoginis išprusimas, veiklos prognozavimas ir planavimas (teleologinė kompetencija), ugdymo proceso organizavimas, pedagoginis bendravimas ir aktyvus dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo sistemos kaitoje. Ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijos orientuotos į vaiką, jo šeimą ir bendradarbiavimą su socialine aplinka. Todėl viena iš pagrindinių ugdymo sistemos funkcionavimo sąlygų- kompetentingi pedagogai. Remiantis demokratinio ugdymo tikslais ir veiklos technologija, sudaroma pedagoginio dialogo su tėvais aplinka. Todėl vienas iš svarbiausių ugdymo uždavinių, tai tėvų ir pedagogų kaip lygiaverčių partnerių bendradarbiavimas. Galime pastebėti, kad bendradarbiavimui plėtoti tampa svarbus tėvų įtraukimas į ugdymo procesą. Todėl turėtume suvokti, koks reikšmingas tėvų kompetentingumas, pedagoginių kompetencijų ugdymas (E. Jurošaitė, 2004).

1970m. Jungtinėse Valstijose populiarus profesinis mokytojų švietimo judėjimas pradėjo taikyti ugdymą kompetencijų pagrindu. 1990m. National Vocational Qualifications (NVQs) sistemoje Anglijoje ir Velse (prasidėjo 1986), Naujosios Zelandijos National Qualifications Framework kompetencijų standartai patvirtinti Australijos National Training Board (NTB) ir Secretary s Commision on Achieving Necessary Skills (SCANS) ir National Skills Standarts Jungtinių Valstijų iniciatyva (Association for the Profesional Quality of Teachers, SBL, 2004).

Mokytojų Kvalifikacijos Rengimo Asociacija nuo 2000m. rugsėjo mėn. apžvelgė profesionalumo charakteristikas, veiksmus ir įsipareigojimus. Buvo pateiktas pirmasis pasiūlymas 2002m. balandžio mėn. Švietimo Ministrui Mr. Hermanui, atitinkantis mokytojų rengimo kompetencijų reikalavimus. Šis pasiūlymas buvo paskelbtas SBL- website (www.lerarenweb.nl) platesnei sklaidai.

Kompetencijų struktūrą sudarė septynios kompetencijos: tarpasmeninė, pedagoginė, dalyko išmanymo ir metodologinė, organizacinė, bendradarbiavimo su kolegomis, bendradarbiavimo su darbine aplinka, refleksijos ir tobulėjimo kompetencijos (Association for the Profesional Quality of Teachers, SBL, 2004).

Remiantis kompetencijų pedagogine struktūra ir žinant, kad tėvai yra pirmieji vaiko ugdytojai, galime teigti, kad tėvams taip pat svarbios šios kompetencijos. Tik skirtingai nei pedagogai, tėvai neprivalo turėti visų šių kompetencijų. Jie gali ugdyti savo vaikus ir neturėdami pedagoginių kompetencijų, nes jų atsakomybė už ugdymo kokybę skiriasi nuo pedagogų. Tačiau, kai vaikas ateina į instituciją, tik tada už ugdymo kokybę atsako pedagogai. Susiduriame su ugdymo tęstinumo problema, todėl labai svarbu šviesti tėvus, nes nepakanka vaiką užauginti, jį reikia auklėti ne tik savo pavyzdžiu, bet teikti ir žinių. Tai įmanoma padaryti bendraujant ir bendradarbiaujant su tėvais.

Amsterdamo konferencijoje 2005m. spalio mėn. 22-26d. svarstytas bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais klausimas, kuris yra vienas iš pagrindinių elementų naujuose mokytojų

kompetencijų standartuose (SBL, 2004). Pagrindinis mokslinio tyrimo uždavinys, kaip mokykloms organizuoti veiklą su tėvais, gerinti tarpusavio santykius ir įtraukti tėvus į ugdymo procesą. Tyrimo rezultatai rodo, kad bendradarbiavimas tarp tėvų ir mokytojų priklauso nuo veiklos ir mokytojų kompetencijų (30th Annual Conference Amsterdam 22-26 October, 2005).

Kaip jau buvo minėta, koks svarbus yra tėvų švietimas apie vaiko kompetencijas. Visos kompetencijos svarbios, tačiau šeimoje ypač palankios sąlygos socialinės kompetencijos ugdymui. Tėvai turi žinoti, kad jei vaikas turi rizikos faktorių patirti nesėkmes mokykloje arba turėti sunkumų socializacijoje dėl socialinių įgūdžių stokos (Bender, Wall, 1994; N. Elksnin, 1998; Frederick, Olmi, 1994; Margalit, 1993; Swanson, Malone, 1992), Kavale ir Forness (1996) tyrimų ataskaita rodo, kad 75% mokinių su mokymosi sunkumais (LD) atskleidžia socialinių įgūdžių deficitą. Tyrimai U. S. Ugdymo Departamento (1996) nurodė, kad 29% paauglių neturi socialinių gebėjimų mokytis aukštojoje mokykloje. Ankstyvojo amžiaus socialaus elgesio trūkumas negatyviai veikia intelekto galimybes, todėl rekomenduojama ankstyva socialinių įgūdžių intervencija (Strain, Odom, 1986). Tyrimų rezultatai rodo, kad įmanoma sėkmingai mokyti vaikus socialinių įgūdžių (L. K. Elksnin, 1995; N. Eksnin, 1998). Natūraliai socialiniai įgūdžiai, kurių reikia pagal amžių neįgyjami (Carey, Stoner, 1994; Du Paul, Eckest, 1994; Gresham, 1998; Mathur, Rutherford, 1996; Moore, 1994; Schumaker, Ellis, 1982). Analizuodami 18 intervencijų mokiniams, kuriems trūksta socialinių įgūdžių Lloyd, Forness, Kavale (1998) teigia, kad reikalinga intervencijų strategija, kuri apibendrintų socialinius įgūdžius (Mathur, Rutherford, 1996; Rutherford, 1997) (Linda K. Elksnin and Nick Eksnin, 2000).

Praktikoje kyla bendravimo su tėvais problema. Remiantis tyrimo rezultatais galime teigti, kad tėvams trūksta pedagoginių kompetencijų, siekiant lygiaverčio bendravimo ir bendradarbiavimo ieškoma tėvų švietimo formų ir rekomendacijų.

Tyrimo problema. Ar tėvų pedagoginės kompetencijos yra svarbi ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo tęstinumo mokykloje ir šeimoje prielaida?

Tyrimo hipotezė. Tėvų pedagoginių kompetencijų stoka yra neigiamai pedagogų ir tėvų lygiavertį bendradarbiavimą ir vaikų ugdymo tęstinumą įtakojantis veiksnys.

Tyrimo objektas. Tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymas.

Tyrimo tikslas. Pagrįsti tėvų pedagoginių kompetencijų svarbą ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo tęstinumui ir išsiaiškinti šių kompetencijų ugdymo galimybes.

Uždaviniai:

1. Remiantis moksline literatūra, atskleisti kompetencijų sampratą, struktūrą, jų įtaką vaikų ugdymo tęstinumui, lygiaverčiam tėvų ir pedagogų bendradarbiavimui.

2. Švietimą ir ugdymą reglamentuojančių dokumentų analizės metodu, išsiaiškinti priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijas, jų ugdymą įtakojančius veiksnius.

3. Ištirti ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų nuomonę apie pedagogines kompetencijas, jų įtaką vaikų ugdymo tęstinumui.

4. Pagrįsti tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo svarbą.

5. Nustatyti tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo galimybes, parengti rekomendacijas tėvų ir pedagogų bendradarbiavimui, tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymui.

Tyrimo metodai:

- Teoriniai: pedagoginės, psichologinės, sociologinės literatūros studijavimas, įvairių švietimo dokumentų analizė.
- Empiriniai: anketinė apklausa (anketa tėvams), apklausa- interviu.
- Statistiniai: Statistinė duomenų analizė, naudojant SPSS 11 for Windows programinį paketą.

Tyrimo bazė. Tyrime dalyvavo: Šiaulių Kultūros centro estetinio lavinimo studijos „Ko-dėl-čia“ tėvai, Šiaulių lopšelio-darželio „Kulverstukas“ tėvai, Kužių lopšelio-darželio „Vyturėlis“ tėvai.

Tiriamųjų imtis. Tiriamųjų imtį sudarė 282 respondentų: t. y. 60 studijos „Ko-dėl-čia“ tėvų, 150 l/d „Kulverstukas“ tėvų, 72 l/d „Vyturėlis“ tėvų. Interviu apklausoje- 2 grupės po 6 tėvus iš studijos „Ko-dėl-čia“.

Tyrimo organizavimo etapai.

1. Pilotažinis tyrimas, taikant anketinę apklausą atvirais ir uždariais klausimais- 2005 09
2. Tyrimo instrumentų kūrimas, remiantis pilotažinio tyrimo duomenų analize- 2005 09
3. Empirinių duomenų rinkimas.
 - 3.1. Tėvų anketinė apklausa- 2005 11
 - 3.2. Interviu tėvų apklausa- 2006 03
4. Tyrimo duomenų apdorojimas.
 - 4.1. Statistinis gautų duomenų apdorojimas- 2005 12 – 2006 01
 - 4.2. Teorinis duomenų apdorojimas- 2006 02
 - 4.3. Statistinis ir teorinis duomenų apdorojimas- 2006 03-04

Teorinis naujumas. Tėvų pedagoginės kompetencijos nėra tirtos Lietuvoje. Pedagogų kompetencijos yra tirtos užsienio mokslininkų (Bender, Wall, 1994; N. Elksnin, 1998; Frederick, Olmi, 1994; Margalit, 1993; Swanson, Malone, 1992 ir kt.).

E. Jurašaitė (2004) disertacijoje tyrė pedagogų kompetencijas, pateikė pedagogo kompetencijų modelį, tačiau jo negalėtume tiesiogiai taikyti tiriant tėvų pedagogines kompetencijas, todėl tikslinga atlikti atskirą tyrimą. Tėvai nėra specialiai rengiami vaikų ugdymui ir negalime jiems taikyti tų pačių

modelių kaip pedagogams. Įstaiga ir šeima yra skirtingos institucijos veikiančios pagal skirtingus principus. Kada vaikas ateina į instituciją, siekiant ugdymo tęstinumo reikalinga suvienodinti bent iš dalies pedagogines kompetencijas tėvų ir pedagogų. Analizuojant disertacijos medžiagą, švietimo dokumentus bei tyrimus nepavyko rasti pakankamai medžiagos tuo svarbiu vaikų ugdymuisi klausimu, todėl kilo idėja ištirti ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų nuomonę apie pedagogines kompetencijas, jų įtaką vaikų ugdymo tęstinumui.

Praktinis reikšmingumas. Tyrime bus išanalizuotos tėvų nuomonės apie pedagogines kompetencijas, ištirti negatyvūs veiksniai bei atskleista tėvų nuomonė apie pedagoginių kompetencijų įtaka vaikų ugdymo tęstinumui, tėvų ir pedagogų bendradarbiavimui. Remiantis tyrimo rezultatais bus pateikiamos rekomendacijos bei tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo gairės. Tai padės pedagogams ir tėvams bendradarbiauti siekiant užtikrinti vaiko kompetencijų ugdymo tęstinumą šeimoje ir ugdymo institucijoje.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, 3 skyriai, išvados ir rekomendacijos, naudotos literatūros sąrašas, priedai (anketos, protokolai, lentelės). Darbo apimtis- 111 puslapių, jame yra 2 protokolai, 95 lentelės, 21 paveikslas. Bibliografinį sąrašą sudaro 67 šaltiniai.

1. TĖVŲ PEDAGOGINIŲ KOMPETENCIJŲ ANALIZĖ KAIP SĖKMINGO TĖVŲ IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO SĄLYGA: TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Švietimo ir ugdymo dokumentų analizė ikimokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymo klausimu.

Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002) nurodo, kad „kompetencija-tai vaiko susidarytų vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų, įgūdžių bei patirties visuma, reikalinga kasdieniniam gyvenimui ir sėkmingam ugdymui ir ugdymuisi mokykloje“. Priešmokyklinėje programoje pateiktame apibrėžime į pirmą vietą iškeliamos vertybinės nuostatos ir gebėjimai, o ne žinios. Vietoje žodžio „žinios“ vartojamas žodis „patirtis“. Priešmokyklinis amžius, kaip ir visa ikimokyklinė vaikystė, ypatingas tuo, jog pirmą kartą žodis „patirtis“ geriau apibrėžia šio amžiaus vaiko žinojimą- tai ir jausmai, susiję su nauja veikla, ir tam tikri praktiniai gebėjimai, ir būtina informacija (Bendroji Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa, 2002, p.7).

Kompetencijos apibrėžime paryškinta mintis, kad ugdomi tokie gebėjimai, kurie svarbūs realiam gyvenimui ir ugdymosi tęstinumui. Priešmokyklinio amžiaus vaikams tai bendravimo, komunikavimo, saviraiškos ir kiti gebėjimai, padedantys augti sveikiems, sutarti su savimi ir kitais šeimoje, kieme, vaikų grupėje, pasirengti sėkmingam startui mokykloje.

Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002) ir Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi standartas (2003) orientuoja į šio amžiaus vaiko kompetencijų plėtojimą. Priešmokyklinė programa apibrėžia, kokias kompetencijas reikėtų ugdyti, o ugdymo ir ugdymosi standartas sukonkretina, kokie turėtų būti vaiko kiekvienos kompetencijos pasiekimai. Išskiriamos penkios kompetencijų sritys: socialinė, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo ir meninė.

Naujojo mąstymo paradigma ir žinių visuomenės formavimasis reikalauja visos švietimo ir ugdymo sistemos pokyčių. Lietuvos švietimo reformos dokumentai, švietimo koncepcija (1992) numato reformuoto švietimo paskirtį „duoti pagrindą dinamiškai atsinaujinančiai visuomenei, atvirai ir kritiškai visuomenės sąmonei“ (LŠK, 1992, p.5). naujojo mąstymo formavimasis yra prielaida naujai vertybių sistemai ir pažinimo teorijai įsitvirtinti, kurios pagrindą sudaro demokratinės, humanistinės vertybės, turinčios holistinę prigimtį. Remiantis demokratinio ugdymo tikslais: plėtoti humanistines vertybes, propaguoti toleranciją, kritinį mąstymą, socialinį aktyvumą, suteikti galimybę vaikams savarankiškai mąstyti ir spręsti problemas, perteikti jiems demokratinės vertybes. Ugdymui suteikusios bendradarbiavimo pobūdį, veiklos technologijos ugdytinį padaro aktyvų ir iniciatyvų ugdymo proceso dalyvį. Veiklos technologijų pagrindą sudaro humanistinė nuostata sudaryti optimalias asmenybės raidos sąlygas, realizuoti ugdytinio įgimtų galių atskleidimą, saviraiškos, saviaktualizavimo, saviraidos

skatinimą (Bitinas, 2000, p.65). Ugdymas suteikia galimybę padėti kiekvienam vaikui, asmeniui išsiugdyti svarbiausius, esmingiausius, grįstus įsisąmonintomis žiniomis ir įgytais įgūdžiais bei vertybinėmis nuostatomis, gebėjimus, padėsiančius jam ateityje susirasti savo vietą nuolat besikeičiančiame pasaulyje, sėkmingai jame dirbuotis ir veikti, gerai jaustis ir būti laimingam.

Viso ugdymo (ir ikimokyklinio, ir priešmokyklinio, ir pradinio, ir vidurinio) tikslas yra žmogus. Ugdymo prasmė, jo misija- padėti vaikui tapti sėkmingu, gebančiu įgyvendinti savo prigimties galias, jaučiančiu gyvenimo pilnatvę, įprasminančiu savo buvimą gerais darbais kitų ir savo labui.

Švietimas, mokykla, taip pat ir pradinė, sėkmingiausiai atliktų savo misiją, jeigu orientuotų ir ugdymo turinį, ir procesą į šių svarbiausių žmogaus gyvenimui kompetencijų ugdymą. Kvalifikuotas mokytojas, suvokiantis savo misiją- būti vaiko pagalbininku, patarėju, vedliu, padedančiu jam augti, bręsti, skleistis, tobulėti, besistengiančiu pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, gebėti sukurti klasėje psichologiškai saugią atmosferą, matyti mokinių ugdymo perspektyvą, profesionaliai organizuoti mokymo ir mokymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą ir t.t. (geras mokytojas turi būti išsiugdęs tam tikrą pedagoginių gebėjimų ir vertybinių nuostatų sistemą).

Mokytojas- besimokančios visuomenės pilietis, todėl jo asmeninės savybės- atvirumas naujovėms, kūrybiškumas, bendradarbiavimo įgūdžiai ir pasiryžimas nuolat atnaujinti savo žinias- yra ir profesinės sėkmės prielaida.

Anot R. Laužacko (1999), pedagogo kvalifikacija, tai tam tikrų žinių, gebėjimų ir patyrimo visuma, kurią įgijęs žmogus gali kokybiškai (kompetentingai) dėti atitinkamos rūšies ir sudėtingumo darbą (Laužackas, 1999). pedagoginės kvalifikacijos lygį žymi sertifikatas. Lietuvoje- aukštosios arba aukštesniosios mokyklos diplomas.

Ugdymas- sudėtingas procesas: „iš sielos- į sielą“. O „dvasiniai socialiniai mokslai ne taip kaip gamtos ar techniniai mokslai savo tyriamąjį objektą mato tarsi iš vidaus. Gamtos moksluose dominuoja jutiminis pažinimas, o dvasiniuose- supratimas, įsijautimas į tikslais grįstą prasmingą, motyvų grandinės ir sąveikos joje atkūrimas“ (Pukelis, 1995, p.15).

„Dvasiniuose“ moksluose labai stiprus subjektyvusis asmenybės faktorius. Idealus pedagogas supranta, kaip skirtingo amžiaus, skirtingo išsivystymo lygmens žmonės suvokia pasaulį ir tai, kaip šį pasaulio vaizdą veikia kultūriniai, socialiniai ir individualūs skirtumai. Jis interpretuoja ugdytinio pasaulio koncepciją praeities istorijos, ateities tikimybių ir plataus pasaulinės moralės konteksto rėmuose.. Pedagogas suvokiamas kaip specifinių civilizacijos standartų ir vertybių atstovas. Į pedagogą žiūrima kaip į pavyzdį- aukščiausių kultūros standartų ir vertybių nešėją, į tą asmenį, kuris, lavindamas savo gebėjimus, įgyja ir universaliąsias dorybes. Tai- altruistiška profesija.

Daugelis mokslininkų (K. Poškus, 1986 ir kt.) ugdymą traktuoja kaip mokslą ir kaip meną. Itin svarbios pedagogo asmeninės savybės- intuicija, kūrybingumas, gebėjimas improvizuoti. Galutinis „kompetetingo pedagogo“ įvertinimas- tai „kompetetingų vaikų rengimas“. Vadinasi, modeliuojant pedagogo kompetencijas, būtina atsižvelgti į ikimokyklinio ugdytojo profesijos specifiką.

Anot E. Jurašaitės (2004) , ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijų modelį sudaro pedagoginis išprusimas, veiklos prognozavimas ir planavimas (teleologinė kompetencija), ugdymo proceso organizavimas, pedagoginis bendravimas ir aktyvus dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo sistemos kaitoje.

Ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijų struktūroje skiriami daliniai gebėjimai, žinios ir vertybės.kartu modelio struktūra grindžiama humanistine pozicija ir šiuolaikine mąstymo paradigma, pabrėžiamos žinių visuomenės vertybės- atvirumas, dialogas, bendravimas ir atsakomybė, žinių dinamika ir intelektualumas, gebėjimas tęsti mokymąsi ir užsiimti saviugda.

Kaip teigia E. Jurašaitė (2004), ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijos orientuotos į vaiką, jo šeimą ir bendradarbiavimą su socialine aplinka. Todėl viena iš pagrindinių ugdymo sistemos funkcionavimo sąlygų- kompetentingi pedagogai (E. Jurašaitė, 2004). Remiantis demokratinio ugdymo tikslais ir veiklos technologija, sudaroma pedagoginio dialogo su tėvais aplinka. Todėl vienas iš svarbiausių ugdymo uždavinių, tai tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas kaip lygiaverčių partnerių. Galime pastebėti, kad bendradarbiavimui plėtoti tampa svarbus tėvų įtraukimas į ugdymo procesą. Todėl turėtume suvokti, koks reikšmingas tėvų kompetentingumas, pedagoginių kompetencijų ugdymas (E. Jurašaitė, 2004).

1.2. Šeima kaip pirmoji kompetencijų ugdymo institucija.

Visais laikais įvairiose kultūrose bei visuomenės pakraipų žmonijoje egzistavo šeima. Žodis šeima kiekvienam siejasi su savais prisiminimais. „Svarbiausia ir artimiausia vaikui bendrija – šeima. Tai unikali socialinė institucija, nes joje pratęsiama gyvybė, individas tampa tam tikros grupės narys; čia prasideda jo ankstyvoji socializacija. Nuo to, kaip vaikas jaučiasi savo biologinėje ar globėjų šeimoje, priklauso jo socializacijos eiga, branda, o kai kada ir jos rezultatas“- G. Kvieskienė, 2005). Žmogaus ugdymo vyksmas šeimoje labai sudėtingas. Vaikas, formuodamas savo elgesio savybes šeimoje, išsiugdo ir pagrindinius savo charakterio bruožus, padedančius bendrauti su kitais žmonėmis. Vaiko patirtis šeimoje yra pagrindinė mokykla, kuriant žmogaus asmenybę. Vaikai tokie skirtingi- nėra dviejų vienodų, kaip ir tėvų. Vaikai auga su įvairiausiais temperamentais, norais, polinkiais, gebėjimais ir kt. vadinasi, kiekvieno tėvo ar motinos požiūris į auklėjimo stilių, būdus, priemones taip pat skiriasi. Kartais ir tėvams sunku pakeisti savo susiformavusį charakterį Vieni moko, drausmina vaiką su juo

kalbėdami, aiškinamiesi, tardamiesi, o kiti aprėkdami, išvadindami nevykėliu ar net panaudodami fizines bausmes. Anot F. Kendall (2001), dažniausios yra trys bausmių rūšys: kūno bausmės, vaiko uždarymas atskirame kambaryje ir malonumų apribojimas. Kaip teigia F. Kendall, kad mušamą vaiką galime padaryti paklusnų iš baimės, tačiau jis negerbs savo tėvų ir dar išmoks meluoti ir veidmainiauti. Asmens uždarymas atskiroje patalpoje, yra labai griežta bausmė, nes vaikas turi atkentėti- patirti įkalinto žmogaus baimę ir bejėgiškumą. Jei vaiką būtinai reikia nubausti, tai tinkamiausias būdas yra malonumų apribojimas. Pavyzdžiui neleisti žiūrėti televizoriaus, žaisti kompiuteriu ir kt. dar geresnė išėitis- vaiko nebausti, o liepti jam atitaisyti padarytą žalą ar atlyginti nuostolius (F. Kendall, 2001, 86).

J. V. Uzdilos (1993) nuomone, „geriausia sąlyga doroviniam atsparumui- 4-5 asmenų šeima. Taip susiformuoja „prisitaikymo“ didesnėje grupėje įgūdžiai, susikaupia konfliktų sprendimo patirtis“. Autorius pažymi, kad tokioje šeimoje klostosi nauja pačių vaikų bendravimo stilius (J. V. Uzdila, 1993, p.64).

„Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas“- rašoma Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992, p.19) 38 str.. K.Miškinis (2003), apibūdindamas valstybės tvirtumą, pabrėžia, kad valstybė tvirta, jeigu joje gyvena tvirtos šeimos. Į šeimą šiandien privalo atsigręžti ir švietimo sistema. Šeima ir ugdymo įstaiga kuria bendrą vaiko edukacinę erdvę. Tik aktyvus ir kryptingas ugdymo įstaigų ir šeimos bendradarbiavimas gali padėti įgyvendinti švietimo reformą. To siekiant, reikia išplėtoti šeimų pedagoginės ir psichologinės pagalbos, jų švietimo ir konsultavimo sistemą- rašoma Lietuvos „Švietimo gairės“ 2003- 20012m“.

Kaip teigia A. Juodaitytė (2003), vaikystė (3- 7m.) yra gana ilgas vaiko gyvenimo tarpsnis. Socialinės sąlygos tampa sudėtingos. Šeimos rėmai „išsiplečia“ iki gatvės, miesto, šalies ribų. Vaikas „atranda“ žmoniškų santykių veiklos įvairovę bei socialinių funkcijų pasaulį. Jis jaučia stiprų norą įsitraukti į suaugusiųjų gyvenimą ir jame aktyviai dalyvauti. Žaisdami jie imituoja ir modeliuoja suaugusiųjų socialinį gyvenimą, mokosi bendrauti su savo bendraamžiais. Ikimokyklinę vaikystę galima apibūdinti kaip žmonių tarpusavio santykių pažinimo periodą.

Ikimokyklinė vaikystė- vaikų kūrybinės raiškos etapas. Ikimokyklinukas turi savitą, ypatingą mąstymo logiką, paklūstančią regimųjų vaizdinių dinamikai. Tuo metu ryškėja ir kūrybinė vaizduotė (A. Juodaitytė, 2003, p.25).

Autorės teigimu, socializaciją galime apibūdinti kaip visuminę aplinkos įtaką, kuri sudaro sąlygas vaikui dalyvauti visuomenės gyvenime, suvokti jos kultūrą ir atlikti tam tikrus socialinius vaidmenis. Ši samprata yra artima ugdymo sąvokai. Ugdymas gali būti suprantamas kaip kryptingi suaugusiojo veiksmai, kuriais siekiama skiepyti vaikams pageidaujamus socialinius bruožus ir savybes. Socializacija kartu su ugdymu- tai tam tikras socialinis ir kultūrinis poveikis vaikui, kuriuo jis

įjungiamas į visuomenės gyvenimą, o vėliau ir pats į jį įsijungia bei dalyvauja pagal savo jėgas (A. Juodaitytė, 2003, p.28).

Vaikui augant plečiasi socializacijos agentų ratas ir vis sudėtingesnis tampa socializacijos turinys. Greta šeimos vis didesnę poveikį vaiko socializacijai turi ir ugdymo institucijos, pirmiausia ikimokyklinės (vaikų darželiai), o vėliau mokykla, užmokyklinės veiklos centrai, vaikų organizacijos, teatras, televizijos ir radijo laidos, kompiuteriai ir kt.

Šeima ir ugdytojai – tai bendra komanda, kuri bendradarbiaudama gali pasiekti visų ugdymo tikslų bei uždavinių. Juk šeima – svarbiausios socializacijos institutas, joje žmogus ateina į šį pasaulį, vystosi ir miršta. Būtent nuo šeimos priklauso, kaip vyksta fizinis, emocinis ir socialinis žmogaus vystymasis visą gyvenimą.

Taigi, norėdami padėti susiformuoti vaiko vertybines orientacijas, atitinkančias visuomenės vertybes, pedagogai privalo bendradarbiauti su šeima kaip svarbiausia vaiko socializacijos institucija. Svarbu išsiaiškinti, kokių vertybių kontekste ugdomas vaikas šeimoje ir stengtis, kad tos vertybės sutaptų. Jeigu šeimoje neskiepijamos jokios vertybės, pedagogas privalo žinoti, kokių vertybių pagrindu jis turi organizuoti ugdymą, kad vaikas taptų pilnaverčiu visuomenės, kurioje auga, nariu. Pedagogai, norėdami suprasti savo ugdytinius, pirmiausia turi žinoti, kaip gyvena jų šeimos, kokia socialinė aplinka juos supa. Visa tai žinodamas ir kryptingai veikdamas jis gali paveikti vaiką, nukreipdamas jo veiksmus ir elgesį tinkama linkme, bendražmogiškų vertybių link. Juk vaikas būdamas laimingas šeimoje yra patrauklesnis, geros nuotaikos, jaučiasi saugus, rečiau būna piktas, agresyvus.

A. Juodaitytės nuomone, „vaikų įstaigos, jų pedagogai turi nuolatos peržiūrėti ugdymo ideologiją, formuoti ją pagal tuos vaizdinius, kurie atspindi egzistuojančią visuomenės pasaulėžiūrą“. A. Juodaitytė (2003). Socializacija, pasak G. Kvieskienės (2000), leidžia realizuoti poreikius, galimybes, gabumus, užmegzti santykius su socialinėmis grupėmis. Kita vertus, socializacija lemia visuomenės stabilumą, sudaro sąlygas perimti jos patirtį asmenybės vystymosi kelyje. Vaikystėje, be socializuojančio šeimos vaidmens, sustiprėja visuomenės informavimo priemonių, ugdymo institucijų įtaka. Vaiko socializacijai itin reikšminga bendravimo patirtis.

Bendravimas yra vaiko socializacijos sąlyga, formuojanti socialinę patirtį, skatinanti jo fizinį ir psichinį vystymąsi. Pirmieji bendravimo patyrimai atsiranda šeimoje, todėl pedagogams svarbu pažinti šeimos kultūrą, o tėvams – padėti ją pažinti. Antropologų ir sociologų supratimu, kultūra yra tam tikrų įsitikinimų, normų ir patirties, būdingos kuriai nors grupei, visuma. Anot A. Matulionio (2001, p.31), „Kasdienėje kalboje kultūra suprantama labai paprastai – visa, kas susiję su menu, yra kultūra“.

Sociologams kultūra – tai vertybės, nuostatos, elgesys ir materialieji produktai. Bendri kultūros elementai yra simboliai, kalba, vertybės, normos, materialinė kultūra.

Kaip teigia J. Vaitkevičius (1995) vadovėlyje „Socialinės pedagogikos pagrindai“, kad „ypač aktyvus socializavimosi procesas vyksta ankstyvoje vaikystėje. Vaiko vaikystė trunka labai ilgai, palyginti su kitais gyvūnais. Vaikas yra visiškai priklausomas nuo jį supančių suaugusių žmonių. Jis visiškai pasiduoda suaugusių valiai. Jam tenka prisitaikyti prie aplinkos, išmokti elgtis taip kaip elgiasi kiti jį supantys žmonės. Galbūt tokia vaiko būklė ir nulemia tai, jog šiame amžiaus tarpsnyje vyksta pats intensyviausias socializacijos procesas“ (1995, p.22).

Žmogaus socializavimasis prasideda ankstyvojoje vaikystėje ir tęsiasi visą jo gyvenimą. Vaikystėje – be galo svarbus gyvenimo laikotarpis. Augdamas vaikas pažįsta jį supantį pasaulį, vis reikšmingesni jam darosi aplinkos elementai, kurie sisiję su visuomeniniais žmogaus santykiais. Darbas ikimokyklinėje įstaigoje parodė, kad vaikų ugdymo kokybė, elgesys su bendraamžiais ir suaugusiais dažnai priklauso nuo aplinkos, kurioje auga vaikas. Tačiau problema, yra ta, kad suaugusieji, kartais neįvertina tų socialinės aplinkos elementų, kurie labiausiai veikia vaiko elgesį, ugdymą(si) bei vertybines orientacijas.

Socialinė aplinka, anot I. Leliūgienės (1997) – aplink žmogų esantis socialinis pasaulis (sociumas), visuomeninės (materialinės ir dvasinės) žmonių gyvenimo, jų vystymosi ir veiklos sąlygos. Šeima – pirmoji vaiko ugdymo institucija, kurioje vaikas gauna pirmąsias žinias, įgyja pirmuosius įgūdžius. Ateidamas į ikimokyklinę įstaigą vaikas atsineša ir aplinkos, kurioje augo, atspindį. Todėl prieš pradėdamas visapusišką vaiko ugdymą, pedagogas pirmiausia turi pažinti vaiko šeimą. Kiekvienas žmogus auga ir formuojasi tam tikroje kultūrinėje aplinkoje. Nusiteikimą kurti vaikui padeda susiformuoti socialinėje aplinkoje veikiantys žmonės: šeimos nariai, ugdytojai, benraamžiai. Mažuosius ugdantys pedagogai neturėtų pamiršti ir svarbiausio ugdymo proceso uždavinio – padėti vaikui susiorientuoti esamoje situacijoje, pažadinti kūrybines jo galias, orientuoti jį į bendražmogiškas vertybes, siekti, kad jis taptų asmenybe: socialiai aktyvia, pilietiška, dora, fiziškai ir dvasiškai sveika, intelektualia.

5- 6 metų vaikams organizuojamas priešmokyklinis ugdymas, o vaiko brandumo rodikliai nusako ugdymo tikslus. Akivaizdu, kad vaikų pasirengimas mokyklai labai nevienodas, pradinės galimybės nelygios. Pastebėta, kad atėjusių į I klasę vaikų ugdymosi galimybės skiriasi ir priklauso nuo daugelio faktorių kaip antai: nuo aplinkos (kaimo ir miesto), lyties, tėvų išsilavinimo, lankytos ugdymo įstaigos. Amerikiečių mokslininkai yra atkreipę dėmesį, kad lotynų- amerikiečių vaikai dažniausiai nemokomi namuose iš knygelių, jie neturi net skaičiavimo pradmenų, jų motyvacija lankyti mokyklą menka. Jeigu aplinka turtinga teigiamų emocijų, spalvotų ir įdomių knygelių, kurios ne tik skaitomos,

bet ir aptariamoms,- tai vaiką daug ko išmoko. Svarbu, kad tėvai namuose ne tik kalbėtųsi su vaikais apie knygeles, bet ir skatintų juos galvoti, ieškoti teisingų sprendimų. F. Kendall (2001) nuomone, vaikams turi įtakos ne tik tėvų elgesys, bet ir jų pažiūros. Vaiko vertybes formuoja tiesioginė patirtis. Jei jis mato, kad tėvas išdrįsta pakelti ranką prieš motiną ir drausmė namuose palaikoma kūno bausmėmis, tai dar nuolat matydamas smurtą per TV, jis tikrai pradės galvoti, kad smurtas nėra blogis. Iš savo patyrimo vaikas prieis išvadą, kad taip elgiasi visi žmonės. O jei vaikas namuose niekuomet nepatiria ir nemato prievartos ir žino, kad visus nesutarimus galima išspręsti pasikalbant, tai matydamas smurtą per televiziją ar skaitydamas apie jį knygoje, suvoks, jog tai yra blogis. Jei vaikui bus leidžiama skaityti viską, ką nori, jis pats susidarys vertybių sistemą ir praplės savo akiratį. Vaikai mokės atskirti gerį nuo blogio, jeigu namuose patys supami išminties ir gerumo. Natūralu, kad tėvai norėtų matyti savo vaikus taip galvojančius ir jaučiančius, kaip ir jie, nes yra įsitikinę savo pažiūrų teisingumu.

Būtina neužmiršti, kad kiekvienas individas turi savo pažiūras. Tėvai gali bandyti įtikinti, kad pripažintų jų vertybes. Geriausias būdas tai padaryti- patiems gyventi pagal savo filosofiją ir leisti vaikui susidaryti nuomonę, ar tokia filosofija tinka ir jam. „Vaikai geriausiai mokosi iš pavyzdžių ir patyrimo. Jei norime, kad vaikai mus gerbtų, privalome gerbti juos“ (F. Kendall, 2001, p.25).

1.3. Tėvų pedagoginių kompetencijų samprata ir ugdymo galimybės.

Dabartinis laikotarpis ugdymo įstaigai ir šeimai kelia labai daug uždavinių, kuriuos išspręsti galima tik bendromis jėgomis. Šiandien pagrindinė atsakomybės našta užkraunama pedagogui ir švietimo įstaigai. Tėvai dar dažnai nesusimąsto apie savo pareigas, kurias turėtų atlikti auklėdami savo vaikus. Jie susirūpina tik tada, kai vaikai nesusidoroja su iškilusiomis problemomis ar jas sprendžia netinkamais būdais (agresija, užsisklendimu savyje). Pedagogai ir tėvai atsakingi už jaunosios kartos auklėjimą. Tačiau vieni jų- pedagogai- turi reikalingą specialųjį išsilavinimą, o kiti- tėvai- tokio išsilavinimo neturi ir pridaro nemažai vaikų auklėjimo klaidų.

Vis didesnę dėmesį reikia skirti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimui, kurio prielaida yra konsultavimas, nes šeimos ir specialistų susitikimas dažniausiai prasideda nuo konsultacijos, kuri perauga į bendravimą, šeimos įtraukimą, bendradarbiavimą komandoje.

Akivaizdu, jog ir tėvams reikalinga pedagoginė ir psichologinė pagalba. Ugdymo įstaiga turi pagelbėti besimokančiam suvokti save, priimti sprendimus, įveikti sunkumus. Norint, kad tėvai išmoktų būti ikimokyklinės įstaigos partneriai, jiems reikalinga parama.

Pastebėta, kad tėvams trūksta pedagoginės kultūros, kurios vienas iš komponentų yra žinios, o jų tėvai gali gauti iš konsultantų. Pasak A.Grabauskienės (1995), ne žinių mums ir mūsų auklėtinių šeimoms trūksta, bet pedagoginės kultūros. Todėl vienas iš pagrindinių darbo su šeima uždavinių- kelti

bendrają kultūrą. Galima teigti, kad būti geru tėvu ar motina nemoko jokia švietimo institucija. Vien noro ir meilės nepakanka siekiant pedagoginio rezultato. Aišku, kad nepakankama pedagoginė kultūra neleidžia tėvams optimaliai išnaudoti šeimos auklėjamąjį potencialą.

Įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo problema vis labiau analizuojama pedagoginėje literatūroje ir praktikoje. Ieškoma įvairių darbo formų, norint gerinti bei sureguliuoti ikimokyklinės įstaigos ir šeimos tarpusavio santykius.

Viena iš pagrindinių konsultavimo prielaidų yra ta, kad konsultuojamasis ir konsultantas yra atviri ir aktyvūs subjektai, sąmoningai bendradarbiaujantys, siekdami išsiaiškinti jiems rūpimus klausimus. Vadinasi, konsultavimas, kaip bendradarbiavimo forma, tinka aktyviam suaugusiojo mokymuisi.

Tėvų pedagoginio konsultavimo tema nėra atlikta daug tyrimų. Apžvelgiant psichologinę, pedagoginę literatūrą, analizuota lietuvių ir užsienio autorių mokslinė literatūra ugdymo įstaigų ir šeimos bendradarbiavimo klausimais, siekiant nustatyti pedagoginės konsultacijos vietą joje. Analizuojant pedagoginę literatūrą, pastebėta, kad individualus pokalbis, kaip viena iš darbo su tėvais formų, yra konsultavimas. Pasak R.Kočiūno (1995, p.26), „konsultavimas- tai nuoseklių įvykių, vedančių kliento iškeltų tikslų ir trokštamo rezultato link“. L.Jovaiša (1999, p.112) konsultavimą supranta kaip specialią veiklą, skirtą padėti žmonėms rasti tinkamus atsakymus į kylančius gyvenimo klausimus. Vienas iš svarbiausių konsultanto etikos reikalavimų- būti kompetetingu specialistu.

Bendraudamas su tėvais pedagogas gali susidurti su įvairiomis krizėmis, pasipriešinimu. Tėvai, neturėdami pedagoginės patirties, žinių, kartais nesugeba išspręsti iškilusių problemų, todėl konsultanto pareiga jiems padėti. Konsultavimo sėkmė priklauso nuo kryptingo konsultanto darbo siekiant pedagoginio rezultato, lygiateisio bendravimo. Konsultanto pareiga- kurti saugų konsultavimo klimatą, skatinant tėvų atvirumą, pasitikėjimą savimi.

Nuoširdus ir veiksmingas auklėtojo bendravimas su vaikais ir jų tėvais yra būdingas kiekvienai ugdymo programai. Taip bendraujant vaikai paruošiami gyvenimui demokratinėje visuomenėje. Kai kurie atviro ir veiksmingo bendravimo aspektai su tėvais, vaikais, bendradarbiais ir kitais aplinkiniais žmonėmis turi didelės įtakos ugdymo programos sėkmei. Auklėtojas, būdamas ugdymo programos vadovu, turi siekti, kad vaikai ir juos supantys suaugusieji visomis išgalėmis talkintų ugdymo programai.

Ikimokyklinio amžiaus vaikai tiek šeimoje, tiek ir ikimokyklinėje įstaigoje sėkmingai įvaldo kai kurias pasaulio pažinimo priemones, įgyja pirmas žinias, pažįsta elementarius dėsningumus ir priešastinius ryšius, įgauna vertybinį, ypač dorovinį, santykį su visu tuo, kas juos supa. Pedagoginio bendravimo dėsningumai ir turinys domino ir domina daug mokslininkų. Dar J.Vabalas- Gudaitis

(1993) iškėlė konstrukcinės sąveikos svarbą ugdymo procese. Literatūros analizė parodė, kad pedagoginio bendravimo reiškinys yra apibrėžiamas įvairiais požiūriais: kaip būtina ugdymo sąlyga, kaip ugdymo priemonė, būdas, kaip vienas iš ugdymo uždavinių, kaip ugdymo forma, turinys. Tačiau visi mokslininkai laikosi nuomonės, kad joks pedagoginis poveikis, jokie ugdytojo ir ugdytinio santykiai neįmanomi nepedagoginiame susitikime ir be jo metu vykstančio bendravimo. Pripažįstamas bendravimo reikšmingumas ugdymo procese, netgi teigiant, kad ugdymas ir yra bendravimas. Apibendrinant mokslinės literatūros šaltinių analizę, galima teigti, kad nuoširdus pedagogo bendravimas su vaikais ir jų tėvais tampa viena iš svarbiausių pedagoginių ir psichologinių problemų. Keičiantis ir tobulėjant ugdymo procesui, didelis dėmesys skiriamas netradiciniams bendravimo metodams su ugdytinių tėvais.

Vaiko ugdymo, jo asmenybės tapimo rezultatyvumą nusako besiformuojantis vaiko pažiūrų ir santykių su savimi, socialine aplinka, pasauliu pobūdis. Bręsdami vaikai turėtų išmolti priešintis blogiui, įveikti tikrovės prieštaravimus, siekti darnos, puoselėti dorovines vertybes. Pagrindiniais veiksniais, lemiančiais šių tikslų realizavimą, tampa šeima ir mokykla. Šeima, kaip prigimtinis ugdymo veiksnys, socializuoja asmenybę, plėtoja vaiko savarankiškumą, kūrybiškumą, kritišką mąstymą, bendražmogiškąją kultūrą, dvasingumą, dorovę, gebėjimą bendrauti. Lietuvos pedagogų darbuose pažymima, kad būtent šeima yra esminė vaiko humaniškos nuostatos į žmogiškąją ir gamtinę erdvę mokykla. Tėvai tampa pirmaisiais žmogiškumo ugdytojais ir mokytojais (Aramavičiūtė, 1998; Bajoriūnas, 1997; Dzenuškaitė, 1989; Grucė, 1995; Jovaiša, 2000; Uzdila, 1993).

Vaikų ugdymas šeimoje- sudėtingas ir dažnai problemiškas socialinis- pedagoginis procesas. Jo rezultatyvumas priklauso nuo šeimos mikroklimato, tėvų pedagoginės kultūros, bendravimo stiliaus, asmeninio pavyzdžio ir kt.

Ikimokyklinės įstaigos ir tėvų dialogas- būtina sąlyga pažangiam vaiko ugdymui. Jeigu šeima ir įstaiga sugebės suderinti požiūrius į vaiką, jo poreikius, gebėjimus, kūrybines galias, jeigu šeima ir pedagogai vadovausis tomis pačiomis gyvenimo vertybėmis- tiesa, gerumu, teisingumu, grožiu ir meile- laimingi bus visi: vaikas, šeima, pedagogas.

Daugelio tėvų nuomone, svarbiausia lavinti vaiko protą, ugdyti socialinius įgūdžius ir nekreipti dėmesio į vaiko emocijų kultūros reikšmę jo gyvenime. Anot D.Golemano (2001), ankstyvaisiais metais atsiradę emociniai gebėjimai yra visų vėliau įgyjamų gebėjimų pagrindas. Todėl ikimokyklinėje įstaigoje būtina ugdyti vaikų pasitikėjimą savimi ir kitais, gebėjimą žodžiais perteikti kitiems savo idėjas, jausmus, požiūrį, suderinti savo ir kitų veiklą, išvelgti kitų žmonių jausmus. Siekis derinti tėvų ir pedagogų nuomones vaikų ugdymo klausimais paskatino rengti švietėjiškas programas tėvams, nes informacija apie vaikus padeda tėvams spręsti daugybę problemų.

Visuomenėje yra paplitęs požiūris, kad šiais informacijos ir jos perdavimo būdų gausa pasižyminčiais laikais tėvų sistemingas švietimas nebūtinas. Informacijos jie gauna pakankamai iš įvairių kitų šaltinių. Tačiau praktika rodo, kad tėvams trūksta profesionalios informacijos apie įvairias juos dominančias sritis. Žinant, kokių žinių tėvams labiausiai trūksta, galima ieškoti būdų, kaip jas suteikti. Vaikų ugdymo ir atsakomybės už juos kelrodis tėvams ir pedagogams galėtų būti UNESCO generalinėje konferencijoje patvirtintas Gyvenimo kodeksas „Mano pareigos vaikui“. Daugiau kaip prieš 2000 metų Graikijos išminčius Pitakas teigė: „Ką duosi savo vaikams, to paties tikėtis ir pats iš savo vaikų“.

Šeimos gyvensena, jos narių gebėjimas pozityviai bendrauti tarpusavyje ir yra vaiko palanki pedagoginė aplinka. Bendradarbiavimas- tai visų mūsų pastangos bendram tikslui pasiekti. Tik bendradarbiaudami galime greičiau ir lengviau atlikti darbą, negu kiekvienas atskirai (Schiller, 2004, p. 18). Dabartiniai ugdytiniai taps visuomenės nariais, bus įtraukiami į visus glaudesnius tarpusavio santykius ir kuo toliau, tuo labiau priklausys nuo kitų (Gedvilienė, 2000, p.19). Kiekvienas asmuo turi įprasti bendradarbiauti, dalytis su kitais patirtimi. Tarkime, ugdytojas su ugdytiniais, jų tėvais, kolegomis, o ugdytiniai privalo darniai sąveikauti tarpusavyje. Nuolatinis bendradarbiavimas yra visa ugdytinio ar ugdytojo veikla. Kaip ir visos socialinės sistemos, taip ir švietimo sistema pagrįsta asmenų veiksmų koordinavimu, bendrų tikslų siekimu (Teresevičienė, 2000, p. 19).

Ne mažiau svarbi yra ikimokyklinėje įstaigoje vyraujanti pedagoginė aplinka, nes ugdant pedagoginės priemonės gali modifikuoti šeimoje įgytus elgesio modelius. Gali toliau formuotis tinkami, funkcionalūs, prasmingi socialiniai įgūdžiai, o su jais ir prasmingas bendravimas, bendradarbiavimas.

Nuo 1994 m. kaip viena svarbesnių Lietuvos švietimo uždavinių, minimas ugdymo institucijų, yra bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais. Ypač aktuali ugdymo veiksmų ir veikėjų sąveika, kurios dalyviai- ugdymo objektai ir ugdymo subjektai- labai reikšmingi. Tėvai ir pedagogai yra dvi jėgos, labiausiai priartėjusios prie vaiko, ir veikia vieni kitus. Todėl palankios aplinkos kūrimas vaikams ne mažiau svarbus ir ikimokyklinėje įstaigoje, nes abipusiškai galima formuoti tinkamus, prasmingus socialinius įgūdžius, vaikų elgseną, saugumą ir apskritai sėkmingą socializaciją. V. Aramavičiūtės (1998, p.78) nuomone, iš ugdytojų reikalaujama ne tik pažinti ir suprasti vaiką, bet ir padėti jam išbandyti bei laisvai išreikšti save.

Pedagoginis bendradarbiavimas suprantamas kaip konstruktyvios socialinės- pedagoginės sąveikos sistema, kurioje dalyvauja trys ugdymo grupės. Ikimokykinio ugdymo įstaigoje tai būtų ugdytojai (pedagogai), ugdytiniai (vaikai), ir jų tėvai. Orientuodamiesi į sąveiką tarp asmenų ir tarp grupių bei nusiteikę vienas kito atžvilgiu, jie siekia dalykinio ar asmeninio pobūdžio dialogo ir

veiksmų, kurių pagrindu yra realizuojamas ugdymo tikslas (Kontautienė, 2000, p57). Jis yra holistinis (visuminis) laisvos, kūrybingos, kritiškai mąstančios asmenybės ugdymas. Vaiko ugdymas- vientisas, nenutrūkstamas procesas, todėl pedagogų ir šeimų bendravimo, bendradarbiavimo problemas padeda spręsti į vaiką orientuotas ugdymas. Jam būdinga, kad skatinami glaudūs ryšiai tarp šiuolaikinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir šeimos, atsižvelgiant į šeimoje susiformavusius vaiko pomėgius, įpročius, gebėjimus, patirtį.

Gerai pedagogo ir ugdytinių tarpusavio santykiai padeda formuoti atitinkamiems ugdytojo ir ugdytinių tėvų santykiams, kurie yra būtina sąlyga pedagogui bendradarbiauti su tėvais. Pedagogų ir tėvų bendras siekis- išugdyti sveiką, dorą, tolerantišką, intelektualią asmenybę.

Tėvų ir įstaigos pedagogų bendradarbiavimas- viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaikų ugdymo sėkmę. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas yra labai sudėtingas procesas. Jis priklauso nuo šeimos visuomeninio statuso, kultūros, materialinės padėties ir kt., todėl labai svarbu šį darbą individualizuoti, naudoti įvairias formas (žodines, rašytines, vaizdines), bendradarbiavimą grįsti partneryste- abipuse pagarba ir pripažinimu, dalijimusi išgyvenimais ir idėjomis, tolerancija, pasitikėjimu, pasidalijimu informacija ir įgūdžiais, dalyvavimu priimant sprendimus, šeimos individualumo ir kiekvieno vaiko išskirtinumo pripažinimu.

Pedagogų pareiga- padėti tėvams, tobulinti tėvų supratimą, įgūdžius ir pateikti žinias apie vaikų auklėjimą, jų vystymosi etapus. Ypač jiems stinga žinių apie tai, kokia bendra veikla su vaikais jie turėtų ir galėtų užsiimti. Tokiems įgūdžiams lavinti ir žinioms įgyti padeda tėvų mokyklėlės grupėse. Tėvai ir vaikai užsiima bendra veikla, mokosi džiaugtis vieni kitais, vieni kitų pasiekimais, darbeliais. Pedagogai tėvams suteikia žinių apie įvairaus vaikų amžiaus vystymosi ypatumus, apie vaikų auklėjimą, sudaromos sąlygos pasimokyti bendravimo įgūdžių.

Atvirai bendraudami su vaikais ir šeimomis, pedagogai turi būti pasirengę įvairiems iššūkiams, jausmams: liūdesiui, baimei, džiaugsmui, pykčiui. Bet viskas įveikiama, dirbant kaip partneriams, paremiant vieni kitus, atvirai dalijantis pasiekimais ir problemomis. „Kuo labiau pažinsime vieni kitus, tuo šiltesni jausmai ir artimesni santykiai mus sie. Šalinimąsi ir abejingumą ar net priešišumą ims keisti pasitikėjimas, teigiamas požiūris“ (Staerfeld, Mathiasen, 1999).

Nuo devintojo dešimtmečio pasaulyje itin pagausėjo tyrimų, nagrinėjančių sąveikos su tėvais problemas ugdant vaikus, patiriančius įvairių ugdymosi sunkumų (Turnbull, 1997; Pruitt ir kt., 1998; Garriott ir kt., 2000). Tyrimai parodė, kad nepaisant palankaus teisinių pagrindų konteksto, tėvai vis dar jaučiasi beteisiai ir atitolę nuo ugdymo sistemos, teikiančios pagalbą jų vaikui. Savo darbuose kai kurie autoriai užsimena apie tėvų dalyvavimo vertinant vaiko problemas ir analizuojant ugdymo

proceso svarbą, remdamiesi užsienio šalių patirtimi (Ališauskas, Miltinienė, 2001; Ališauskas, 2002; Gevorgianienė, 2003).

Mokslinėje literatūroje apibūdinami tėvų vaidmenys švietimo įstaigose, tėvams skiriamas pedagogų vaidmuo. M. Hughesas ir kt.(1994, p.31) išskiria tėvų kaip problemą, tėvų kaip partneriai, tėvų kaip klientai vaidmenis. Autorius teigia, kad pedagogai visuomet į tėvus žiūrėjo kaip į problemą. Tokį požiūrį istoriškai nulėmė tėvų moralė, abejingumas, bendravimo įgūdžių stoka, vidinės šeimos problemos ir kiti veiksniai, susiję su šeimos socialine- kultūrine aplinka. Tėvų kaip klientų, vaidmuo minimas rečiau, nes tai nulėmė rinkos mechanizmų perkėlimas siekiant ugdymo efektyvumo ir ugdymo įstaigos veiklos kokybės. Tėvų kaip partnerių vaidmuo vis didėja. Tai paskatino tėvų teisių pripažinimas įstatymais ir praktikoje išryškėjęs didesnis tėvų pagalbos poreikis įstaigai. Tokia partnerystė pasireiškia: tėvai partneriai, padedantys vaikui ugdytis , ir tėvai partneriai, priimant įstaigai svarbius sprendimus (Fylling, Sandvin,1998, p.47).

Šeima yra pirmoji vaiko mokykla ir nuo jos priklauso vaiko fizinė, emocinė gerovė, geras vaiko ugdymasis. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989, p.6) pažymima, kad „Ikimokyklinis amžius nepaprastai svarbus žmogaus tapsmui, socializacijai. Spartus fizinis augimas, intensyvus, šiuolaikiškas psichinių funkcijų plėtojimas daro vaiką jautrų, lengvai pažeidžiamą. Kaip tik ikimokykliniame amžiuje susiklosto asmenybės pagrindai, kurie vėliau mažai kinta. Dėl to suaugusio žmogaus asmenybės problemų ištakos- jo vaikystėje“. A. Juodaitytė (2003, p.68) aptardama vaikystės fenomeną socialiniu- edukaciniu aspektu, pažymi, kad vaikystėje „atsiranda būtinumas suvokti labai sudėtingą, integralią (socialinę, psichinę bei kultūrinę) vaiko sąveiką su aplinka ir tos sąveikos su vaiku kontekstus: vaikas- aplinka-raida-vaikas“. Pasak autorės, per šį procesą vyksta vaiko individualioji sąveika su aplinka ir pačiu savimi. Tai lyg dvi (vidinės ir išorinės) vaikystės, ypač reikšmingos vaiko vidinių galių pripažinimui pasaulio ir aplinkos pažinimo procesuose.

Šeima ir ikimokyklinė institucija yra ta socialinė aplinka, kuri daro ypatingą įtaką vaiko asmenybės formavimuisi. Tyrimai ir gyvenimo praktika rodo, kad glaudus ryšys tarp šeimos ir ugdymo įstaigos duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką. Todėl lopšeliai- darželiai, tenkindami visuomenės poreikius bei vykdydami jiems deleguotą valstybės užsakymą, pasak A. Juodaitytės, tampa socialine pedagogine kultūrine institucija, kuri per ryšių stiprinimą su aplinkos bendruomenėmis reprezentuoja save tiek šeimoms, tiek vaikams. Pateiktame A.Juodaitytės (2003) vaikų darželio, kaip kelių sistemų sąveikos modelyje, kuris per paslaugų kokybę bei ryšius reprezentuoja save aplinkai, pastebime, kad reprezentacijos sfera yra edukacinė.

Teikdama visuomenei ir jos bendruomenės grupėms švietimo ir ugdymo paslaugas, ikimokyklinė institucija stiprėja kaip organizacija ir tampa patraukli tiek tėvams, tiek ir jų vaikams. A.

Juodaitytė (2003, p.31) pabrėžia, kad reformuotoje ikimokyklinėje institucijoje vykstantis funkcijų pasidalijimas tarp šeimos ir vaikų darželio ugdymo srityje yra grindžiamas jų tarpusavio sąveikos kontekstais. Epizodinė šeimos ir darželio sąveika, kurią galėtume apibūdinti kaip sąveiką „šalia“, ir nuolatinė sąveika, kurią galėtume apibūdinti kaip sąveiką „kartu“, skatina vaikų darželį ir šeimą būti partneriais, tobulinant vaikų ugdymo modelius bei kuriant naują vaikų darželio sampratą. O. Monkevičienė (1993, p.4) apibūdindama šeimos ir vaikų darželio sąveiką atskiria „šeimos“ ir „vaikų darželio“ sampratas pabrėždama, kad šeima yra ypatinga socialinė institucija, kurioje pratešiama gyvybė ir kuri atsako už vaiko augimą, auklėjimą bei lavinimą, ruošia jį gyvenimui už šeimos ribų, tuo tarpu darželis papildo ugdymą šeimoje. Autorė pažymi ir svarbiausią vaikų ugdymo darželyje tikslą bendradarbiaujant su šeima- „puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo „integracijos į visuomenę „socializacijos“ sėkmę“ (1993, p.5).

Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989, p.2) pažymima, kad ikimokyklinė institucija, talkinant šeimai, sėkmingai įgyvendina ikimokyklinio ugdymo uždavinius atsižvelgdama į vaikų amžiaus ypatumus bei kiekvieno vaiko galimybes.

Prof. A. Juodaitytė pažymi: „Žmogus auga kaip medis, bet jo augimas žymiai sudėtingesnis...“ (2003, p.14). Autorė pastebi, kad suaugusieji turi prisiimti atsakomybę už vaikystės laimę, nes šis amžiaus tarpsnis persipina su kitais amžiaus tarpsniais bei lemia visą tolesnį gyvenimą (Ten pat, p.15).

Šeima vaiko gyvenime, socializacijoje vaidina ypatingą vaidmenį, nes yra lemiamas veiksnys, kuris turi reikšmę asmenybės formavimuisi. Asmenybės tapsmas- tai procesas, prasidėjęs kūdikystėje ir besitęsiantis visą žmogaus gyvenimą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992, p.19) 38 str. Skelbiama: „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę <...>. tėvų teisė ir pareiga auklėti vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais iki pilnametystės juos išlaikyti...“. valstybė šeimai skiria „ypatingą dėmesį, bet taip pat ir įpareigoja. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003, p.23) nurodyta: „tėvai privalo sudaryti vaikams gyvenimo ir mokymosi sąlygas, laiduojančias sveiką ir saugią jų dvasinių bei vidinių galių plėtotę, dorovinį brendimą“. Šeimai priklauso vaiko ugdymo (auklėjimo) prioritetas, nes jis deda kertinius asmenybės kultūringumo bei dorovingumo pamatus. Šių dienų šeimoje dėl šuoliais besikeičiančio socialinio gyvenimo sąlygų susikerta šeimos narių asmeninės ir visuomeninės problemos, kurios pakeičia kiekvieną šeimos narį.

Šiuolaikinė ikimokyklinio ugdymo institucija, vykdydama švietimo politiką, yra orientuota į vaiką ir turėtų atlikti šeimos pagalbininko vaidmenį, kur pagrindinis dėmesys skiriamas vaiko galioms atskleisti bei tobulinti. Pasak V. Vabalos- Gudaičio (1993), tik konstrukcinė sąveika turi reikšmės žmonių darbingumui, individo laimei. Todėl ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai, atsiliepdami į

šeimoms lūkesčius, suartėja su šeima ir per konstrukcinę sąveiką siekia vieno tikslo- išugdyti tinkamą ir veiklų aukšto lygio konstrukcinės sąveikos narį. Tačiau ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams, kurių pagrindinė pareiga- vaiko ugdymas, sunku užtikrinti šeimos nuoseklų švietimą bei susivokimą nuolat kintančioje socialinėje aplinkoje. Tai sudėtingas procesas, kur svarbų vaidmenį vaidina šeimos aplinka, istorija, kultūra, švietimo raida, ryšiai, gyvenimo pobūdis ir kt. (V. Vabalas- Gudaitis, 1993, p. 98).

Be abejo, per vaikų neformalųjį ugdymą ikimokyklinėje įstaigoje yra sprendžiami ir tėvų švietimo klausimai. Tėvų švietimas, atsižvelgiant į jų laiko sąnaudas, yra organizuojamas dviem būdais: tėvams organizuojami mokymai kviečiant lektorius į tėvų susirinkimus bei plėtojant tėvų švietimą per praktinį jų dalyvavimą ugdymo(si) procese.

Kad būtų saugūs vaikai, turi būti saugūs jų tėvai. O visuomenės saugumui ir laisvei įtakos turi jos išsilavinimas. Todėl labai svarbu kokie pedagogai moko vaikus ir jų tėvus. Kaip teigia Dr. Pavel Zgaga, mokymo programos tobulinime pagrindinis vaidmuo skiriamas mokytojų išsilavinimui. Pirmiausia reikėtų atsakyti į tris klausimus: Koks išsilavinimas reikalingas mūsų vaikams ir jaunimui? Kokie mokytojai? Koks mokytojų rengimas? Anot autoriaus, reikėtų suvokti, ko mes tikimės iš švietimo arba iš mokytojų. Šiandien švietimo viltys, kad geras pedagogų rengimas ir visuomenės švietimas pagerins ekonominę gerovę ir socialinį glaudumą. Kompetentingą pedagogą turėtų ruošti universitetai, kad įvykdytų naujus švietimo tikslus (Renewal of School Curricula and the Role of Teacher Education).

Galime pažymėti, kad tėvų pedagoginių kompetencijų rengimo kaip ir nėra. Todėl svarbu atkreipti dėmesį į tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymą siekiant užtikrinti vaikų ugdymo tęstinumą ir lygiavertį tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą. Todėl labai svarbu suvienodinti tėvų ir pedagogų pedagogines kompetencijas, kad užtikrinti kokybišką ugdymą. Remiantis užsienio mokslininkų tyrimais pradėtas taikyti ugdymas kompetencijų pagrindu ir Lietuvoje.

1970m. Jungtinėse Valstijose populiarus profesinis mokytojų švietimo judėjimas pradėjo taikyti ugdymą kompetencijų pagrindu. 1990m. National Vocational Qualifications (NVQs) sistemoje Anglijoje ir Velse (prasidėjo 1986), Naujosios Zelandijos National Qualifications Framework kompetencijų standartai patvirtinti Australijos National Training Board (NTB) ir Secretary s Commision on Achieving Necessary Skills (SCANS) ir National Skills Standarts Jungtinių Valstijų iniciatyva (Sandra Kerka, 1998).

Kompetencijų standartai pastūmėjo politikos varomąją jėgą kaip alternatyvą darbo jėgos kompetentingumo ruošimui pagal globalios ekonomikos reikalavimus. Tuo metu sulaukta daug kritikos, kad požiūris abstrakčiai painus, empiriškai turintis trūkumų, neatitinkas visuomenės mokymo

reikalavimų (Chappell, 1996; Ecclestone, 1997; Hyland, 1994). Daugiausia debatų buvo Britanijoje ir Australijoje, kur vyko kompetencijų ugdymo įtakos peržiūra ir rezultatai buvo skelbiami šių šalių spaudoje. Šios publikacijos spaudoje tiesiogiai atrodė kaip bandymas taikyti kompetencijų standartus ugdyme (CBET) competency- based education and training. CBET patobulino atitikimą tarp ugdymo/mokymo ir darbo vietos reikalavimų (Harris et. Al. 1995). Anot autoriaus, tai individualūs rezultatai (ką turi žinoti asmuo ir kaip daryti). Teoriškai galime teigti, kad tai rankų ir proto, teorijos ir praktikos, bendras ir profesinis išsilavinimas.

Taigi ugdymas kompetencijų pagrindu suteikia galimybę asmenybei gyventi ir dirbti sudėtingame šiuolaikiniame pasaulyje. Todėl svarbus yra visuomenės išsilavinimas ir švietimas.

Mokytojų Kvalifikacijos Rengimo Asociacija nuo 2000m. rugsėjo mėn. apžvelgė profesionalumo charakteristikas, veiksmus ir įsipareigojimus. Buvo pateiktas pirmasis pasiūlymas 2002m. balandžio mėn. Švietimo Ministrui Mr. Hermanui, atitinkantis mokytojų rengimo kompetencijų reikalavimus.. Šis pasiūlymas buvo paskelbtas SBL- website (www.lerarenweb.nl) platesnei sklaidai tarp profesionalų mokytojų grupių CD-rom ir video forma. Video filmas buvo rodomas, vyko diskusijos tarp mokytojų grupių šimtuose susitikimų (pasitarimų, konferencijų, seminarų). SBL pageidavimu buvo pagaminta 15000 kopijų CD-rom ir paskirstyta grupėms. Apibendrinus peržiūrėtą medžiagą, mokytojų grupės pateikė kompetencijų reikalavimus, o SBL šį pasiūlymą pristatė Kultūros ir Mokslo ministerijai, kad reglamentuotų įgyvendinimo sąlyga (Association for the Professional Quality of Teachers, SBL, 2004).

SBL s regioniniai koordinatoriai ir atstovai paskatino kompetencijų reikalavimų naudojimą švietimo praktikoje. Kompetencijų struktūrą sudarė septynios kompetencijos: tarpasmeninė, pedagoginė, dalyko išmanymo ir metodologinė, organizacinė, bendradarbiavimo su kolegomis, bendradarbiavimo su darbine aplinka, refleksijos ir tobulėjimo kompetencijos.

Remiantis kompetencijų pedagogine struktūra ir žinant, kad tėvai yra pirmieji vaiko ugdytojai, galime teigti, kad tėvams taip pat svarbios šios kompetencijos. Tik skirtingai nei pedagogai, tėvai neprivalo turėti visas šias kompetencijas. Jie gali ugdyti savo vaikus neturėdami pedagoginių kompetencijų, nes jų atsakomybė už ugdymo kokybę skiriasi nuo pedagogo. Susiduriame su ugdymo tęstinumo problema, kai vaikas ateina į instituciją, tada už ugdymo kokybę atsako pedagogai. Todėl labai svarbu šviesti tėvus, nes nepakanka vaiką užauginti, jį reikia auklėti ne tik savo pavyzdžiu, bet teikti ir žinių. Tai įmanoma padaryti bendraujant ir bendradarbiaujant su tėvais, sudarant saugią bendravimo aplinką, steigiant bendruomenės mokyklas, kuriose vyksta vaikų ir tėvų ugdymas natūralioje kaip šeimos aplinkoje.

Bendruomenės mokyklų tikslas- sudaryti kuo geresnes sąlygas moksleiviams ir jų tėvams, siekiant naudingo švietimo. Labai svarbu įtraukti moksleivių tėvus į vaikų ugdymo procesą. Bendruomenės mokykla gali atsirasti situacijoje Socio- pedagogical gap (De winter, 2000; RMO, 2002; Education Council, 2005) tarp šeimos ir institucijų artimų santykių. Bendruomenės mokykla kompensuoja ir pratęsia šeimos funkcijas. Reikėtų pažymėti, kad turėtume kurti tokias mokyklas mūsų vaikams, nes būtų suteikiamas kokybiškas ugdymas, nes mokyklos remiasi kompetencijų standartais, kuriuos charakterizavo SBL (2004). Viena iš svarbiausių problemų bendruomenės mokykloje, kaip sumažinti modernios visuomenės pedagoginius skirtumus. Trys pasauliai (mokykla, kaimyniški santykiai ir namai) turėtų bendrauti ir dirbti kartu. Kitaip sakant, suderinti ugdymo tikslus savo vaikų labui. Mokytojai turėtų teikti pagalbą pedagoginiame dialoge tarp tėvų, mokytojų ir kitų partnerių bendruomenės mokyklos sistemoje. Svarbiausia tėvus priimti kaip lygiaverčius partnerius. Pagrindinis bendruomenės mokyklos principas- vaikų ir tėvų dalyvavimas dialoge su pedagogais, siekiant mokinių ir jų tėvų tobulėjimo (Naber, 2005). Mokyklos privalo teikti pagalbą, prisidėti prie psicho-socialinio vystymosi, ugdant socialinius įgūdžius ir organizuojant alternatyvias ugdymo formas (Jeroen Onstenk John van Vliet, 2005).

Autorių teigiama, kad gyvenimas yra tikras mokymasis, kuris reiškia auklėjimą mokykloje ir už jos ribų. Reikia pabrėžti, kad vaikui nepakanka vien tik žinių, reikalingos kompetencijos, kurios palengvintų jo gyvenimą šiuolaikinėje modernioje visuomenėje. Todėl labai svarbu yra kompetencijų suvokimas tėvams ir kokia jų reikšmė vaiko gyvenime.

Amsterdamo konferencijoje 2005m. spalio mėn. 22-26d. svarstytas bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais klausimas, kuris yra vienas iš pagrindinių elementų naujuose mokytojų kompetencijų standartuose (SBL, 2004). Pagrindinis mokslinio tyrimo uždavinys, kaip mokykloms organizuoti veiklą su tėvais, gerinti tarpusavio santykius ir įtraukti tėvus į ugdymo procesą. Tyrimo rezultatai rodo, kad bendradarbiavimas tarp tėvų ir mokytojų priklauso nuo veiklos ir mokytojų kompetencijų. Svarbu buvo išsiaiškinti ar mokytojų išsilavinimas turi įtakos mokytojų- tėvų bendradarbiavimui. Dažnai tėvai skundžiasi, kad mokytojai nepakankamai informuoja apie vaikų problemas, nėra įtraukiami į mokyklos politiką, naujoves (Smit, Driessen Et. Doesborgh, 2004). Vienas iš nurodymų yra mokyklos mokomasis ir ugdomasis vaidmenys- kokybiški, kai tėvai yra individualizuota, multikultūrinė, kompetentinga visuomenė, kuri palaipsniui tampa iniciatyvi ir kovojanti už ugdymo kokybę (Kloasen e. a., 2000; De Winter, 2005; Oustenk, 2005) (Jeroen Onstenk John van Vliet, 2005).

Tėvai turėtų būti atsakingi už savo vaikų auklėjimą sudėtingame pasaulyje. Dėl daugelio vaikų elgesio problemų dažnai kaltinami tėvai ar visuomenė, bet patirtis rodo, kad pedagoginis nerangumas-

svarstomas su tėvais (De Wit, 2003). Probleminiai klausimai turėtų būti sprendžiami kartu su tėvais bendradarbiaujant ir konsultuojant juos.

Vogels (2002) nuomonė, tėvams rūpi, kokią mokyklą lanko jų vaikai ir pasirenka aukšto lygio mokyklas su palankia pedagogine aplinka, geru psichologiniu mikroklimatu. Mokyklose tėvai vaidina tris vaidmenis: tėvai kaip sudedamoji dalis; tėvai kaip klientai; tėvai kaip vartotojai (Vogels, 2002).

Mokyklos tėvus mato kaip pirmaeilius tiekėjus vaikų ugdymo proceso metodinėms priemonėms (De Wit, 2003). Volgelso nuomone, tėvai nesutaria su mokytojais dėl veiklos ir įsitraukimo į ją (Vogels, 2002). Valdžia turi reikšmingą įtaką kurdama ir planuodama tėvų dalyvavimą ugdymo procese (Smit, 2000) (ten pat).

Roterdamo bendruomenės mokykla pateikia du instrumentus tėvų dalyvavimo mokykloje sustiprinimui: „looking list“ (in Dutch: „kijklijst“) ir „guarantor plan“. Tėvai žino kaip jų vaikas yra auklėjamas namuose, o mokytojai mato kaip vaikas veikia ir vystosi mokykloje. Ypatingoje pedagoginėje aplinkoje mokykla ieško būdų kaip pakeisti ar modeliuoti šią informaciją. Pedagogai gali diskutuoti su tėvais ir sąlygoti vaiko vystymąsi mokykloje ir už jos ribų.

„Looking list“ susideda iš trijų komponentų: vaiko charakterio savybės; vaiko gerovė ir įtraukimas į veiklą, socialiniai įgūdžiai. Diskusija trunka 20-30 min. (grupėse viena, trys, penkios ar septynios), kuri suteikia galimybę pastebėti skirtingas nuomones tarp tėvų ir mokytojų dėl vaikų ugdymo.

„Guarantor plan“ sudaro galimybes susitikimams individualioje pedagoginėje aplinkoje. Mokykla siekia suderinti pedagoginę ir didaktinę viziją su tėvais. Reikėtų visuomet prisiminti, kad pedagogai turi priimti tėvus kaip partnerius, kadangi tiek mokytojams, tiek tėvams svarbi vaiko ateitis reikalaujanti išmokyti vaikus gyvenimo taisyklių, socialinių įgūdžių, standartų ir vertybių.

Tėvai domisi savo vaikais, tačiau jiems pritrūksta pedagoginių kompetencijų ir jie būna uždari, agresyvūs. Tėvų motyvacija pakyla, jei mokytojai ar administracija moka juos išklausti. Mokytojai privalo sudaryti pedagoginę aplinką bendravimui. Taip pat svarbu suvokti, kad vaiko auginimas šiuolaikiniame pasaulyje yra sunkus darbas, kuris negali būti padarytas gerai be tėvų bendradarbiavimo. Tėvai turi suvokti, koks reikšmingas jų interesas, įsipareigojimas dalyvauti ir bendradarbiauti vaiko ugdymo procese. Todėl reikalinga tėvų iniciatyva ir parama sudarant pedagoginės aplinkos bendravimą (De Winter, 2005).

. Remiantis konferencijos medžiaga, pastebime, koks reikšmingas mokytojo išsilavinimas, jo kompetentingumas geram bendravimui tarp mokyklos, mokytojų, vaikų ir jų tėvų. Todėl kaip suprantame yra svarbus ir tėvų išsilavinimas ar pedagoginės žinios, kurias gali teikti mokyklos pedagogai ar specialistai. Tačiau tėvams nėra įprasta klausytis mokytojų patarimų kaip reikia auklėti

vaikus, nes jų nuomone, jie viską žino. Dauguma mokytojų ieško būdų, kaip padėti tėvams spręsti jų vaikų drovumo, agresijos ir draugiškumo problemas. Tai rimta priežastis, dėl kurios reikėtų susirūpinti ir apsaugoti vaiką, kad jis išvengtų tokių problemų per visą brendimo laikotarpį. Vaikams reikia draugų, o ypač ankstyvame amžiuje kai visi gebėjimai formuojasi per žaidimą su bendraamžiais yra labai reikšmingi jų ugdymui ir prisitaikymui institucijoje. Ikimokyklinio amžiaus vaikai, kurie turi stiprius bendravimo ryšius su bendraamžiais, ateityje turės pozityvų bendravimą pradžios mokykloje, o tie, kurie turėjo ikimokyklinio amžiaus tarpinio problemų, tikėtina, kad mokykloje turės mokymosi sunkumų bet kurio amžiaus būdami (Ladd, 1990; Ladd, Price, 1987; Ladd, Price, Hart, 1988). Be gebėjimų užmegzti draugiškus santykius su bendraamžiais prarandama galimybė tobulinti kompleksinius įgūdžius, kurie reikšmingi jų bendravimui ateityje (Eisenberg Cameron, Tryon, Dodez, 1981; Howes, 1988). Vaikai, kurie bendrauja su bendraamžiais, jie yra mėgstami (Black, Logan, 1995; Hazen, Black, 1989). Malonūs vaikai beveik visuomet yra pripažįstami savo grupėse (Ladd, Price, 1987) (Jacquelyn Mize Ellen Abell, 2005).

Socialinė kompetencija ikimokyklinio amžiaus vaikų turi būti ugdoma suvokiant, kad tai gebėjimai, kurie suteikia galimybę įsijungti į socialines gyvenimiškas situacijas (Black, Hazen, 1990; Putallaz, 1987). Vaikai geba pripažinti kitų vaikų vertę, požiūrius, elgesį, interesus ir gali prisitaikyti prie jų. Socialiai kompetentingi vaikai puikiai suvokia gyvenimą, jie yra atsakingi ir gebantys suderinti savo elgesį su žaidimo partneriais (Mize, 1995). Tokie vaikai geba pozityviai elgtis, užmegzti kontaktą.

Žinios apie ikimokyklinukų kompetencijų charakteristikas suteikia nepertraukiamą ugdymą. Mokytojai gali pasiūlyti konsultaciją tėvams apie vaikų bendraamžių draugiškus santykius. Tėvų įtaka vaikų socialiniam ugdymui yra ypatingai reikšminga, nes kiekvienos dienos bendravimo su tėvais patirtis yra pagrindas socialinių įgūdžių ugdymui (Cohn, Patterson, Christopoulous, 1991; Parte, Ladd, 1992). Ypatingai tėvų atsakomybė ir puoselėjimas yra vertinamas kaip raktas vaikų socialinės kompetencijos ugdyme (Maccoby, Martis, 1983). Mylintys ir jautrūs tėvai savo vaikams leidžia matyti pozityvų pasaulį ir suteikia galimybę turėti tvirtus ryšius su kitais žmonėmis. Socialūs vaikai paprastai pozityviai bendrauja su savo tėvais, (Cohn, Patterson, Chritopoulous, 1991; Pettit, Mize, 1993; Putallaz, 1987) tėvai ir vaikai vieni kitus supranta ir palankiai reaguoja vieni kitų atžvilgiu (Harrist, Pettit, Dadge, Bates, 1994; Pettit, Harrist, Bates, Dodge, 1991; Pettit, Harrist, 1993). Tėvai vaikų kompetencijas sumenkina naudodami fizines bausmes ir darydami spaudimą (Dodge, Bates, Pettit, 1990; Strassberg, Dodge, Pettit, Bates, 1994) (ten pat).

Siūloma pakeisti bendravimo stilių su vaikais, aiškinama tėvams, kad jie turi analizuoti savo vertybes ir kompetencijas. Žinant, kad jos yra įsisenėjusios, elementarios kokybės tėvų ir vaikų

santykiuose, nereikėtų jomis vadovautis, geriau pasitarti su tos institucijos, kurią lanko vaikas, pedagogais.

Patarimai tėvams kaip patiprinti socialinius įgūdžius. Tėvai turėtų žinoti, kad vaikai ankstyvame amžiuje žaisdami su bendraamžiais ne tik formaliose grupėse, yra pranašesni už tuos, kurie įsitraukia į žaidimą tik formaliose grupėse: dienos centras ar valstybinės įstaigos (Ladd, Price, 1987; Lieberman, 1977). Vaikai socialinių įgūdžių mokosi per žaidimą su bendraamžiais, tačiau gero elgesio mokosi iš tėvų. Vaikai, kurių tėvai dažnai žaidžia su jais, turi sudėtingesnių socialinių gebėjimų ir nuo tėvų formuojasi pozityvus bendravimas su bendraamžiais (Lindsey, Mize, Pettit, in press). Tėvai savo juoku ir šypsena formuoja vaikui socialinius įgūdžius ir vaikas ateityje išvengia kritikos kitiems ir iš kitų vaikų žaidimo metu (MacDonald, 1987; MacDonald, Parke, 1984). Tėvai žaisdami su vaikais turėtų nedominuoti, o palaikyti vaiko žaidimo idėjas, kad jis pasijustų kaip žaidimo partneris. Tėvai sustiprina, ugdo socialinius įgūdžius ir ikimokyklinę socialinę kompetenciją. malonus, subalansuotas tėvų- vaiko žaidimas formuoja pozityvų požiūrį į kitus žmones ir suteikia galimybę vaikams žaisti ir bendrauti su žmonėmis už šeimos ribų.

Kalbant su vaikais apie visuomenės santykius ir vertybes, vaikai, kurie bendrauja su tėvais apie bendraamžių santykius yra mėgstami savo bendraamžių ir turi daugiau socialinių gebėjimų (Lard, Pettit, Mize, Lindsey, 1994). Tėvai turėtų aptarti su vaikais kaip praėjo diena, kas įvyko darželyje. Dažniausia toks bendravimas vyksta pakeliui į namus ar per pietus (Bradbard, Endsley, Mize, 1992; Laird et. Al., 1994). Tokie pokalbiai, tai ne moralas, o pozityvus bendravimas tarp tėvų ir vaiko. Diskusija iškelia du tikslus: tėvai domisi jo elgesiu, kaupia informaciją, kuri reikalinga vaikų problemoms spręsti.

Problemų sprendimas. Jokiu būdu tėvai nesprenžia už vaikus jų problemų, tačiau nemoralizuojant pataria, kad vaikas apsvaistytų savo poelgi ir pasirinktą problemos sprendimo būdą. Tėvų pokalbiai su ikimokyklinio amžiaus vaikais formuoja socialinę kompetenciją ir pozityvų elgesį probleminėje situacijoje (Mize, Pettit, 1994). Mokytojai žino, kad nėra taip lengva patarti kaip išspręsti dauguma problemų tarp bendraamžių. Vaikus reikia išmokyti elgtis su kitais taip, kaip norėtų, kad su jais elgtųsi (Slaby, Roeder, Arezo, Hendrix, 1995). Vaikai, kurie paskatinami tam tikrame periode galvoti apie kitų žmonių jausmus, pozityviai elgiasi su bendraamžiais (Zahn- Waxler, Radke- Yarrow, King, 1979). Vaikai, kurių tėvai diskutuoja su vaikais apie emocijas yra labiau mėgstami savo bendraamžių (Lard et. Al., 1994). Pozityvi strategija, kai tėvai tik pataria ieškoti problemos sprendimo būdų, skatina pozityvią reakciją. Vaikai, kurių tėvai sprenžia už juos visas iškilusias problemas, bando

spręsti negatyviai ar agresija menkiausią sunkumą atsakydami („Aš nežaisiu su tavimi“ ar „Aš nedraugausiu“) (Crick, Grotpeter, 1995). Pažymima, kad ši strategija tinka kai vaikų interesai sutampa arba yra derinami (see Finnie, Russell, 1988; Russell, Finnie, 1990). Kai kurie vaikai reaguoja labai jautriai ir nepasitiki savimi galvodami apie save („Aš nesimpatiškas“, „Kiti vaikai manęs nemėgsta“) (Goez, Dwck, 1980). Socialūs vaikai tam tikroje situacijoje gali keisti savo elgesį, tai yra elgtis gerai. Jie sako sau („Aš turiu kalbėti garsiau“ ar „Aš būsiu draugiškas sekantį kartą“). Dažniausiai vaikai nepasitiki savimi, kad tėvai nesugeba paskatinti jų pozityvui (Mize, Pettit, Lindsey, Lard, 1993). Tėvai turėtų laikytis pozityvios pozicijos ir skatinti savo vaiką sakydami „Tu tikrai svarbus vaikas“, „Gošas blogai jaučiasi todėl...“ ar „Kartais vaikai nori pabūti vieni“. Jokiu būdu nesakyti „Gal jie tavęs nemėgsta“ ar „Jie negerai, jei su tavimi nežaidžia“. Svarbiausia, patys tėvai turi mąstyti pozityviai ir nekomentuoti negatyviai, nes gyvenimiškos situacijos sudaro galimybę reikštis elgesiui.

Intervencija, kai ji būtina, galimybė patiems spręsti problemas. Tėvai turėtų skirti daugiau laiko savo vaikui ir kalbėti apie bendravimo vertybes. Sudaryti palankias sąlygas vystyti ikimokyklinio amžiaus vaiko kompetencijoms per žaidimą. Leisti vaikui išsilaisvinti nuo tėvų globos, kad jis galėtų pats interpretuoti, išskyrus sudėtingose situacijose, palengvinti bendravimą (Bhavnagri, Parke, 1991). Vaikas turi išmokti bendrauti per žaidimą (Slaby et. Al., 1995). Tėvų dalyvavimas ir jų elgsena žaidime priešmokyklinio amžiaus vaikui nenaudinga (Bhavnagri, Parke, 1991; Parke, Bhavnagri, 1989), tai netgi trukdo ugdytis socialiniams įgūdžiams (Ladd, Galter, 1988).

Ikimokyklinukų mokytojai tampa tėvų konsultantai, kurie informuoja juos apie socialinių įgūdžių ugdymą ir pateikia rekomendacijas. Šios skirstomos į tris skirtingas sritis:

- Mokytojai padeda tėvams suvokti, kad vaikui trūksta socialinių įgūdžių patirties, pataria kaip tuos įgūdžius ugdyti gali tėvai žaisdami su savo vaikais, o vaikai su bendraamžiais. Tėvai, kurie žaidžia su savo vaiku ir jie puikiai praleidžia laiką kartu, ugdo pozityvią nuostatą į save ir kitus žaidimo partnerius.
- Mokytojai rekomenduoja tėvams įvairius patirties perdavimo būdus. Pagrindinis iš jų yra diskusija apie įvykusios dienos įvykius, kurios metu tėvai modeliuoja pageidaujamą vaiko elgesį.
- Mokytojai skatina tėvus ugdyti vaikų pozityvų požiūrį ir organizuoja įvairias veiklos formas. Dauguma patarimų ir rekomendacijų tėvams pateikiamos studijose, kuriose tėvai yra mokomi įvairių ugdymo būdų. Pagrindinis dėmesys skiriamas žaidimui tėvų ir vaikų kartu (Lindsey, Mize, Pettit, (in press); Brown, Pettit, Mize, Lindsey, 1995) ir stebėjimui grupinio žaidimo kartu su tėvais (Brown, 1995; Pettit, Mize, 1993).

Interviu su tėvais metu patariama kaip tėvai turėtų aiškinti savo vaikams apie socialines problemas. Medžiaga pristatoma vaizdajuostėje (Brown et. El., 1995; Mize, Pettit, 1994; Pettit, Mize, 1993) (Jacquelyn Mize Ellen Abell).

Socialinei kompetencijai reikšmės turi sveika savigarba ir teigiamas savęs vertinimas. Patarimai tėvams kaip ugdyti savo vaiko sveiką savigarbą ir pozityvų savęs vertinimą.

Kai vaikas geba atsakyti pagal savo amžių į gyvenimo iššūkius, jis turi teigiamą savęs vertinimą ir lengvai valdo konfliktines situacijas. Tokie vaikai priešinasi negatyviai įtakai, yra realistai, optimistai. Vaikai, kurie nuvertina save, sunkiai sprendžia problemas, yra savikritiški. Dažnai apie save galvoja „Aš negeras“ ar „Aš nieko nemoku daryti gerai“. Tokie vaikai yra pasyvūs, drovūs ar depresuoti, atrodantys susirūpinę. Jų vienintelis atsakymas „Aš nemoku“. Reikia rasti reikšmingą auklėjimo būdą, kad skatinti teigiamą savęs vertinimą.

Kas yra savigarba? Savigarba- gerumo jausmas, kylantis iš savo teigiamo įvaizdžio, kuris pirmiausia susiformuoja šeimoje. Tėvų tikslas- garantuoti kiek įmanoma sveiką aplinką, nuolatinę globą, kad vaikas išsiugdytų sveiką savigarbą ir užaugtų harmoninga asmenybė (Guy Saint-jean Editeur inc., 1998). Sėkmės sąvoka susiformuoja pakankamai anksti ir priklauso nuo vaiko ištvėringumo. Vaikas bandydamas daryti, nepasisekus vėl bando kol pasiekia tikslą ir įgyja patirties ar tam tikrų įgūdžių. Todėl tėvai turi skatinti vaiką patikėti savo jėgomis, tėvų dalyvavimas ir domėjimasis savo vaiku formuoja teigiamą savęs vertinimą. Kai vaikas auga mylimas ir laimingas šeimoje, jis turi teigiamą savęs vertinimą, o vaikai, kurie nuvertina save, dažniausiai auga be meilės. Toks vaikas nenori bandyti naujų dalykų, negatyviai galvoja apie save „Aš kvailas“, „Aš niekada neišmoksiu“, „Niekam aš nerūpiu“ ir kt. Tokie vaikai savikritiški ir lengvai nusivilia, dominuoja pesimizmas. Vaikai, kurie vertina save, džiaugiasi bendraudami su kitais žmonėmis, patogiai jaučiasi bendraamžių grupėje. Pozityviai sprenddami problemas apie save galvoja „Aš ne idiotas“, žino savo privalumus ir trūkumus, nebijo prisipažinti „Aš nesuprantu“, vyrauja optimizmas (Developing Your Child's Self-Esteem).

Tėvų pagalba kaip ugdyti teigiamą savęs vertinimą. Keletas patarimų: reikėtų mąstyti, ką kalbame, nes vaikai yra jautrūs tėvų žodžiams. Nepamiršti, kad vaikas nevisada gali jam paskirtą darbą padaryti gerai. Svarbiausia- jo pastangos, jei nepasisekė, nekritikuoti. Pasidžiaukite kartu su vaiku, pagirkite jį. Vaikai- tėvų veidrodis, todėl tėvų įtaka, savigarbos poveikis įtakoja vaiko savęs vertinimą. Tėvai privalo kurti pozityvaus vaidmens modelį.

Pirmiausia tėvai turi padėti vaikui suformuoti teigiamą savęs vertinimą. Tėvai turėtų būti švelnūs savo vaikui, nes jų meilė ilgam palaiko sveiką savigarbą. Vaikas, kuris jaučiasi nesaugus ar yra

užgauliojamas, formuojasi žemas savęs vertinimas. Be to dažnai tėvų žeidžiamas kovoja, prieštarauja, tampa depresuotas, užsidaręs. Prancūzijoje 1995m. tyrimai parodė, kad šiltos namų aplinkos nebuvimas vaikystėje ir jaunystėje labiau veikia suaugusiųjų sveikatą negu neturtas. Buvo nustatyta, jog individai, kurie patyrė rimtų nesklaidumų šeimoje iki 18 metų, suaugę buvo linkę sirgti dukart dažniau negu žmonės, neturėję tokių problemų praeityje. Duomenys rodo, kad žmonių, kuriems vaikystėje labai trūko šiltų jausmų, 49% serga daugiau, negu tų, kurie jautėsi mylimi. Mokslininkai apstulbo atradę, kad meilės stoka vaikystėje labiau veikia suaugusiojo sveikatos būklę negu ekonominiai ar socialiniai faktoriai (Guy Saint-jean Editeur inc., 1998) (Guy Saint-Jean Editeur inc., 1999).

Specialistų pagalba. Jei vaikas nuvertina save ir prastai jaučiasi, tėvai turėtų kreiptis į specialistus. Šeimos konsultantai gali atskleisti problemas ir užkirsti kelią joms. Konsultantų terapija padės pakeisti vaiko požiūrį apie save ir suformuoti teigiamą savęs vertinimą laimingam ir pilnaverčiam gyvenimui.

Tėvai turi sukaupti kantrybę, nes auklėjimas yra sunkus darbas. Kartais tėvai bendraudami su vaiku pakelia balsą, ko nereikėtų daryti. Kaip priversti vaikus elgtis gerai? Atsakymas paprastas: kalbėti trumpai, tiesiai ir aiškiai, pasitikėti savimi, pasverti kiekvieną pasakytą žodį. „Tvardykites“ - parankinė tėvų knyga, kuri padės jiems tinkamai bendrauti su savo vaikais. Mokslininkai tiriant vaikų auklėjimą, visuose šeimos kambariuose buvo įrengtos vaizdo kameros. Kamera filmavo motiną šaukiančią dukteriai, kad kad ši padėtų į vietą savo batus. Mama kartojo prašymą 13 kartų, tačiau mergaitė nekreipė dėmesio ir žiūrėjo televizorių. Neištvėrusi mama pėmė batus ir padėjo į spintą. Interviu su dukra išaiškėjo, kad ji neklauso mamos, nes tai neturi jokios reikšmės (Dale M. Jacobs, Renee Gordon Jacobs, 2001). Vaikų neįmanoma auginti pagal tikslią formulę, tačiau auklėti remiantis savo požiūriu, įgyta išmintimi ir intuicija. Tėvų tikslas - ne būti tobulam tėvui ar motinai, visada žinantiems tinkamą atsakymą, bet toliau mokytis ir tobulinti savo gebėjimus, kad galėtų padėti vaikams tapti mylinčiais, atsakingais ir savimi pasitikinčiais (netobulais) suaugusiais žmonėmis. Tėvai labiau gali paveikti vaiką draugiška pastaba ar pokalbiu, nei valandas trunkančiu riksmu.

Ypač svarbu su ikimokyklinio amžiaus vaikais kalbėti trumpai ir aiškiai, iš kart pasakyti vieną nurodymą ar prašymą. Jokiu būdu neįsakinėti, o kviesti bendradarbiauti kartu. Henris Džeimsas rašė: „Gyvenime svarbūs trys dalykai. Pirmas - būti geram. Antras - būti geram. Ir trečias - būti geram“. Kai sakome nuomonę apie elgesį, o ne apie patį žmogų, esame puikūs mokytojai būdami ryžtingi, bet meilūs, suteikiame vaikams galimybę mokytis ir augti (Dale M., Renee Gordon Jacobs, 2001).

„Padariniai- natūrali gyvenimo patirties dalis. Ir malonūs rezultatai ir neigiami padariniai suteikia progą pasimokyti. Padariniai padeda vaikams įgyti savitvardos. Jie skatina mokytis būti išvalgiems, planuoti bei priimti sprendimus“ - „Tvardykitės“ 2001, p.84.

Vaikus moko gyvenimas. „Jei vaikai kritikuojami, jie išmoksta smerkti. Jei vaikai jaučia priešišumą, jie išmoksta priešintis... Jei vaikai išjuokiami, jie įpranta būti drovūs... Jei vaikai gėdijami, jie įpranta jaustis kalti... Jei su vaikais elgiamasi tolerantiškai, jie įpranta būti kantrūs. Jei vaikai giriami, jie išmoksta sau patikti. Jei vaikai mato sąžiningumą, jie išmoksta būti teisingi. Jei vaikai jaučia geranoriškumą ir atidumą, jie išmoksta būti pagarbūs. Jei vaikai jaučiasi saugūs, jie įpranta pasitikėti savimi ir tais, kurie yra šalia jų. Jei su vaikais elgiamasi draugiškai, jie sužino, kad pasaulis nuostabus ir jame gera gyventi.“ - Dorotė Lo Nolte (Dale M Jacobs, Renee G, Jacobs, 2001,p. 130).

„International Journal of Children s Spirituality“ siūlo įvairovę konkrečių priemonių, kurių tikslas pakeisti vaiko požiūrį apie save. Kai vaikas save kontroliuoja, elgiasi gerai. Pozityvių vertybių sustiprinimas formuoja iniciatyvą problemų sprendimui.

Jennie Lindon, Nursery World- Knyga pripildyta protingų ir praktinių idėjų. Autorė iškelia reikšmingą vertybę- bendradarbiavimą su tėvais. Ji pateikia keletą rekomendacijų kaip mokytojams bendrauti su tėvais.

Andy Gill, Practical Parenting- knyga skirta mokytojams ir kt. specialistams dirbantiems su vaikais, kurie turi elgesio problemų. Mokymo programa skirta 4-8 metų vaikams. Praktinės idėjos turėtų būti įdomios tėvams.

BPS Newsletter (Division of Educational and Child Psychology)- knyga rekomenduojama psychologams, mokytojams ir tėvams. Pateikiamos rekomendacijos dirbantiems su 4-8 metų vaikais, kurie turi mokymosi sunkumų ir emocinių problemų, kaip bendrauti su jų tėvais. Pristatomos strategijos sustiprinančios socialinę ir akademinę kompetencijas, programų individualizavimas vaikams su spec. poreikiais, hiperaktyviems ir agresyviems vaikams. Socialinių įgūdžių ir problemų sprendimo mokymo programa 4-8 metų vaikams apima praktinius rašymo, žaidimo vaidmenimis ir mokymo planus.

Carolyn Webster- Stratton- ugdymo psichologė, 20 metų analizavo ir tobulino intervencijas vaikams, kurie turi elgesio sutrikimų. Ji autorė gerai žinomos knygos tėvams: The Incredible Years: A Trouble- Shooting Guide for Parents, kuri skirta tėvams turinčius 3-8 metų vaikus.

Marci I. Hanson 1999m. rugsėjį- ankstyvojo amžiaus vaikų pereinamasis laikotarpis yra labai svarbus tolimesniam ugdymui. Tai kūdikio grįžimas iš ligoninės, kai vaikas pradeda lankyti darželį ar iš darželio pereina į mokyklą. Diskusijos kyla dėl „požiūrio į aptarnaujantį personalą pakeitimo“ (Rice,

O'Brien, 1990, p. 2). Šis pereinamasis laikotarpis ankstyvame amžiuje gali būti problematiškas, todėl tėvai rūpinasi institucijos personalu ir jo aptarnavimu (Hains, Rosenkoetter, Fowler, 1991). Idealus procesas- suplanuotas, pasirenkant ne tik tinkamą įstaigą pagal vaiko galimybes, bet ir mokymo priemonių atitikimas ugdymo programai (McNulty 1989, p.159) (Paul Chapman Publishing A Sage Publications Company, 1999).

Sėkmingas pereinamasis procesas. Tėvai turi nuspręsti į kokią instituciją leisti savo vaiką. Wolery pabrėžia- pereinamasis procesas garantuoja ugdymo tęstinumą, kai vyksta bendradarbiavimas tarp pedagogų ir šeimos, kuris skatina sėkmingą procesą: „a) individualus sprendimų priėmimas pagal poreikį, b) paslaugų teikimas, c) efektyvūs modeliai, kurie skatintų gyvenimo patirties perėmimą, d) vengti kopijavimo, e) pašalinti įtampą ir stresą teikiant paslaugas“ (Shotts, Rosenkoetter, Strenfert, Rosenkoetter, 1994, p.395-396) (Information Center on Disabilities and Gifted Education, 1999).

Pereinamojo proceso problemos: Kas įtakoja procesą? Vaikas ir jo šeima susiduria su sunkumais, kai reikia keisti įstaigą, kadangi skirtinga paslaugų sistema, reikalavimai, personalo aptarnavimas, ugdymo modeliai, institucijos filosofija (Fowler, Hains, Rosenkoetter, 1990; Hains et. Al., 1988; Shotts et. Al., 1994) (Marci J. Hanson, 1999).

Strategijos: Kokie yra svarbiausi elementai sėkmei? Bendradarbiavimas- vienas iš svarbiausių elementų perėjimo procese, vykstantis tarp šeimų ir personalo ieškant įvairiausių formų (Rosenkoetter, Hains, Fowler, 1994). Strategijos turi būti pritaikytos pagal vaikų ir šeimos veiklos sritis, kultūrą, kalbą, etninį, socialinį ir ekonominį statusą.

Keletas efektyvių strategijų:

- Institucijos veikla ir politika.
- Informacijos pasikeitimas ir mokymas. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas lemia vaiko ateitį, bendravimas tarp šeimų ir pedagogų, proceso sistema palengvina perėjimą iš vienos įstaigos į kitą (Hains et. al.,1991; Rosenkoetter et. al., 1994).
- Informacijos šeimai pateikimas tam tikra forma: raštu, žodžiu, grupėse, individualiai, video, skatinti tėvų dalyvavimą ir naujų paslaugų pasirinkimą (Rous et. al., 1994).
- Vaiko parengimas. Rekomendacijos kaip mokyti vaikus reikiamų įgūdžių (Byrd, Rous, 1991; Rous et. al., 1994).
- Personalo mokymas ir bendradarbiavimas, koordinavimas tobulinant paslaugų sferą (Fowler et. al., 1990), tikslas garantuoti sėkmingą tranzitą (Rous et. al., 1994).

Duomenys iš (ECRI) Early Childhood Research Institute 5 metų tyrimo projektas analizavo perėjimo procesą, kai vaikai pereina iš vietos C paslaugų į vietos B paslaugų sferą (Hanson, 1998;

Hanson, Horn, Brennan, 1997). Tyrimai suteikė galimybę tėvams pasirinkti tinkamas paslaugas, specialistų pagalbą. Šeimų, specialistų patirtis ir pereinamojo proceso faktų įsisavinimas palengvino procesą. Dauguma tėvų pageidauja savo vaikams kokybiško ugdymo, ypatingų paslaugų, kad jų vaikai įgytų patirties, reikiamų įgūdžių savarankiškai gyventi ir dirbti be problemų ateityje (Marci J. Hanson, 1999).

Reikėtų pabrėžti, kad tėvai turi pažinti savo vaiką, jo gebėjimus, kompetencijas. Jiems patiems spręsti kokią įstaigą turėtų lankyti jų vaikas. Jokiu būdu nesirinkti institucijos pagal prestižą. Norint išvengti įvairių ugdymosi problemų, tėvai turėtų padaryti teisingą sprendimą, pasitarti su specialistais. Tėvai turi suvokti, kad vaikų ateitis- jų rankose. Jei vaikas yra drovus, sunkiai bendrauja su bendraamžiais tikėtina, kad problematiškas bus pereinamasis procesas, todėl nepatartina keisti institucijas, nes tokiam vaikui adaptuotis prie naujos aplinkos bus nelengva. 4-5 metų vaiko amžius- tinkamiausias pradėti lankyti lavinimo įstaigas, todėl nebūtina vaiką auginti tarsi šiltnamio sąlygomis namuose. Vaikams reikia draugų, kad jie galėtų kaupti patirtį ir tobulėti.

2002m. gruodį atliktas privačių mokyklų vertinimas: vaiko drovumas; ar darželis 4 metų vaiką psichiškai traumuoja?; vaikų parengimas privačioms mokykloms (Berkeley Parents Network, 2005).

Tėvai turėtų pasirinkti tinkamą jų vaikui mokyklą, kad jis išvengtų įtampos ir stresinių situacijų. 2003m. lapkritį pagal tėvų atsiliepimus buvo pastebėta, kad tėvai susirūpinę savo vaiko sugebėjimais. Kai kurie vaikai nesugeba piešti figūrų (ratas, trikampis ir kt.), turi menkai išvystytus motorinius įgūdžius (prastai piešia ir dar nerašo). Tėvų nuomone, vaikai traumuojami darželyje, vertinant jų gebėjimus. Tačiau tyrimo metu vaikai jautėsi gerai be įtampos. Ugdymo įstaigos sudaro palankias sąlygas vaikams ugdytis. Todėl svarbu pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas, kad informuoti tėvus dėl vaikų vertinimo, o tėvai turėtų pakalbėti su vaiku dėl žinių tikrinimo, kaip vaikas pasirengęs mokyklai.

Tyrimo metu buvo vertinama tokiais lygiais: grass motoriniai įgūdžiai- šokinėjimas, bėgimas ir kt.; smulkieji motoriniai įgūdžiai- piešimas, rašymas, kirpimas su žirkklėmis, darbas su popieriumi ir klijais; gebėjimas sekti instrukcijas- piešti save, savo šeimą ir t.t.; klausyti ir daryti, kas sakoma- šokinėti 5 kartus iš vieno kambario galo į kitą; gebėjimas atsakyti į klausimus pasirenkant vieną iš variantų- Kur gyvena banginys?: a) miške, b) okeane, c) name; skaičiavimas- skaičiuoti iki 5; gebėjimas atpažinti abecėlės raides; gebėjimas dirbti mažoje grupėje; gebėjimas atpažinti figūras ir sudaryti situacijas.

Sėkmingiausias proceso pasirinkimas „All-in-All“, tai reiškia, kad sėkmingas procesas- pasirinkimas pagal vaiko galimybes mokyklos, tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas, kadangi pedagogai pažindami vaiką pratęsia tėvų auklėjimą.

Kaip jau buvo minėta, koks svarbus yra tėvų švietimas apie vaiko kompetencijas. Tėvai turi žinoti, kad jei vaikas turi rizikos faktorių patirti nesėkmes mokykloje arba turėti sunkumų socializacijoje dėl socialinių įgūdžių stokos (Bender, Wall, 1994; N. Elksnin, 1998; Frederick, Olmi, 1994; Margalit, 1993; Swanson, Malone, 1992), Kavale ir Forness (1996) tyrimų ataskaita rodo, kad 75% mokinių su mokymosi sunkumais (LD) atskleidžia socialinių įgūdžių deficitą. Tyrimai U. S. Ugdymo Departamento (1996) nurodė, kad 29% paauglių neturi socialinių gebėjimų stoti į aukštąją mokyklą. Socialinės kompetencijos reikšmingumas negali būti pervertinamas bendraamžių priėmimu, akademinio pasiekimu, įsidarbinimo sėkme (L. K. Elksnin, 1995) (Linda K. Eksnin and Nick Eksnin, 2000). Ankstyvojo amžiaus socialaus elgesio trūkumas negatyviai veikia intelekto galimybes, todėl rekomenduojama ankstyva socialinių įgūdžių intervencija (Strain, Odom, 1986). Tyrimų rezultatai rodo, kad įmanoma sėkmingai mokyti vaikus socialinių įgūdžių (L. K. Elksnin, 1995; N. Eksnin, 1998). Natūraliai socialiniai įgūdžiai, kurių reikia pagal amžių neįgyjami (Carey, Stoner, 1994; Du Paul, Eckest, 1994; Gresham, 1998; Mathur, Rutherford, 1996; Moore, 1994; Schumaker, Ellis, 1982). Analizuodami 18 intervencijų mokiniams, kuriems trūksta socialinių įgūdžių Lloyd, Forness, Kavale (1998) teigia, kad reikalinga intervencijų strategija, kuri apibendrintų socialinius įgūdžius (Mathur, Rutherford, 1996; Rutherford, 1997) (ten pat).

Stokes ir Baer (1977) pateikė socialinių įgūdžių strategiją, kuri reikšminga atitinkamų socialinių įgūdžių įgyjimui natūraliose situacijose (Eksnin, 1994). Strategijos įgyvendinimui įtakos turi tėvų įtraukimas į ugdymo procesą. Socialinių įgūdžių trūkumas iššaukia akademinį žinių stoką, todėl svarbu šviesti tėvus kaip ugdyti vaikus būti socialiais (Gresham, 1981; Wahler, 1976). Svarbiausia tėvai ir pedagogai turi taikyti paprastą taktiką- visuomet būti socialiais patiems, rodyti pavyzdį, kadangi jų patirtį perima vaikai (Brown, McEvoy, Bishop, 1991; Schulze, Rule, Innocenti, 1989). Atsitiktinio mokymo metu socialiniai įgūdžiai įgyjami natūraliose situacijose: todėl tėvai mokomi atsirinkti, kokių socialinių įgūdžių reikia jų vaikui; ieškoma kartu su pedagogais situacijų, kuriose bus tie įgūdžiai mokomi; ieškoma formų kaip modeliuoti pageidaujamą vaiko elgesį. Kartais vaikai atsisako vykdyti tam tikrus nurodymus, tuomet diskutuojama: ką vaikas padarė; kokios pasekmės; direktyvos kaip reikėtų pasielgti; kaip vaikas pasielgs sekantį kartą (Lavale, 1994) (ten pat).

Buvo susidomėta emocinio intelekto konstravimu (EI; Elias, Tobias, Friedlander, 1999). Goleman (1995, 1998) pabrėžė, kad EI gali būti reikšmingesnis už IQ, nes tai yra pozityvaus gyvenimo pasekmė. Emocinį intelektą apibūdino 5 sritys: jausmų suvokimas; emocijų valdymas; motyvacija, kitų žmonių jausmų supratimas, ryšių palaikymas. Gottman (1997) rekomendavo tėvams būti instruktoriais ir nurodė 5 emocinio instruktavimo žingsnius: vaiko emocijų suvokimas; emocijos atpažinimas kaip mokymo galimybė; įsiklausymas į kita asmenį; padėti vaikui identifikuoti emocijas; padėti vaikui

spresti iškilusias problemas. Gottman (1997) rekomendavo tėvams nustatyti elgesio ribas: žaliaji- oficialus ir pageidaujamas elgesys; geltonoji- elgesys be apribojimų; raudonoji- netoleruojamas arba pavojingas, socialiai nepriimtinas elgesys. Tėvai nustatydami elgesio ribas moko savo vaikus kaip efektyviai spręsti problemas (ten pat).

D Zurilla ir Goldfried (1971) pateikė problemų sprendimo taktiką: suvokti problemą; identifikuoti sprendimo būdą; apgalvoti sprendimo pasekmes; įvertinti sprendimą. Camp ir Bash (1985a, 1985b, 1985c) sukūrė mokymo programą mokytojams ir tėvams kaip spręsti kognityvias ir socialines problemas. Gottman (1997) įspėjo, kad vaikai po 10 metų gali turėti sunkumų sprendžiant problemas, nes tėvai buvo pasiūlę tik vieną sprendimo būdą, o nesuteikė galimybės vaikui atsirinkti. Tėvai turi žinoti, kad vaiko neturėtų mokyti tuomet, kai neturi laiko, yra pavargę, liūdni arba raudonosios ribos zonoje (nukrypimas nuo normos pvz. rūkymas ir kt.) (Gotterman, 1997). Apibendrinus galime teigti, kad tėvų įtraukimas į socialinių įgūdžių mokymo procesą yra labai reikšmingas, kadangi pateikia jau turimų įgūdžių patirtį ir kartu su pedagogais užtikrina ugdymo tęstinumą. Socialinių įgūdžių mokymas suteikia galimybę bendrauti su kitais žmonėmis, valdyti savo pyktį, impulsyvų elgesį ir kt. Socialinės kompetencijos reikalavimai: suvokti savo jausmus; diskutuoti apie juos ir elgtis priimtinais su kitais žmonėmis. Visa tai ugdo vaiko pasitikėjimą savimi (ten pat).

Tėvų dėmesiui: „tėvai išprotėja taip pat; išsakyti žodžiai tėvams, tai vaiko apsauga tėvų puolimui; kada vaikas blogai elgiasi; apmąstyti ką vaikui sakyti, kad jo neižeisti; koreguoti vaiką pozityviu būdu skatinant priimtinais elgtis; mokyti vaikus- nedėlioti etikečių; kaip vaikas keičiasi; mokyti vaikus išreikšti savo jausmus; tėvų resursai; išprotėję tėvai perteikia savo pyktį; rasti laiko suvokti, ko reikia vaikui“ (Lynne Namka Ed. D., 1997).

Amerikiečių mokslininkas J. L. Hymesas, stebėjo vaikus iki šešerių metų ir teigia, kad kūdikis gimsta jau visuomeniškas. Vienas svarbiausių vaiko poreikių- gyventi su kitais žmonėmis. Jis nuo gimimo yra ypač jautrus visiems dalykams, kurie suteikia galimybę jam gyventi tarp žmonių. Augdamas ir brėsdamas individas ieško ir mokosi elgesio būdų, leidžiančių laimingai gyventi visuomenėje (Frances Kendall, 2001, p.15).

Tėvai neturėtų pamiršti: jų vaikai yra protingi ir logiški pagal savo patyrimą; esminis skirtumas tarp vaikų ir suaugusiųjų yra patirtis ir per ją įgytos žinios; atsižvelgdami į vaikų patyrimo stoką, su vaikais turėtume elgtis taip pat kaip su suaugusiais žmonėmis. Vaikai geriausiai mokosi iš pavyzdžių ir patyrimo. Jei norime, kad vaikai mus gerbtų, privalome gerbti juos (Frances Kendall, 2001).

Tyrėjai ir praktikai apibūdino natūralios aplinkos ugdymą Santos ir Lignugaris/Kraft (1997); Rule, Losardo, Dinnebeil, Kaiser ir Rowland (1998), pateikė efektyvaus mokymo natūralioje aplinkoje

būdus; incidental; coincidental teaching; time Delay; mand- modelling procedures; activity- based intervention in milieu teaching. Santos ir Lignugaris/Kraft tyrė 28 tyriamuosius objektus, efektyvaus mokymo perspektyvas. Tyrėjai pastebėjo, kad mokymas natūralioje aplinkoje yra efektyvus kai kuriems vaikams po tam tikrų sąlygų sudarymo. Svarbiausias klausimas kaip veikimo būdus perkelti į praktiką. Praktikai turėtų iškelti tokius klausimus: Koks yra pageidaujamas viešas elgesys? Kaip dažnai kalbame apie viešą elgesį? Kada reikėtų apie tai kalbėti? Kas parodo išmokimą kaip elgtis? Kokia patirtis turėtų būti demonstruojama? Koks grįžtamojo ryšio vaidmuo? Be abejo praktikams turėtų rūpėti konteksto požymiai: Kaip turėtų būti paruošiama aplinka? Koks turėtų būti veiklos intensyvumas? Kokia turėtų būti parinkta medžiaga? (Cynthia Warger, 1999).

Atsakymai į šiuos klausimus palengvintų veikimo metodų taikymą praktikoje. Mokymas natūralioje aplinkoje sustiprina vaiko dėmesio sukaupimo įgūdžius tam tikrame amžiuje. 1995-96 mokslo metais 3-5 metų 51,6% vaikams su negalia sudarytos specialios klasės (U. S. Ugdymo Departamentas, 1998), kuriose jie mokomi kasdieninių gyvenimo ir veiklos įgūdžių natūralioje aplinkoje, kas garantuoja ateities perspektyvą (Cynthia Warger, 1999).

Tačiau norint perkelti patirtį iš vienos aplinkos į kitą, reikia ją pritaikyti naujai aplinkai.

2. TYRIMO METODIKA

Tyrimo tikslas- ištirti ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų nuomonę apie pedagogines kompetencijas, jų svarbą vaikų ugdymui, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimui

Tyrimo hipotezė. Tėvų pedagoginių kompetencijų stoka yra neigiamai pedagogų ir tėvų lygiavertį bendradarbiavimą ir vaikų ugdymo tęstinumą įtakojantis veiksnys.

Tyrimo metodai.

Darbe naudoti šie tyrimo metodai:

Mokslinės literatūros analizė. Pedagoginė, psichologinė literatūra buvo analizuojama išsiaiškinti pedagoginių kompetencijų reikšmingumą vaikų ugdymui(si), atskleisti pedagoginių kompetencijų struktūrą, jų svarbumą ugdymo tęstinumui ikimokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų. Buvo analizuojami švietimą ir ugdymą reglamentuojantys dokumentai, bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa, priešmokyklinio ugdymosi standartas.

Anketinė apklausa. Anketinės apklausos metodas buvo naudojamas siekiant išsiaiškinti tėvų pedagogines kompetencijas, jų reikšmingumą bendradarbiavimui.

Statistinė analizė. Siekiant užtikrinti gautų duomenų validumą bei daromų išvadų pagrįstumą naudojami įvairūs tyrimo duomenų apdorojimo metodai:

- Santykinis dažnis ir procentinis dažnis.
- Koreliacinė analizė (analizuojant duomenis Kruskal-Wallis testu).

Duomenys apdoroti panaudojus SPSS programą. Gauti rezultatai vaizduojami EXCEL programa.

Analizuojant koreliacinius imties požymių ryšius, naudojome Pearson koreliacijos koeficientą r .

Tiriant statistines hipotezes, naudoti šie reikšmingumo lygmenys:

$p < 0,05$ (reikšminga)

$p < 0,01$ (labai reikšminga)

$p < 0,001$ (ypač reikšminga).

Tyrimo instrumentas. Tėvų nuomonės apie pedagogines kompetencijas ištyrimui buvo pasirinktas anketinės apklausos metodas. Kad atlikti kokybišką tyrimą ir paruošti tyrimo anketas buvo atliktas pilotazinis tyrimas, kurio metu apklausta 40 tėvų. Tyrimo metu buvo naudojama anketinė apklausa. Respondentams pateikta anoniminė anketa. Atsižvelgiant į tai, kad dauguma anketų grįžo sugadintos, nes tėvai anketų nepildė, kur reikėjo suformuoti atsakymą. Todėl pilotazinis tyrimas padėjo sudaryti klausimyną, atsižvelgiant į tyrimo duomenų rezultatus, tyrimo tikslą ir uždavinius. Anketos paruoštos remiantis K. Kardelio (2002) rekomendacijomis.

Anketos yra uždaro ir mišraus tipo. Tėvams skirtą klausimyną sudaro 94 klausimai (žr. į priedą 1). Anketa padėjo paruošti tėvus kokybiniam tyrimui.

Siekiant atskleisti tėvų nuomonę apie pedagoginių kompetencijų svarbą, buvo atliktas kiekybinis tyrimas, kurio anketa padėjo atlikti kokybinį tyrimą ir suteikė tėvams informaciją apie vaikų priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi kompetencijas.

Siekiant atskleisti tikslesnę tėvų nuomonę apie pedagogines kompetencijas, jų reikšmingumą bendradarbiavimui ir numatyti tėvų švietimo gaires buvo atliktas kokybinis tyrimas- giluminis interviu su dviem tiriamųjų grupėmis: estetinio lavinimo studijos „Ko-dėl-čia“, „Smalsučiai“- grupės 6 tėvai ir „Nykštukai“- grupės 6 tėvai.

Tyrimo tipas. Tyrimo tipas nustatytas remiantis (C. H. Charles, 1999) pedagoginių tyrimų tipologija. Praktinio pritaikomumo atžvilgiu tyrimas yra taikomas, kadangi tyrimo tikslas yra nustatyti praktinį aktualios problemos sprendimo lauką. Metodologijos atžvilgiu pagrindinis tyrimas yra kiekybinis, kadangi grindžiamas statistiniais duomenimis, neeksperimentinis, nes siekiama nustatyti esama situacija. Siekiant numatyti tėvų švietimo gaires atliktas kokybinis tyrimas.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo: Šiaulių miesto Kultūros centro estetinio lavinimo studijos „Ko-dėl-čia“ tėvai, Šiaulių miesto lopšelio-darželio „Kulverstukas“ tėvai, Šiaulių raj. Kužių lopšelio-darželio „Vyturėlis“ tėvai. Tiriamųjų imtį sudarė 282 respondentų t. y. 60 studijos „Ko-dėl-čia“ tėvų, 150 l/d „Kulverstukas“ tėvų, 72 l/d „Vyturėlis“ tėvų.

Tyrimo metu buvo pastebėtas atsargus tėvų požiūris į mokslinį tyrimą. Tai rodytų tėvų kompetencijų stoką. Remiantis tuo, kad tėvai negražino ar nepildė anketų, galime teigti, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai nesidomi vaikų ugdymu ir nenoriai įsitraukia į ugdymo procesą. Reikėtų pabrėžti, kad tėvų švietimas ir jų pedagoginės kompetencijos yra būtinos tėvų ir pedagogų bendradarbiavimui ir ugdymo tęstinumui.

Tyrimo metu dalyvavo 232 ikimokyklinio amžiaus vaikus turintys tėvai, iš jų 127 motinos ir 105 tėvai. Daugumos tėvų išsilavinimas profesinis (28%), aukštesnysis- 22%, aukštasis- 22%, vidurinis- 17% ir tik 4% tėvų turi pagrindinį išsilavinimą. Trečdalis tėvų yra tarnautojai (34%), gamybos srityje dirba 21% tėvų, 18%- dirba vadovaujamą darbą ir tik 7% nedirbantys tėvai. 15% tėvų šiuo metu mokosi, 77%- nesimoko ir 7%- ketina mokytis.

3. TĖVŲ PEDAGOGINIŲ KOMPETENCIJŲ ANALIZĖ

3.1. Respondentų nuomonių apie pedagogines kompetencijas analizė.

Pasak Lileikaitės ir Juodaitytės (2003) 1982-2002 metais Vokietijoje atlikti tyrimai liudija, kad tėvų socialinė-educacinė pasaulėžiūra formuojasi labai pamažu, o jų socializacija vyksta priklausomai nuo jų pedagoginės patirties, lyties ir amžiaus. Tėvų iniciatyvos Vokietijoje, kurias iki šiol tiria Visuomenės institutas, apibūdinamos per socialinės veiklos perspektyvą. Empirinius, socialinius-pedagoginius tyrimus atlieka Vokietijos Naujojo ugdymo sąjunga. Bremeno universitete 1990-2000 m. realizuotas projektas “Vaikų nuo 0 iki 3 metų socializacijos sąlygos šeimose ir įstaigose”. 1992 m. pirmą kartą atlikti 221 tėvų grupių iniciatyvų empiriniai tyrimai, tačiau kokybiškai išanalizuoti jų iniciatyvas pavyko tik 53 grupėse. Toks tėvų tyrimas nebuvo reprezentatyvus. Tėvų iniciatyvų darbo draugija, nuo 1994 m. vedanti tėvų grupių apskaitą, nurodo, kad būtent tais metais Vokietijoje buvo apie 85000 tėvų edukacinių iniciatyvų, kurios svarstė apie 130000-150000 vaikų ugdymo problemų, o jų sprendimuose dalyvavo apie 300000 tėvų. Šių iniciatyvų dėka tėvai pasiūlė apie 9000 vaikų ugdymo ir tėvų švietimo centrų bei 10000 naujų darbo vietų pedagogams. Apibūdinant tėvų iniciatyvas Vokietijoje, dažnai naudojamas posakis “naujasis socialinis judėjimas”, kuris suprantamas kaip gyventojų iniciatyva organizuojant švietimą patiems sau (V. Lileikaitė, A. Juodaitytė, 2003, p. 73;74).

Minėtų mokslininkų duomenimis Lietuvoje 2002-2003 metais buvo atliktas tėvų požiūrio į savipagalbą ir švietimą tyrimas. Jame dalyvavo 33 tėvai, kurių vaikai mokosi Panevėžio ir Šiaulių miesto mokyklose. Tėvai parinkti atsitiktiniu atrankos būdu. Beveik trečdalis (33,33 proc.) tėvų žino apie visuomenines organizacijas Lietuvoje, (36,36 proc.) – apie organizacijas užsienyje. Dauguma tėvų apie visuomenines organizacijas nei Lietuvoje (39,4 proc.), nei užsienyje (36,36 proc.) nieko nežino. Tik pusė tėvų gali ugdyti vaikus namuose be pedagogų pagalbos, nes tėvams trūksta žinių ir laiko. Tačiau tėvai ne visada nori pasitikėti pedagogo konsultacijomis dėl vaikų ugdymo namuose, nes galvoja, jog pedagogai tokios patirties neturi. Tik trečdalis (30,3 proc.) tėvų galvoja, kad jie gali daryti įtaką Lietuvos švietimo sistemai, tačiau nemaža dalis tuo abejoja (39,4 proc.). Kiti galvoja, jog negalėtų (18,18 proc.). Daugiau nei pusė tėvų norėtų dalyvauti pedagoginiame švietime, nenorėtų tik 9,09 proc. Tėvams reikalingiausias būtų žinios iš vaiko psichologijos, vaiko mokymosi namuose pedagogikos bei vaikų noro mokytis skatinimo (10,5 proc.). Tėvai ir patys sutiktų pasidalinti patirtimi su kitais ir galvoja, jog aktualu daugiau sužinoti apie bendravimą ir santykius su vaikais. Didžioji dalis tėvų norėtų kurti visuomenines organizacijas (60,6 proc.), ir tik maža dalis jų teigia, kad visuomeninės organizacijos nėra būtinos (15,1 proc.). tėvai norėtų, kad tokios organizacijos, rūpintųsi jų vaikų laisvalaikiu, vaikų krūvio reguliavimu mokykloje bei naujais mokymo metodais. Tėvų galimybės daryti

įtaką tiek mokyklų veiklai, tiek švietimo sistemai Lietuvoje yra labai minimalios. Tėvai nurodo, kad jiems labai trūksta pedagoginių žinių apie vaikų ugdymą, todėl norėtų, jog pedagogai organizuotų švietimą, nes patys jie dar negalėtų prisiimti atsakomybės. Tėvai taip pat norėtų priklausyti visuomeninėms organizacijoms, kurios galėtų rūpintis tėvų kursais ir seminarais, tačiau galvoja, jog tokiose organizacijose būtina turėtų dalyvauti pedagogai, atsakingi už tėvų švietimą. Pedagogų nuomone, galėtų būti rengiami savaitgalio seminarai šeimoms, motinoms ir vaikams, arba jiems siūlomi vienkartiniai renginiai. Šių renginių ir seminarų koncepcinis uždavinys- suteikti tėvams reikalingą informaciją (V. Lileikaitė, A. Juodaitytė, p. 77-79).

Siekiant sužinoti tėvų nuomonę apie pedagogines kompetencijas buvo atliktas kiekybinis tyrimas, kuriame dalyvavo 232 ikimokyklinio amžiaus vaikus turintys tėvai, iš jų 127 motinos ir 105 tėvai.

Dauguma tėvų (67%) skaito įvairią literatūrą, iš jų 15%- neskaito, 10%- skaito grožinę ir mažą dalis: 4%- mokslinę nepedagoginę, edukacinę- 2%, psichologinę- 2% literatūrą.

Daugiau kaip pusė (62%) respondentų savo vaiko sveikatą vertina, kad yra gera. Kiti- 30%, kad yra vidutiniška ir tik 7%- mano, kad jų vaikai linkę dažnai sirgti.

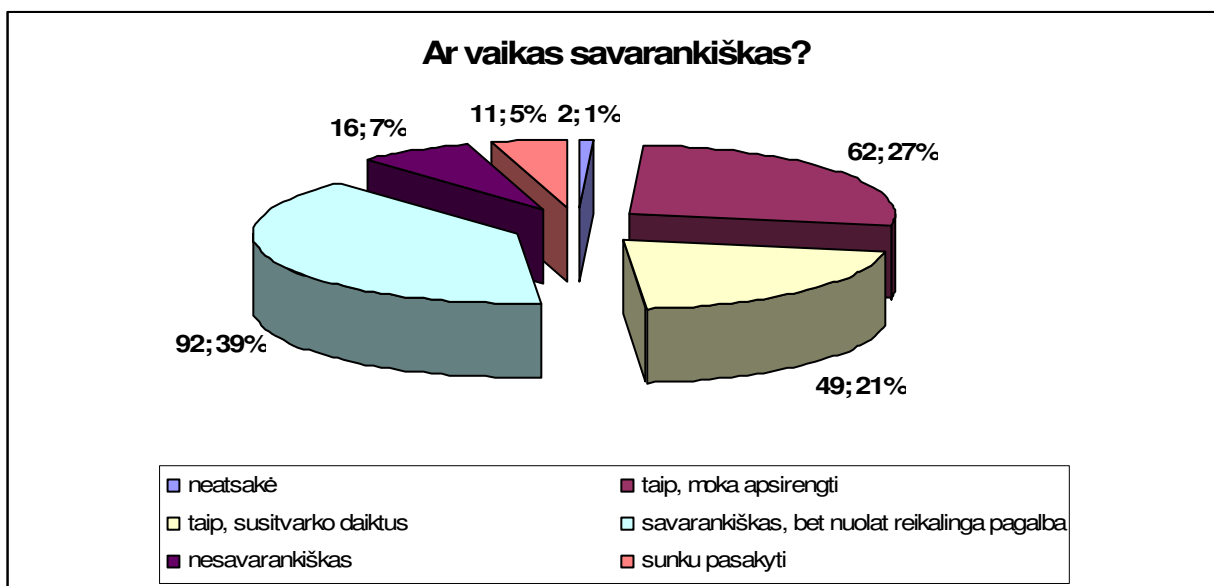
Respondentų nuomone, kad jų vaikas mėgsta vienatvę, atsakė 9% tėvų, o ne- 85% tėvų, 5% tėvų nežino. Tėvai teigia, kad jų vaikai be artimųjų gali išbūti neilgą laiką - 31% respondentų, drąsiai nesibaiminant palikti vaiką gali 53% tėvų, o 15% tėvų teigia, jog jų vaikas nepasilieka be artimųjų.

Dauguma (48%) tėvų teigia, kad jų vaikas noriai pasakoja viską, kai ką pasakoja- 35%. Tačiau 7% tėvų ne visada turi laiko išklausti savo vaiką. (duomenis žr. į priedą 3)

Visa tai rodo, jog tėvai nepakankamai skiria laiko savo vaikui, jie yra užsiėmę savo reikalais. Maža dalis tėvų skaito specialią literatūrą, todėl galime daryti prielaidą, jog nesidomi vaikų ugdymu ar mano, kad tai nėra būtina.

Tyrime siekta atskleisti tėvų nuomonę apie vaiko savarankiškumą. (žr. 1 pav.)

Daugiau kaip trečdalis tėvų teigia, kad jų vaikai savarankiški, bet jiems reikalinga pagalba (40%), vaikai savarankiški, nes moka apsiręngti- 27% tėvų, savarankiški, kad susitvarko daiktus teigia 21% tėvų. Ir tik 7% tėvų mano, kad jų vaikai nesavarankiški, o 5%- negali pasakyti savo nuomonės apie tai.

1 pav. Tėvų nuomonė apie vaiko savarankiškumą (n=100)

Remiantis tyrimo duomenimis reikėtų pažymėti, kad tėvų nuomonė apie savarankiškumą rodo jų nežinojimą, kadangi vaiko savarankiškumui nepakanka mokėti apsirengti ar susitvarkyti daiktus, taigi ugdyti socialinius gebėjimus yra būtina, tačiau vaikas turi išmokti savarankiškai veikti pats padedamas suaugusio. Todėl apibendrinant galima teigti, kad orientavimasis į vaiko kompetencijų ugdymą pedagogui teikia naujų galimybių, tačiau pareikalauja iš jo ir naujų gebėjimų bei dar didesnės atsakomybės. Siekiant vaiko ugdymo(si) tėvams taip pat reikalingos pedagoginės žinios.

Daugiau negu pusė tėvų (56%) mano, jog jų vaikas turi daug pagal savo amžių knygų, 35% tėvų mano, kad turi kelias, neturi- 5% arba nežino, kad turi- 2% reikiamas pagal amžių knygas.

Respondentų nuomonė, kad jų vaikai paskutiniaisiais metais lankė kolektyvą nuolatos- 72%, iš jų nelankė- 15%. Vaikas lankė keletą kartų- 4,%, o kad tuo nesidomi pats vaikas atsakė 2% respondentų.

Beveik pusė (43%) tėvų mano, kad vaikas pažįsta raides, bet nedėlioja žodžių, o pažįsta raides ir gali perskaityti skiemenis, atsakė 24% tėvų. Tačiau 26% tėvų mano, kad vaikas nepažįsta raidžių ir to išmoks mokykloje.

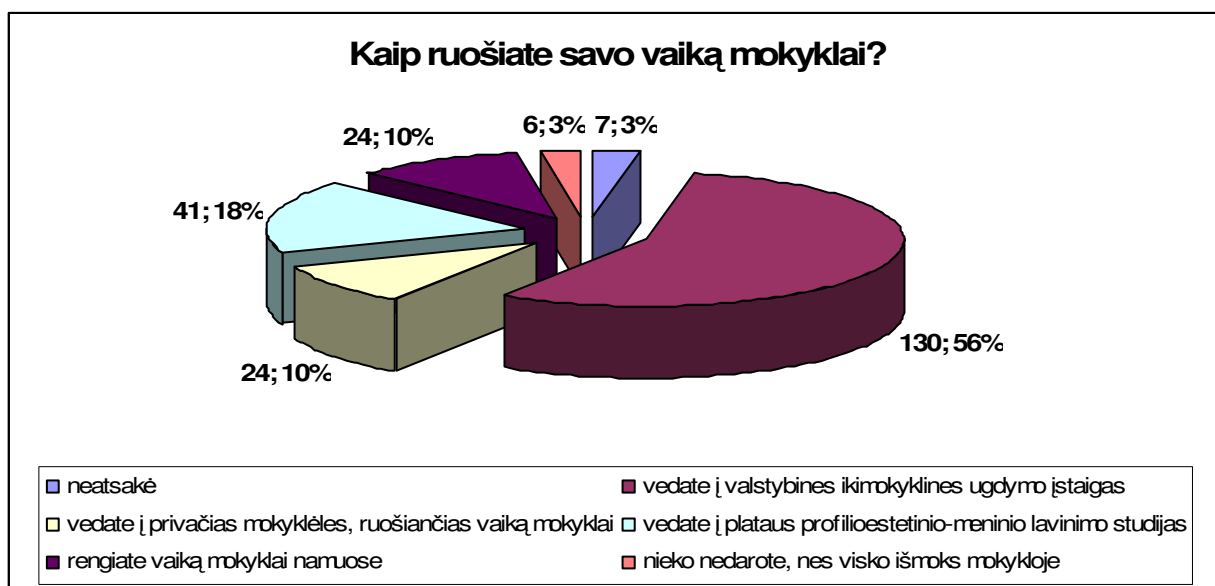
Reikėtų pažymėti, jog ikimokylinio amžiaus vaikų nereikėtų mokyti skaityti, tai turėtų vykti savaime pagal vaiko sugebėjimus, todėl remiantis tyrimo duomenimis galime daryti prielaidą, kad tėvai pageidauja, kad vaikas būtų išmokytas skaityti. Todėl reikėtų pažymėti, kad tai rodo pedagoginių žinių stoką.

Dauguma tėvų (69%) teigia, kad jų vaikas nori eiti į mokyklą, 15%- nežino ar nori, o ne atsakė 10% tėvų.

Beveik pusė (46%) respondentų teigia, kad jų vaikas moka skaičiuoti, bet nemoka rašyti skaičių, o moka skaičiuoti ir suskaičiuoti atsakė 34% tėvų. Iš jų nepažįsta skaičių, nes to moko mokykloje atsakė 12% tėvų. Nežino- 4% tėvų. (duomenis žr. į priedą 3)

Tai rodo, jog dauguma tėvų nėra susipažinę su priešmokyklinio ugdymo(si) kompetencijomis, nes norėtų, kad vaikai būtų mokomi skaičiuoti, suskaičiuoti ir rašyti skaičius. Todėl galime daryti prielaidą, kad tėvai negalėtų tinkamai ruošti savo vaikus mokyklai, kadangi tai jie darytų klaidingai. Reikėtų pažymėti, kad tai rodo tėvų žinių netvirtumą.

Tyrimė siekta atskleisti tėvų nuomonę apie vaiko ruošimą mokyklai.

2 pav. Tėvų nuomonė, kaip jie ruošia vaiką mokyklai (n=100)

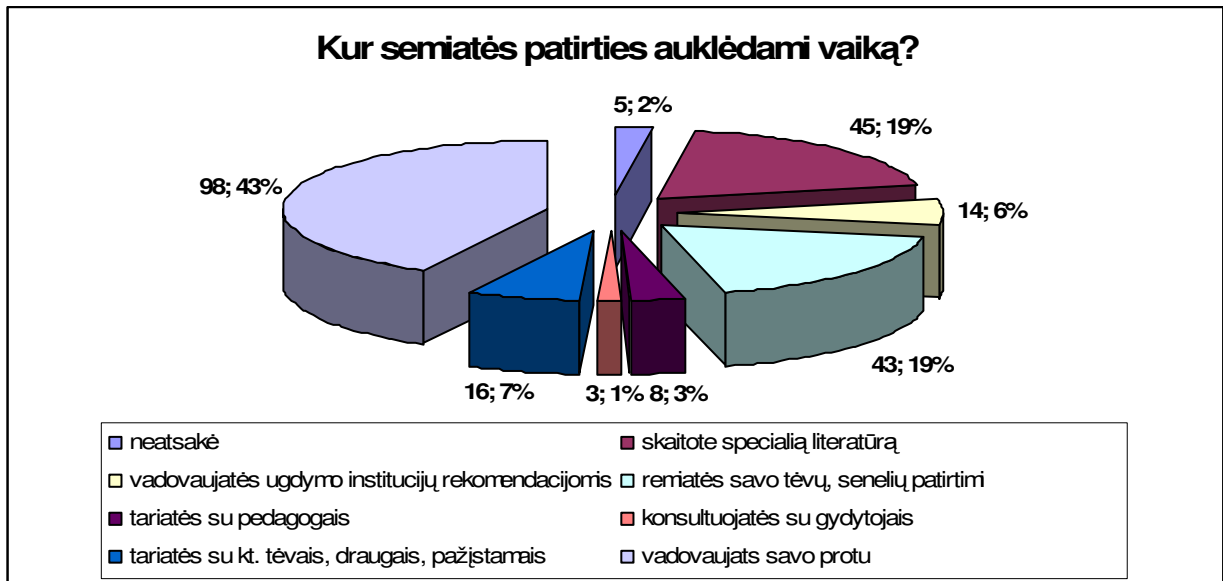
Daugiau kaip pusė tėvų (56%) veda vaiką į valstybinę ikimokyklinę įstaigą, 18%- veda į plataus profilio estetinio-meninio lavinimo įstaigas, 10%- į privačias mokyklėles, ruošiančias vaiką mokyklai ir tik 10% tėvų rengia vaiką mokyklai namuose, iš jų nieko nedarė 3% tėvų.

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad tėvai labiau linkę vaikus ruošti mokyklai įstaigose nei namuose. Galime daryti prielaidą, jog jiems trūksta pedagoginių žinių, tai rodo tyrimo duomenys. Nemaža dalis tėvų neatsako į pateiktus klausimus arba nežino.

Tėvų nuomone, vaikai turi išmokti skaityti iki 7 metų teigia 47% tėvų, iki 6 metų- 29% ir iki 5 metų- 19% tėvų. Apsirengti ir susitvarkyti turi išmokti vaikai iki 5 metų teigia 69% tėvų, iki 6 metų- 18% ir iki 7 metų- 9% tėvų.

Vaikas geba daryti kokius nors darbus sekdamas suaugusį, jo remiamas, tėvų nuomone, jog jų vaikas daro smulkius buitinius darbus 60% , o nori, bet nelabai išėina- 33%, o nenori ir nedaro- 2% tėvų. (duomenis žr. į priedą 3)

Tyrime siekta išsiaiškinti tėvų nuomonę apie kaupiamą patirtį auklėjant vaiką.

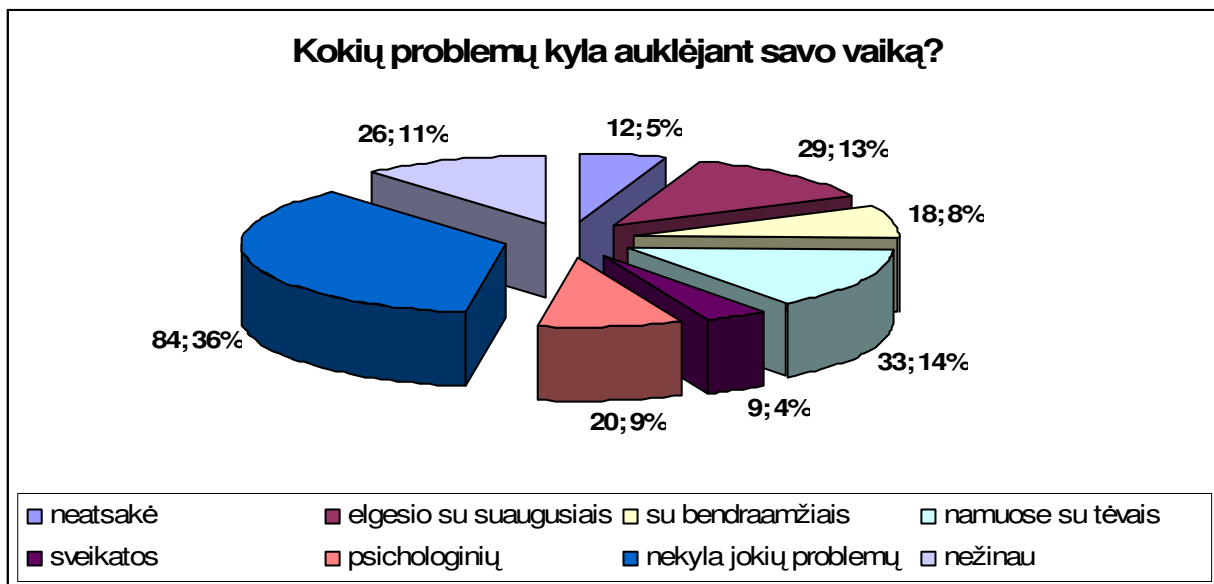
3 pav. Tėvų nuomonė apie jų kaupiamą patirtį auklėjant savo vaiką (n=100)

Respondentų teigimu, jie patirties semiasi iš savo tėvų, senelių- 18%, dažniausiai 43% tėvų vadovaujasi savo protu. Iš jų 19%- skaito specialią literatūrą, o tariasi su kitais tėvais, draugais- 7%, tuo tarpu 6%- vadovaujasi ugdymo institucijų rekomendacijomis.

Tai rodo, jog tėvai nesidomi apie vaikų ugdymą, kadangi jie vadovaujasi savo protu, galime daryti prielaidą, jog jie mano esą pakankamai kompetetingi auklėti savo vaikus. Tačiau gyvenimo iššūkiai ir pokyčiai reikalauja iš pedagogų kompetencijų, kad užtikrintų vaikų ugdymo tęstinumą. Todėl labai svarbu suteikti tėvams reikalingą informaciją apie vaikų ugdymą ir įtraukti juos į ugdymo procesą, sudarant konsultavimo formos bendradarbiavimą.

Tyrime siekta atskleisti su kokiomis problemomis susiduria tėvai auklėdami ikimokyklinio amžiaus vaiką. (žr. 4 pav.)

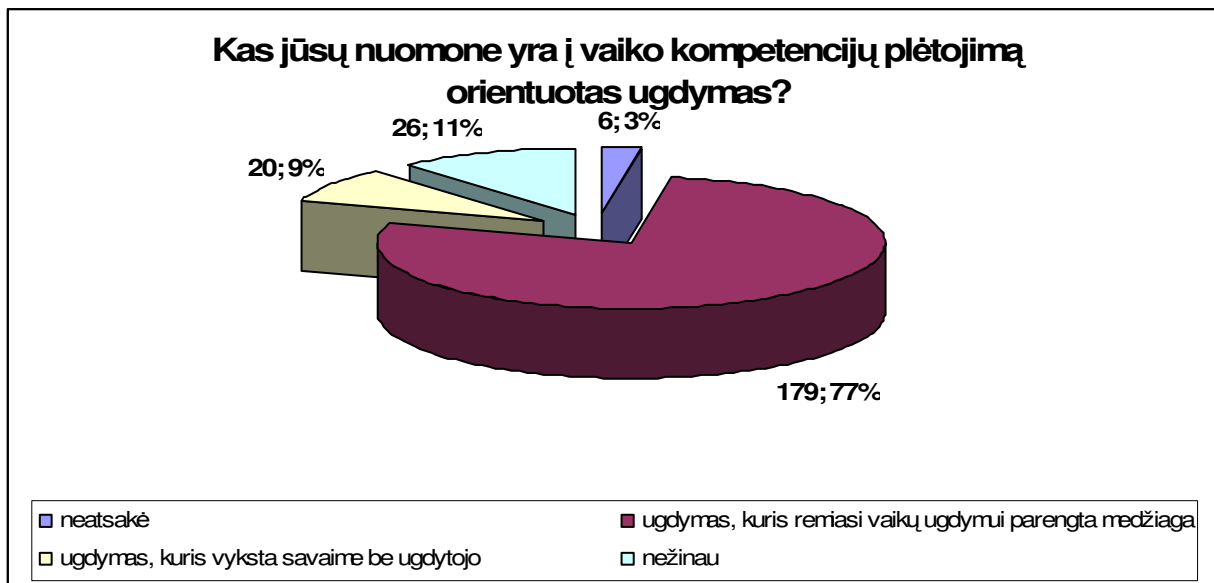
Nuomonių įvairovė rodo, kad tėvai susiduria su daug problemų auklėdami savo vaikus. Todėl jiems reikalinga specialistų pagalba. Tai pat labai svarbus yra tėvų švietimas siekiant išugdyti veiklų ir visavertį pilietį. Tėvai turėtų suprasti, jog žinių stoka neigiamai itakoja jų vaiko ugdymą(si).

4 pav. Tėvų nuomonė apie problemas, kurios kyla auklėjant savo vaiką (n=100)

Trečdalis tėvų (36%) teigia, kad nekyla jokių problemų, 14%- turi problemų su tėvais namuose, 12%- elgesio su suaugusiais, 9%- psichologinių, 8%- su bendraamžiais, 4%- sveikatos. Remiantis tyrimo rezultatais, kad neatsakė 5% tėvų ir iš jų 11%- nežino, kokios problemos kyla, galime daryti prielaidą, jog tėvams reikalinga pedagogų ir specialistų pagalba.

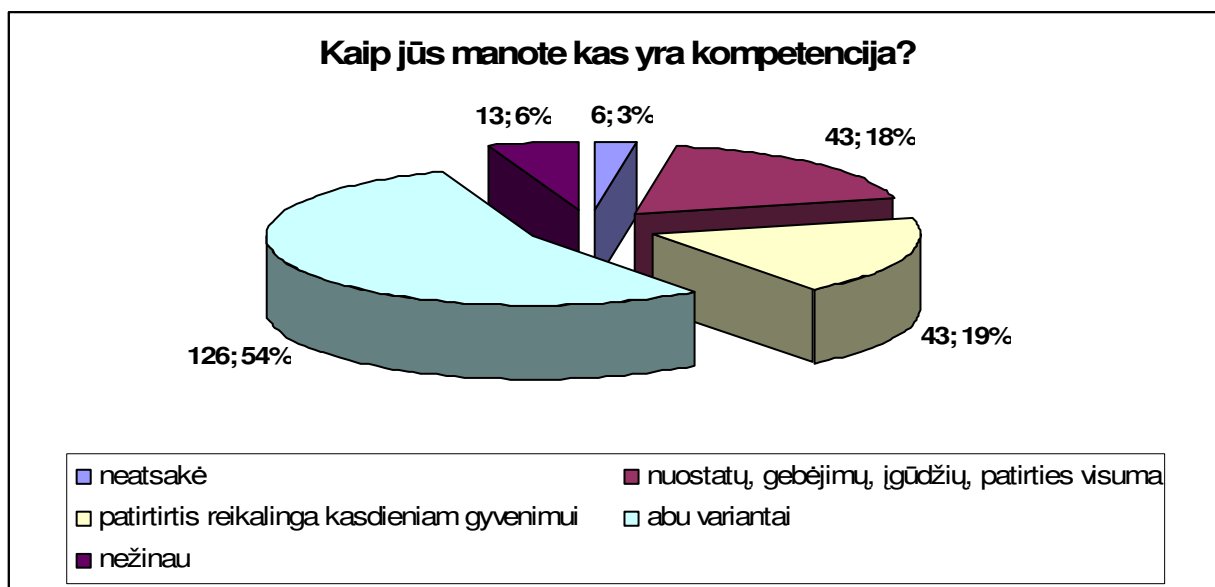
Tyrimo siekta išsiaiškinti tėvų nuomonę apie į vaiko kompetencijų plėtojimą orientuotą ugdymą.

5 pav. Tėvų nuomonė apie į vaiko kompetencijų plėtojimą orientuotą ugdymą (n=100)

Dauguma tėvų (77%) teigia, kad ugdymas, kuris remiasi vaikų ugdymui parengta medžiaga yra orientuotas į vaiko kompetencijas, o 11% tėvų nežino, 9%- mano, kad tai ugdymas, kuris vyksta savaime be ugdytojo ir 3% tėvų neatsakė. Remiantis tyrimo rezultatais, galima pažymėti, kad tėvams trūksta pedagoginių kompetencijų, jei jie gali teigti, kad ugdymas vyksta savaime be ugdytojo.

Tyrimo siekta atskleisti tėvų nuomonę apie kompetencijos supratimą.

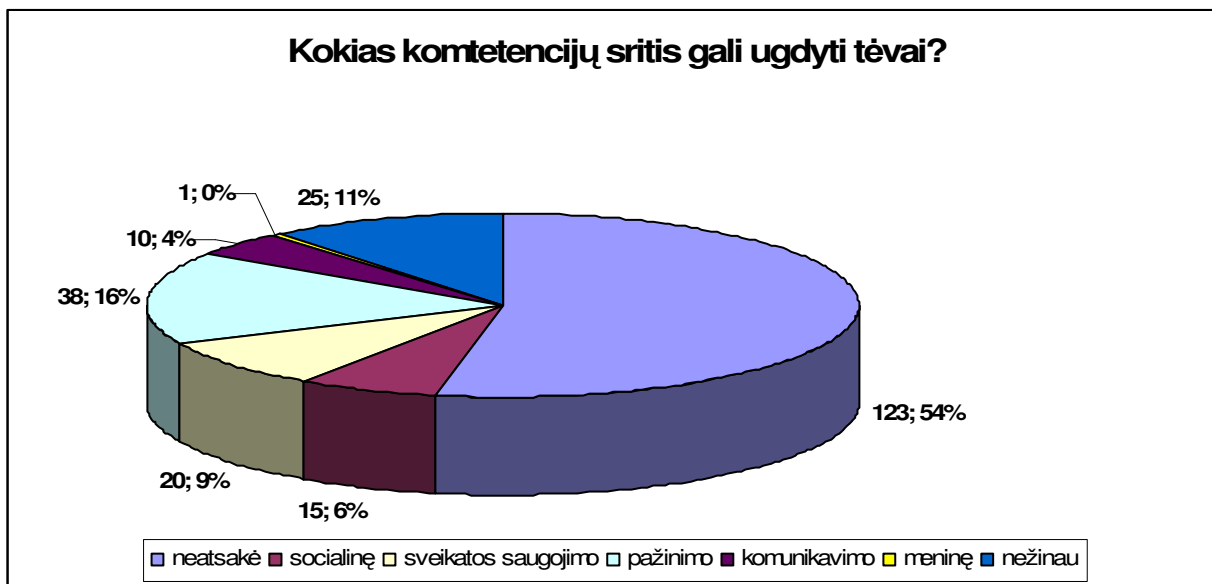

6 pav. Tėvų nuomonė apie, kas tai yra kompetencija (n=100)

Respondentų nuomone, kompetencija- tai nuostatų, gebėjimų, įgūdžių, patirties visuma atsakė 18% tėvų, kad tai patirtis reikalinga kasdieniniam gyvenimui atsakė 19% tėvų, o kad abu variantai teisingi atsakė pusė (54%) tėvų. Iš jų nežino 6% ir neatsakė 3% tėvų. Remiantis tyrimų rezultatais galima pabrėžti, kad tėvai nepakankamai žino, kas yra kompetencija, tai rodo tyrimo rezultatai, nes pusė tėvų mano skirtingai, o apie 9% nesuvokia apie ką kalbama.

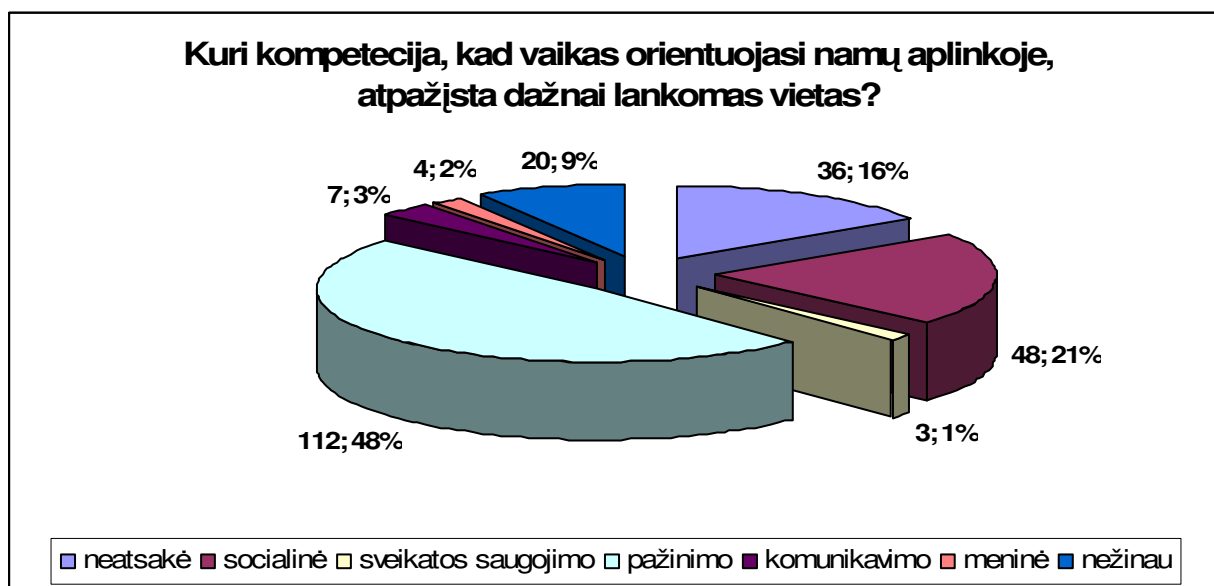
Tyrimo siekta išsiaiškinti, kokias kompetencijų sritis gali ugdyti tėvai. (žr. 7 pav.)

Respondentų nuomone, kad jie gali ugdyti pažinimo kompetenciją atsakė 16% tėvų, socialinę- 6%, meninę- 4%, sveikatos saugojimo- 9%, komunikavimo- 4% tėvų. Remiantis tyrimais, kad 11 % tėvų nežino, kokias kompetencijas jie galėtų ugdyti, o neatsakė 54% tėvų parodo, kad jiems trūksta pedagoginių kompetencijų ir jie nesugeba ugdyti vaikų be pedagogų pagalbos. Tėvai nežino, ar gali ugdyti kompetencijas, nes apie jas tikriausiai sužinojo tik perskaitę šį testą. Labai mažas procentas tėvų mano galintys diegti vaikui kompetencijas. Tai rodo, kad tėvams reikalingas švietimas.

7 pav. Tėvų nuomonė, kokias kompetencijas gali ugdyti tėvai (n=100)

Tyrimė siekta išsiaiškinti tėvų nuomonę apie konkrečias priešmokyklinio ugdymo kompetencijas.

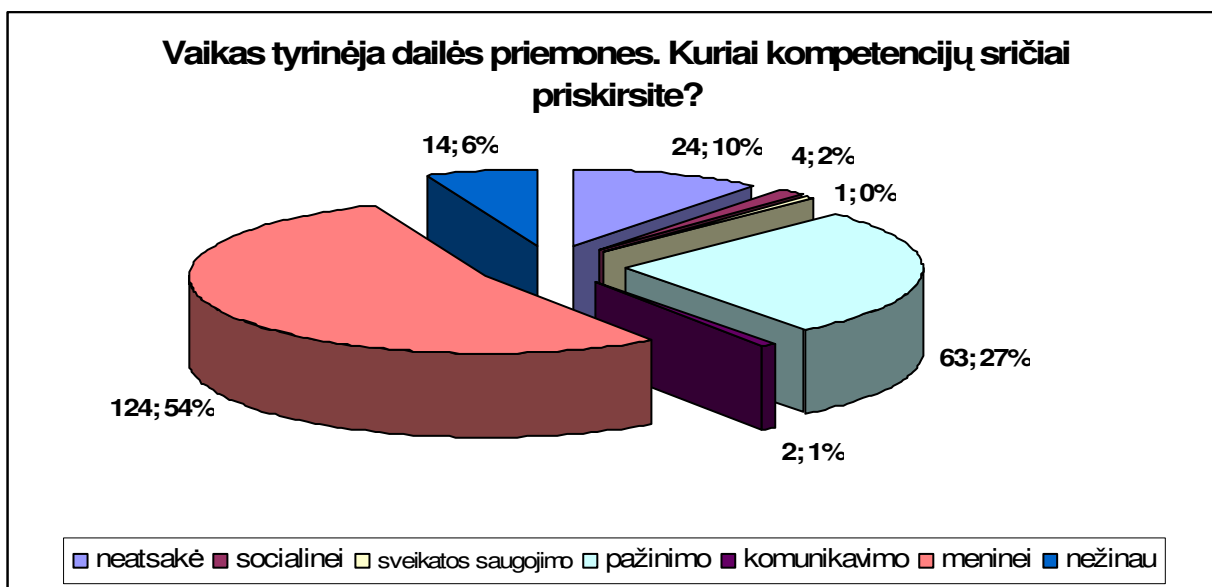
as

8 pav. Tėvų nuomonė apie socialinę kompetenciją (n=100)

Respondentų nuomonė apie socialinę kompetenciją - labai įvairi. Pusė tėvų (48%) atsakė, kad tai pažinimo kompetencija, 21% tėvų- socialinė, 9% tėvų nežino kokia kompetencija, o 16%- iš vis neatsakė.

Tai rodo, kad tėvai iš tikrųjų nežino apie tai ir spėlioja atsakymus, nes jie turi nepakankamą atskirų kompetencijų turinio supratimą. Todėl galime daryti prielaidą, jog tėvai negali priskirti atskirų įgūdžių, gebėjimų tam tikrai kompetencijai ir vėl pasitvirtina jų pedagoginių žinių stoka, kuri apsunkina ugdymą ir parodo, kad jiems reikia švietimo.

Tyrimo siekta atskleisti tėvų nuomonę apie meninę kompetenciją.

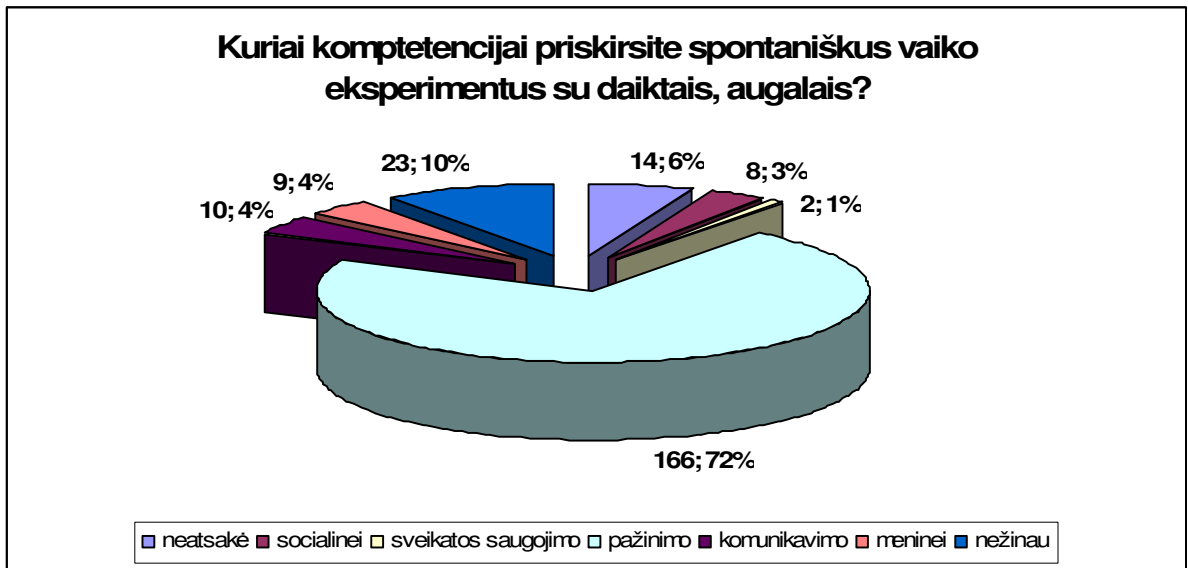
9 pav. Tėvų nuomonė apie meninę kompetenciją (n=100)

Daugiau kaip pusė tėvų (54%) atsakė, kad tai meninė kompetencija, kai vaikas tyrinėja dailės priemones, 27%- pažinimo, 9%- komunikavimo, o 6%- nežino ir neatsakė 10% tėvų.

Remiantis tyrimų rezultatais galime pažymėti, kad tėvai sužinojo apie kompetencijas tik perskaitę testą ir bandė spėlioti. Respondentų atsakymų įvairovė rodo, kad jiems trūksta pedagoginių kompetencijų, todėl labai reikalingas parengiamasis etapas, kurio metu būtų skatinamas teigiamas požiūris į pedagoginę kompetenciją.

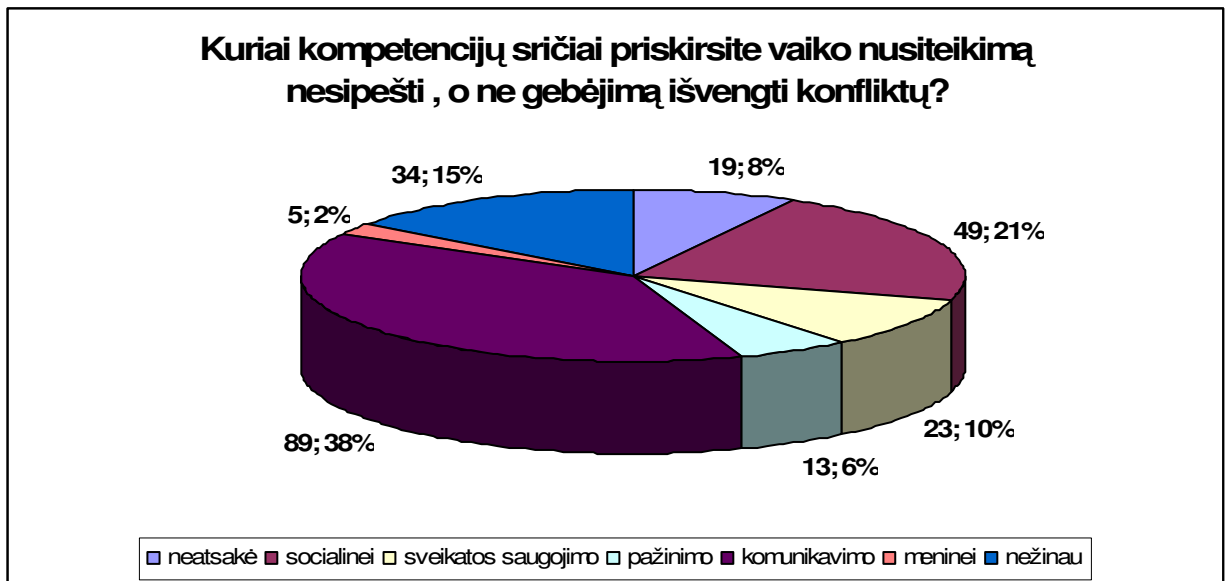
Tėvų nuomonė apie pažinimo kompetenciją (žr. 10 pav.).

Dauguma (72%) tėvų mano, kad tai yra pažinimo kompetencija, 10%- nežino ir 6%- neatsakė. Nuomonių įvairovė patvirtina, kad tėvai nežino. Tėvų spėliojimai rodo tėvų netvirtas žinias.

10 pav. Tėvų nuomonė apie spontaniškus vaiko eksperimentus su daiktais, augalais (n=100)

Siekiant išsiaiškinti tėvų nuomonę apie sveikatos saugojimo kompetenciją galima matyti tyrimų rezultatus.

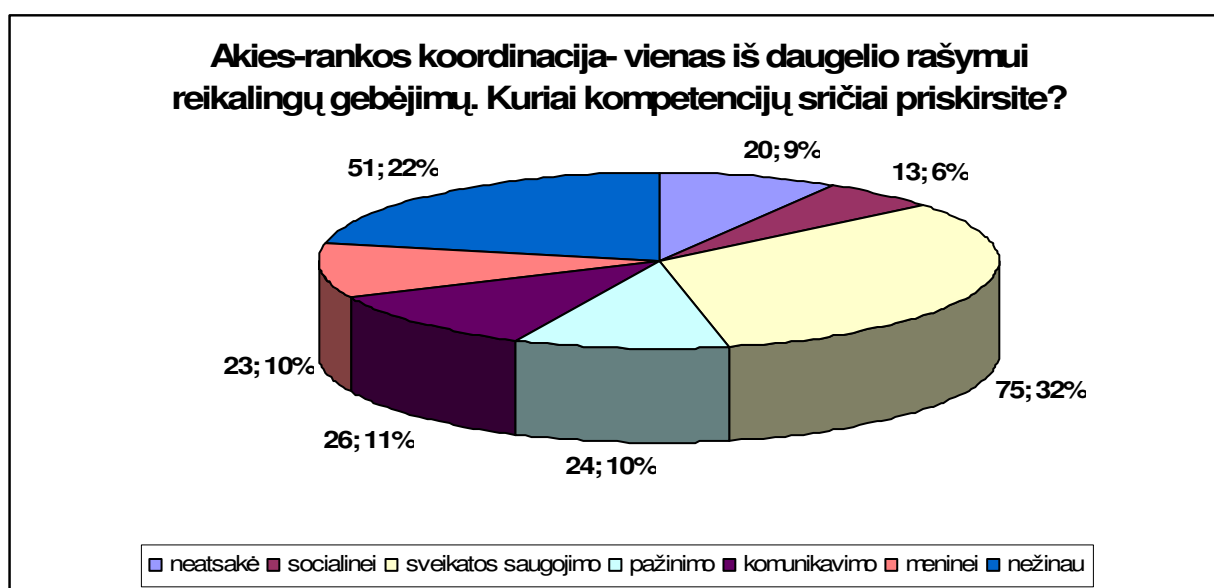

11 pav. Tėvų nuomonė apie vaiko sveikatos saugojimo kompetenciją (n=100)

Daugiau kaip trečdalis (38%) tėvų mano, kad tai komunikavimo kompetencija, 21%- socialinė, tik 10% tėvų teigia, kad tai sveikatos saugojimo kompetencija, 65%- pažinimo. Remiantis tyrimų rezultatais, kad 15% tėvų nežino ir 8%- neatsakė, kokia tai kompetencija, reikėtų dar kartą pažymėti apie tėvų pedagoginių kompetencijų stoką. Tai rodo ir daugumos nežinojimas, kad tai- sveikatos saugojimo kompetencija.

Apibendrintai: kaip tėvai supranta konkrečių kompetencijų turinį buvo tirta pateikiant tokius klausimus. Geriausiai tėvai suvokia pažinimo kompetenciją, o blogiausiai supranta sveikatos saugojimo ir komunikavimo kompetencijas. Tėvai turėtų žinoti, jog visos kompetencijos vaikui yra svarbios, tačiau šeimoje ypač palankios sąlygos socialinės kompetencijos ugdymui. Tyrimai rodo tėvų netvirtas žinias.

Tėvų nuomonė apie komunikavimo kompetenciją. Trečdalis (32%) tėvų teigia, kad tai yra sveikatos saugojimo kompetencija, 10%- nežino ir 9% tėvų neatsakė į klausimą, tik 11% tėvų mano, kad tai komunikavimo kompetencija, 10%- pažinimo, 10%- meninė, 6%- socialinė. Remiantis tyrimų rezultatais, kad trečdalis tėvų, iš jų (22%) nežino, o 9%- neatsakė į klausimą, galime pabrėžti, kad būtinas tėvų švietimas.

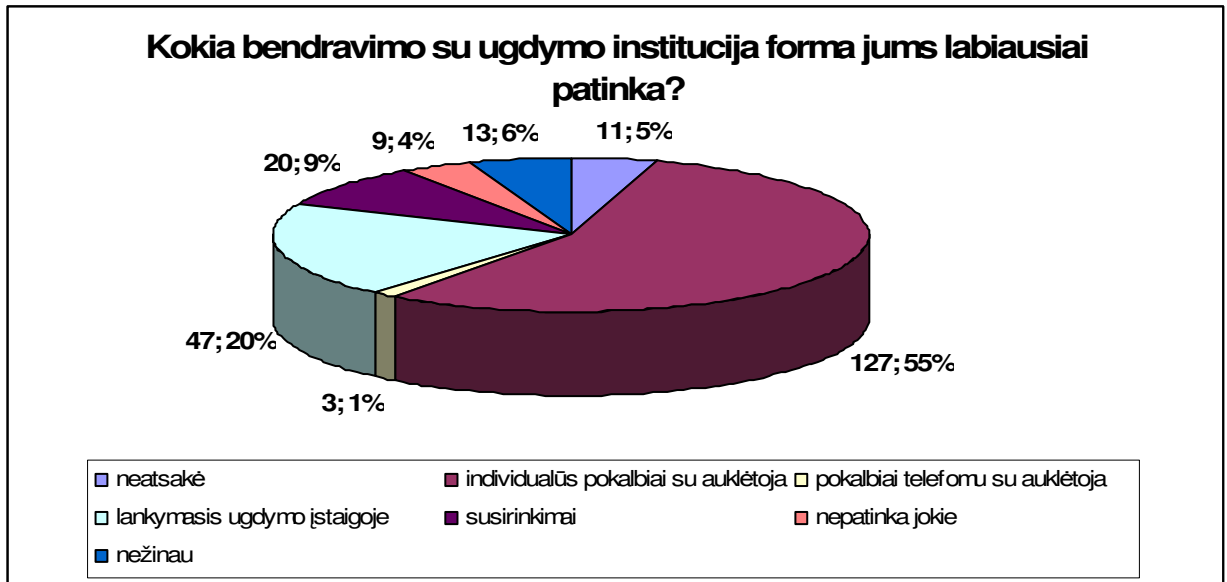
12 pav. Tėvų nuomonė apie komunikavimo kompetenciją (n=100)

. Remiantis tyrimų rezultatais, kad trečdalis tėvų, iš jų 22%- nežino, o 9%- neatsakė į klausimą, galime pabrėžti, kad būtinas tėvų švietimas.

Apie vaikų skatinimą, kad sektų suaugusio pavyzdžiu dauguma (60%) respondentų atsakė, kad skatintų pagyrimu, 15%- dovanėle, o 10%- nieko nedarytų.

Kai vaikas elgiasi netinkamai dauguma (86%) tėvų ne baudžia, o aptaria blogą elgesį tik mažą dalis tėvų vienaip ar kitaip baudžia vaiką. (žr.į priedą 3)

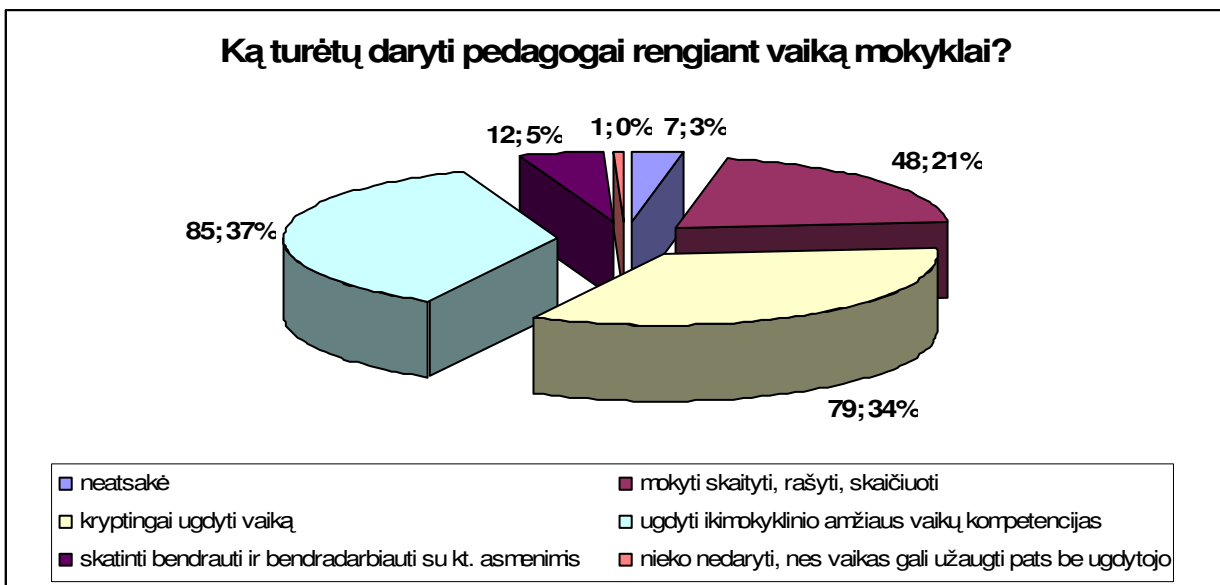
Tyrimė siekta išsiaiškinti kokios bendravimo formos su ugdymo institucija tėvams labiausiai patinka.

13 pav. Tėvų nuomonė apie bendravimo su ugdymo institucija formas (n=100)

Daugiau kaip pusė (55%) tėvų pripažįsta individualius pokalbius su auklėtoja, 20%- lankosi ugdymo įstaigoje, 9%- nori susirinkimų, o 6%- nežino ir 5% tėvų neatsakė.

Tyrimė siekta atskleisti tėvų nuomonę, ką turėtų daryti pedagogai rengiant vaiką mokyklai.

14 pav. Tėvų nuomonė, ką turėtų daryti pedagogai rengiant vaiką mokyklai (n=100)

Nuomonių įvairovė rodo, kad tėvų žinios netvirtos. 37% tėvų nori, kad pedagogai ugdytų vaiko kompetencijas, 34% tėvų nori, kad vaikas būtų ugdomas kryptingai, 21% tėvų, kad vaiką mokytų skaityti, rašyti, skaičiuoti, 5% tėvų nori, kad vaikas būtų mokomas bendrauti ir bendradarbiauti su kitais asmenimis.

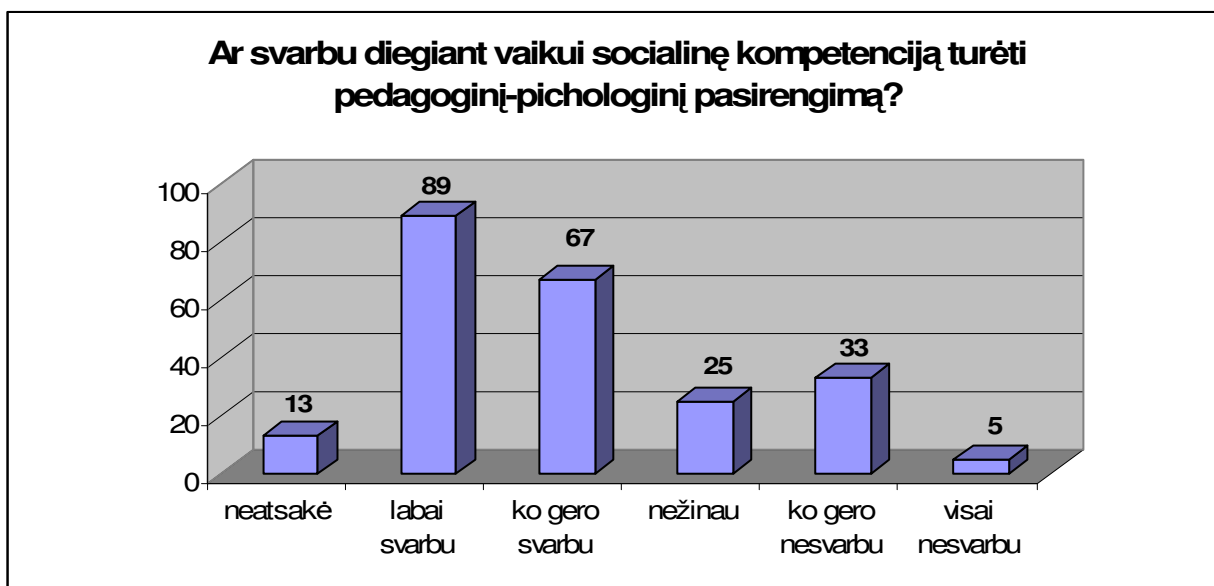
Tėvų nuomonė apie vaiko lankomos ugdymo institucijos organizuojamų renginių, projektų rėmimą daugiau kaip pusė (59%) tėvų remia finansiškai, 19% tėvų prisideda prie organizavimo, 14%-neremia, nes jie mano, kad tai ne jų reikalas. (žr. į priedą 3)

Remiantis tyrimo rezultatais galime daryti prielaidą, jog tėvai nori, kad jų vaikus ugdytų kompetetingas pedagogas. Respondentų nuomone, kad jų vaikus mokytų skaityti, rašyti, skaičiuoti rodo, jog jiems trūksta pedagoginių žinių. Reikėtų pažymėti, kad vaikų ikimokyklinio amžiaus to mokyti nereikėtų, nes vaikas, tai išmokti turi savaime su pedagogo pagalba ugdant komunikavimo įgūdžius ir kitus gebėjimus.

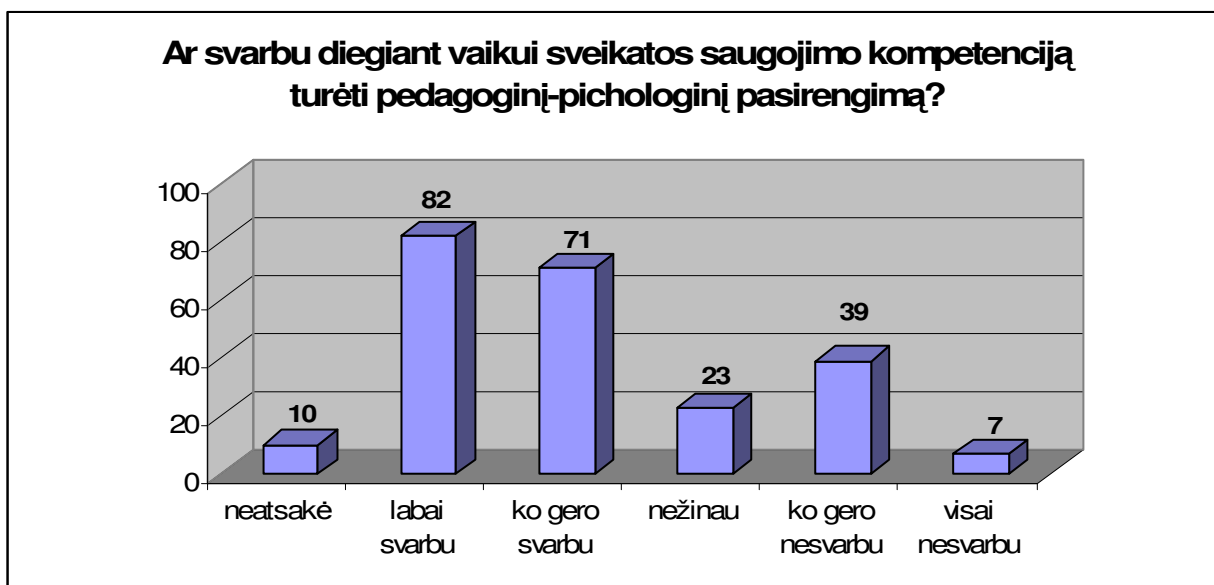
Tyrimai rodo, kad daugumai tėvų labai svarbu ar svarbu, kad jų vaikas būtų ugdomas tinkamai pagal jų supratimą, nes jie labiau remiasi savo protu ar senelių, tėvų patirtimi. Todėl apibendrinant reikėtų pabrėžti, kad nors tėvai ir nežino kas tai yra kompetencijos, į vaiką orientuotas ugdymas, tačiau jų reikalavimai ugdytojams dideli. Jie pageidauja ugdymo kokybės, kad viską darytų pedagogai. Jų nuomonė apie žinių, gebėjimų svarbą ir kiek svarbios priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi kompetencijos (žr. į priedą 3). Iš priedo matyti, kad tėvams rūpi jų vaikai ir jie supranta kryptingo ugdymo svarbą, pripažįsta kompetencijų reikšmingumą pradedant lankyti mokyklą. Tačiau kalbant apie tėvų pedagogines kompetencijas, nesuvokia, kad jų jiems trūksta. Nors iš pedagogo reikalaujama kompetetingumo.

Tėvų pedagoginis- psichologinis pasirengimas ir jo nuomonė apie jo svarbą buvo tirtas. Jie mano, kad pedagoginis- psichologinis pasirengimas konkrečiai kompetencijai yra būtinas. Jų nuomone, ypač toks pasirengimas reikalingas ugdant komunikavimo kompetenciją ir mažiau svarbus ugdant pažinimo kompetenciją. Remiantis tyrimo duomenimis galime daryti prielaidą, jog tėvai supranta pedagoginio- psichologinio pasirengimo svarbą, todėl reikėtų pažymėti, kad jiems reikalingas nors iš dalies toks pat pasirengimas auklėjant savo vaiką. Todėl būtina numatyti tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo galimybes.

Galima pastebėti, kad trečdaliui 89(38%) tėvų labai svarbu diegiant socialinę kompetenciją pedagoginis- psichologinis pasirengimas, 67(29%) tėvai mano, kad ko gero svarbu, 33(14%) tėvų teigia, kad ko gero nesvarbu, 13(6%)- neatsakė, 5(2%)- visai nesvarbu, nežino 25(11%) tėvų. (žr. 15 pav.)

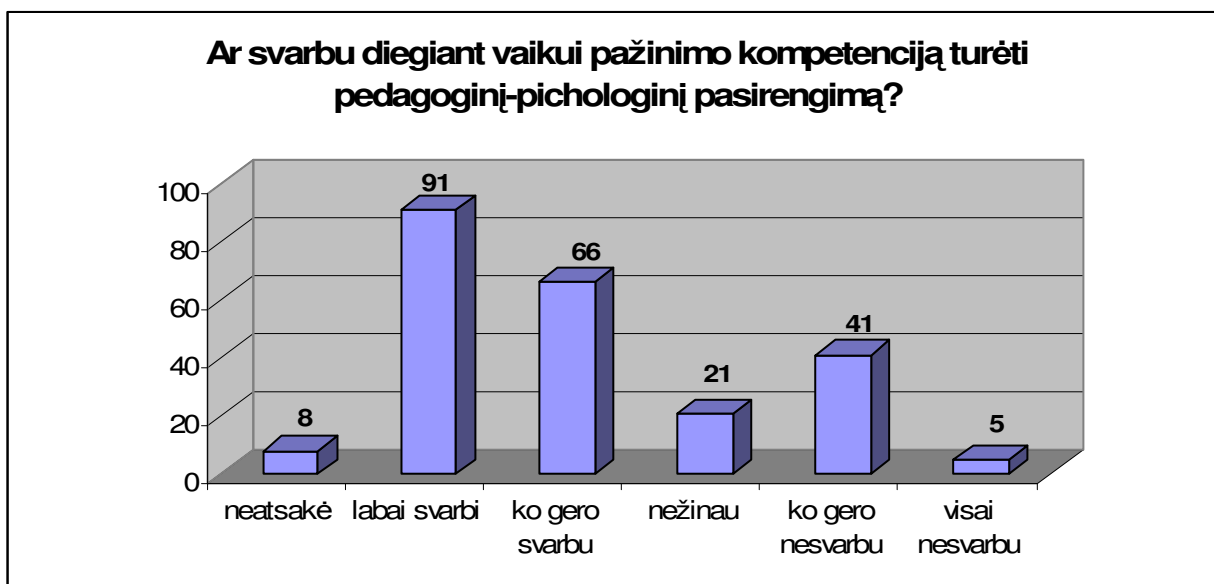

15 pav. Tėvų nuomonė apie pedagoginio- psichologinio pasirengimo svarbą diegiant socialinę kompetenciją (n=100)

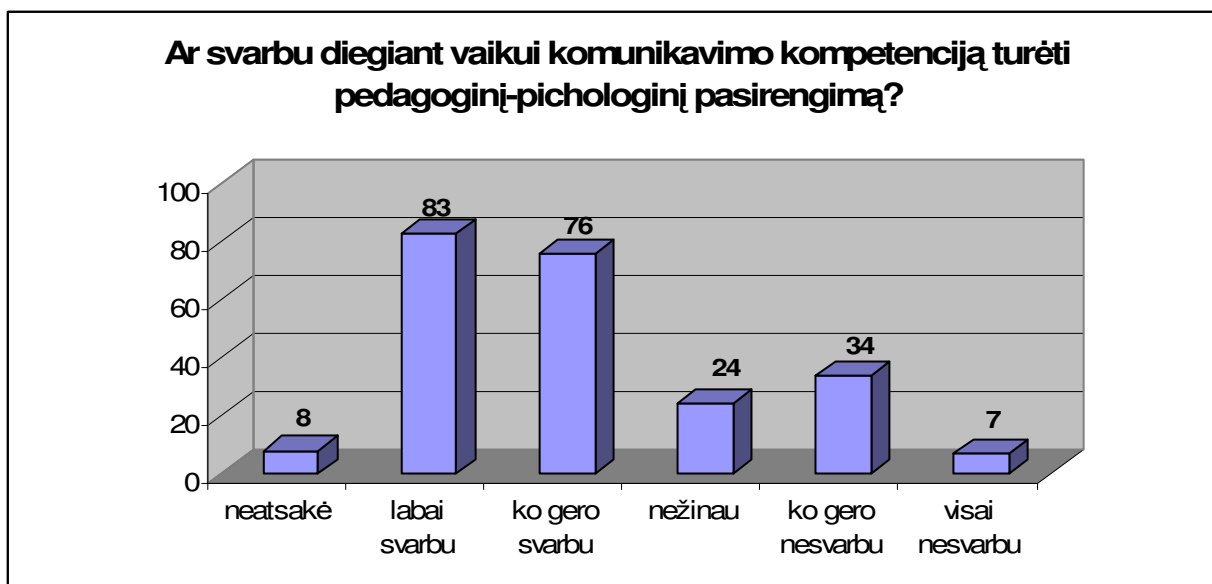
16 pav. Tėvų nuomonė apie pedagoginio- psichologinio pasirengimo svarbą diegiant vaikui sveikatos saugojimo kompetenciją (n=100)

Trečdalis 82(35%) tėvų tegia, kad labai svarbu turėti pedagoginį- psichologinį pasirengimą ugdant sveikatos saugojimo kompetenciją, 71(31%)- mano, kad svarbu, o 39(17%)- mano, kad nesvarbu, o 23(10%)- nežino, 10(4%) neatsakė, 7(3%)- visai nesvarbu.

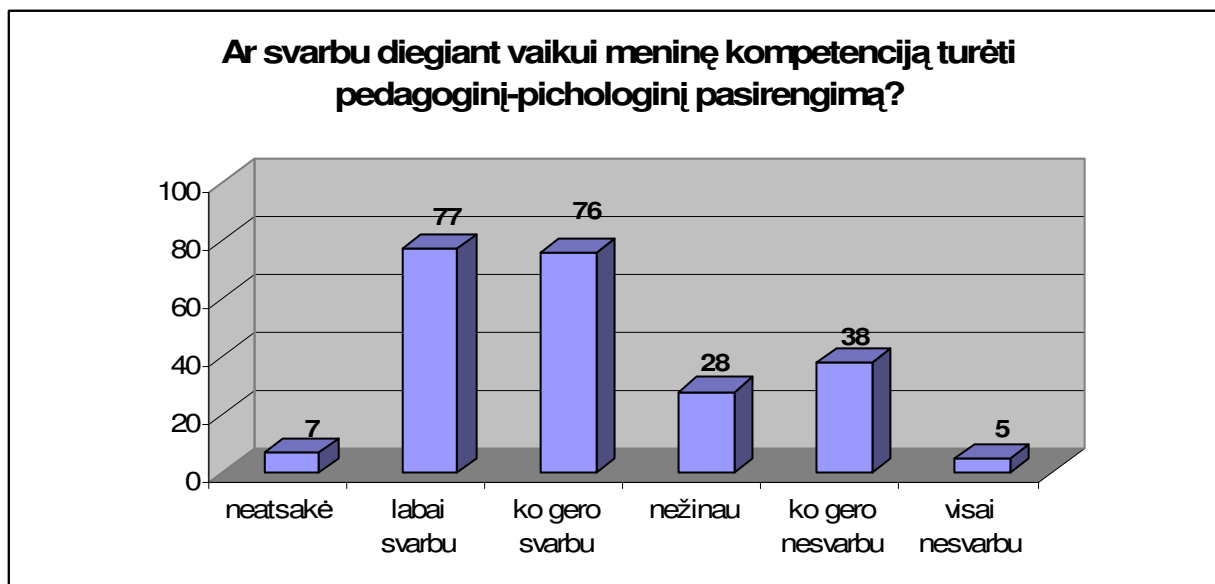
17 pav. Tėvų nuomonė apie pedagoginio- psichologinio pasirengimo svarbą diegiant vaikui pažinimo kompetenciją (n=100)

Daugiau kaip trečdalis 91(39%) tėvų atsakė, kad tai labai svarbu turėti pedagoginį- psichologinį pasirengimą ugdant pažinimo kompetenciją, 66(28%)- ko gero svarbu, 41(18%)- ko gero nesvarbu, 21(9%)- nežino, 8(3%)- neatsakė, 5(2%)- visai nesvarbu.

18 pav. Tėvų nuomonė apie pedagoginio- psichologinio pasirengimo svarbą diegiant vaikui komunikavimo kompetenciją (n=100)

83(36%) tėvų teigia, kad labai svarbu turėti pedagoginį- psichologinį pasirengimą ugdamt komunikavimo kompetenciją, 76(33%)- ko gero svarbu, 34(15%)- ko gero nesvarbu, 24(10%)-nežino, 8(3%)- neatsakė ir 7(3%) mano, kad visai nesvarbu.

19 pav, tėvų nuomonė apie pedagoginio- psichologinio pasirengimo svarbą diegiant meninę kompetenciją (n=100)

Trečdalis 77(33%) tėvų teigia, kad labai svarbu turėti pedagoginį- psichologinį pasirengimą ugdamt meninę kompetenciją, kitas trečdalis 76(33%)- ko gero svarbu, 38(16%)- ko gero nesvarbu, 28(12%)- nežino, 7(3%)- neatsakė, 5(2 %) mano, kad visai nesvarbu.

Remiantis tyrimo rezultatais galima pažymėti, kad tėvai suvokia pedagoginio-psichologinio pasirengimo svarbą vaiko ugdymui(si). Tačiau nesunku suvokti, kad ugdyti ar ruošti savo vaiką mokyklai, jie neturi tam pedagoginių kompetencijų. Siekiant vaiko ugdymo tęstinumo, reikia pabrėžti tėvų švietimo svarbą, kad iš dalies suvienodintume pedagogines kompetencijas tėvų ir pedagogų.

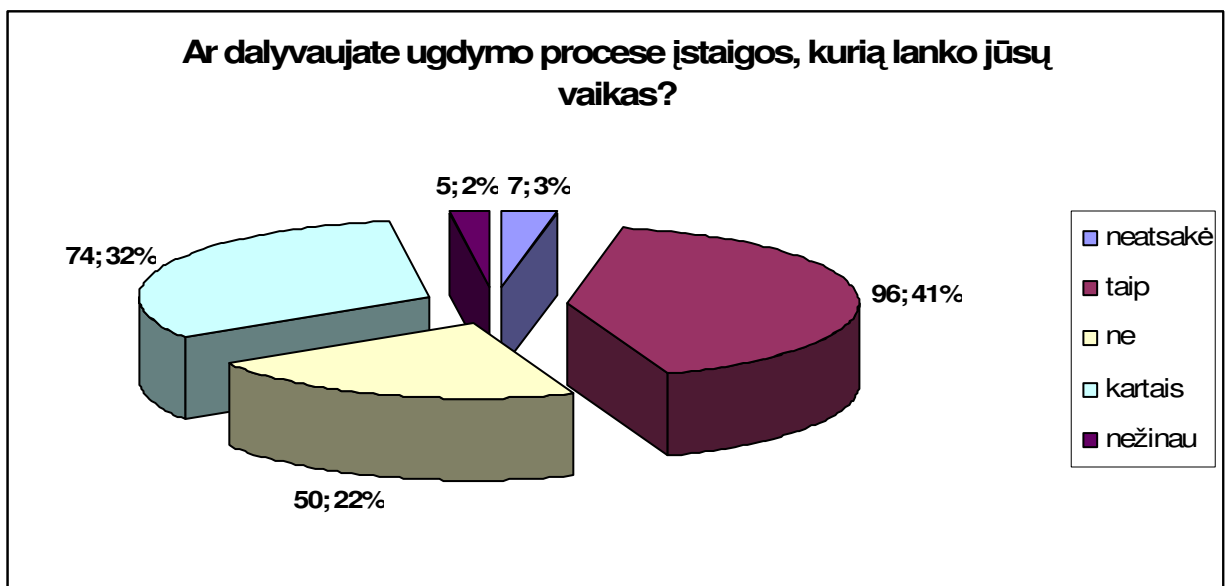
Tėvų nuomone, kad jie formuoja tinkamą vaiko elgesio modelį, dauguma respondentų (67%) atsakė taip, kartais atsakė 14% tėvų, 8 %- nežino, 7%- atsakė ne.

45% tėvų kartais lepina savo vaikus, 36%- lepina ir tik 16% tėvų nelepina savo vaikų. 49% tėvų organizuoja vaiko laisvalaikį, 43%- kartais organizuoja, 5%- neorganizuoja.

Kad vaikas turi kurti naujas elgesio taisykles, patekęs į naują socialinę aplinką atsakė 42% tėvų, 17%- kartais, 19%- nežino, 17% tėvų atsakė ne. Tai rodo, kad tėvai nesuvokia kaip ugdyti, kad vaikas būtų socialus ir mokėtų pozityviai reaguoti į įvairias situacijas. (žr. į priedą 3)

Remiantis tyrimo rezultatais galime daryti prielaidą, jog pusė tėvų nesuvokia, kad vaikas patekęs į naują socialinę aplinką turi gebėti orientuotis joje ir mokėti pozityviai išspręsti konfliktines situacijas. Todėl tėvai turėtų kurti naujas situacijas ir skatinti vaiką pačiam išspręsti iškilusias problemas jose. Taip pat labai svarbu formuoti tinkamą elgesio modelį, nes vaikas mokosi iš pavyzdžių ir savo patirties. Reikėtų pažymėti, kad tėvams reikalinga konsultacija įvairiais vaiko ugdymo klausimais.

Tyrimo siekta atskleisti, ar tėvai dalyvauja ugdymo procese įstaigos, kurią lanko jų vaikas.

20 pav. Tėvų nuomonė apie dalyvavimą ugdymo procese įstaigos, kurią lanko vaikas (n=100)

Beveik pusė (41%) tėvų dalyvauja ugdymo procese, 32%- kartais, 22% tėvų nedalyvauja. Galima pamatyti tėvų požiūrį į vaiko ugdymą ir dalyvavimą jame. Reikėtų pažymėti, kad norint bendrauti ir bendradarbiauti su tėvais, reikia juos įtraukti į ugdymo procesą.

75% tėvų skatina savo vaiką atlikti pareigas šeimoje, 18%- kartais, 4%- neskatina. 87%- tėvų sudaro sąlygas aktyviai veikti: žaisti, pažinti, kurti, jausti, išgyventi, siekiant, kad vaikas labiau pasitikėtų savimi ir džiaugtųsi įgyta naujaja patirtimi. 9%- kartais sudaro tokias sąlygas, 2%- nesudaro šių sąlygų. 73% tėvų moko savo vaiką bendrauti ir dirbti su kitais žmonėmis, 17%- kartais, 7%-

nemoko bendrauti. 68% tėvų kalba su savo vaikais apie bendravimo reikšmę, 22%- kartais kalba, 4%- nekalba apie tai su vaiku.

Dauguma tėvų (78%) rodo asmeninį pavyzdį, kaip reikia tinkamai elgtis. 88% tėvų skatina savo vaiką bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. 91% tėvų skatina savo vaiką būti savarankišku. Dauguma tėvų (82%) mano, kad netinkamus poelgius reikia ne smerkti, o analizuoti remiantis vaikų patirtimi.

Tėvų nuomonė, kad vyrauja šeimoje susiklausymas, visi jos nariai žino ir laiku atlieka savo pareigas, laikosi dienos režimo atsakė pusė (50%) tėvų, 31%- kartais, 12%- atsakė ne.

Beveik pusė respondentų (48%) pratina savo vaiką reguliariai šviestis-skaityti knygas, lankyti muziejus, koncertus, spektaklius, tikslingai naudoti masines informacijos priemones. 32%- pratina kartais, 14% tėvų nepratina šviestis.

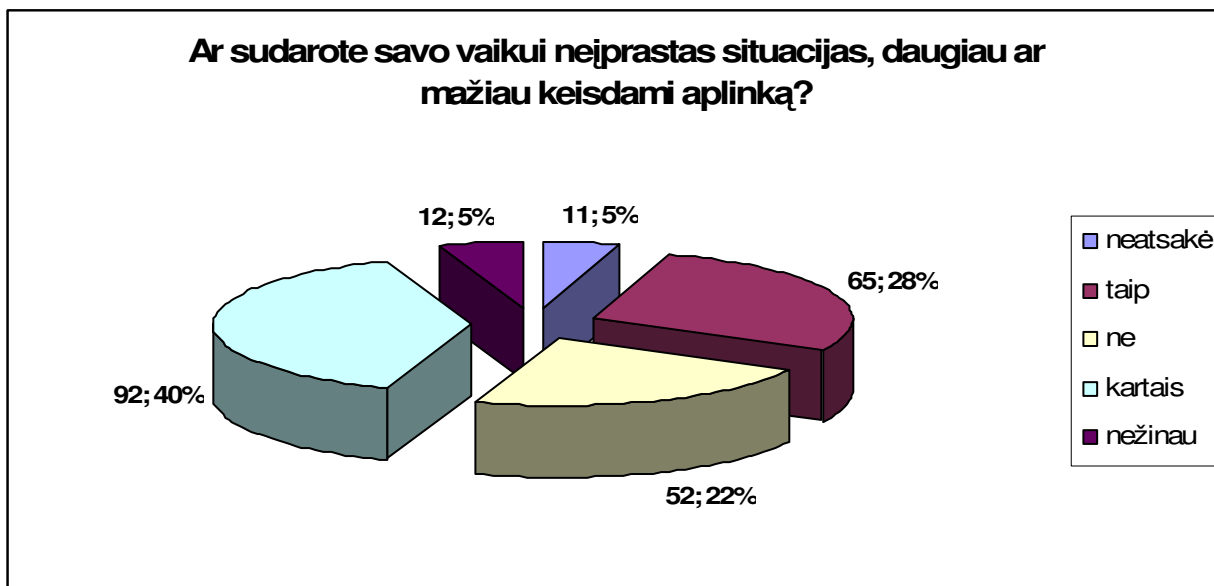
60% tėvų bendrauja ir bendradarbiauja su įstaigos pedagogais, 25%- tik kartais, 11% tėvų nebendrauja su pedagogais. 43% tėvų bendrauja su kitais tėvais, 31%- kartais, 22% tėvų nebendrauja su kitais tėvais. 29% tėvų rengia kartu su pedagogais bendrus renginius, šventes, konferencijas ir kt., 36%- tik kartais, 29%- nepriširda prie renginių organizavimo. (žr. į priedą 3)

Apibendrinus galima teigti, jog tėvai nenoriai įsijungia į ugdymo procesą nors daugiau kaip pusė tėvų linkę bendrauti ir bendradarbiauti su pedagogais, o kita mažesnė pusė tėvų labiau pasitiki savo patirtimi ir kitų tėvų patarimais. Tik trečdalis tėvų nuolat prisideda prie renginių organizavimo, tuo tarpu kitas trečdalis iš vis nepriširda. Todėl galime daryti prielaidą, jog beveik pusė tėvų nepasitiki pedagogų rekomendacijomis, todėl tariasi su kitais tėvais. Tačiau tėvai turi suvokti, kad žinojimas tampa itin svarbiu elementu konstruktyviai tėvų veiklai vaikų ugdyme. Jis yra pasiekiamas per ugdymo tikrovės, kaip tėvams itin reikšmingos srities, suvokimą, įgyjant tokį pedagoginį žinojimą, kuris gali tapti jų naujos patirties dalimi. Tai įmanoma padaryti įtraukiant tėvus į ugdymo procesą per neformalųjį švietimą.

Tyrimo buvo svarbu išsiaiškinti, ar tėvai sudaro savo vaikui neįprastas situacijas, keičia ugdymo aplinką. (žr. 21 pav.)

Respondentų nuomonė, kad jie sudaro tokias situacijas kartais, atsakė 40% tėvų, 28%- atsakė taip, 22% tėvų nesudaro tokių situacijų. 5% tėvų neatsakė ir 5%- nežino apie ką kalbama.

Tyrimų duomenys rodo, jog tėvams trūksta pedagoginių žinių, nes tos pedagoginės kompetencijos išryškėja ir labiausiai reikalingos kuriant ugdymui tinkamą aplinką. Todėl vertinant vaiko pasiekimus būtina atsižvelgti į vaiko augimo bei ugdymo sąlygas.

21 pav. Tėvų nuomonė apie neįprastų situacijų sudarymą keičiant aplinką (n=100)

Tėvai turėtų žinoti, kad labai svarbu ugdyti konkrečius įgūdžius, gebėjimus atskirai kompetencijai siekiant vaiko ugdymo(si). Todėl reikėtų sudaryti tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo programą realizuojant sukurtoje konstruktyvioje sistemoje.

Priklausomybės remiantis koreliacijos skaičiavimais:

Yra ryšys tėvų nuomone, jei vaikas moka dirbti pagal suaugusio nurodymus, tai geba mokytis ir skaičiuoti, ir skaityti, tai tarpri tarpusavio sąveika.

Nustatyta priklausomybė tėvų nuomone, jei vaikas yra savarankiškas, tai gali išbūti ilgesnį laiką be artimųjų su draugais. Yra ryšys tėvų nuomone, jei vaikas savarankiškas, tai nori eiti į mokyklą.

Nustatytas ryšys tėvų nuomone, jei vaikas turi daug knygų, yra linkęs pasakoti savo nuotykius ir nori eiti į mokyklą.

Yra ryšys tėvų nuomone, jei vaikas moka skaityti, tai mėgsta pasakoti nuotykius. Jei moka skaityti ir skaičiuoti, tai nori eiti į mokyklą.

Tėvų nuomonės priklausomybė nuo demografinių veiksnių

Remiantis Kruskal-Wallis testu buvo ieškoma priklausomybės tarp atsakymų į klausimus ir tėvų amžiaus. Išanalizavus duomenis nustatyta, kad tėvų amžius neturėjo jokios įtakos, gautiems

duomenims. Vienodai į pateiktus klausimus reagavo ir jaunesni ir vyresni tėvai, neišsiskyrė vienos amžiaus grupės atsakymai. ($p > 0,05$)

Analizuojant duomenis Kruskal-Wallis testu, ieškant priklausomybės nuo lyties nustatyta:

- kad vyrai labiau remiasi savo patirtimi, jie labiau pasitiki savimi, todėl vadovaujasi savo protu auklėdami vaikus, tuo tarpu moterys, ieško papildomos informacijos t.y. skaito, tariasi su pedagogais, tėvais. ($p < 0,01$)

- kas yra į kompetencijas orientuotas ugdymas daugiau moterų atsakė teisingai, nei vyrai, pastarieji arba nežinojo arba klaidingai įsivaizduoja, kas tai yra. Statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,05$)

- teigiamai skatinti vaiką, palaikyti padrašinti daug lengviau sekasi moterims, iš gautų duomenų paaiškėjo, kad vyrams sunkiau sekasi. ($p < 0,01$)

- lengviau užmegzti kontaktą su vaiku sekasi moterims, motinoms, vyrai išsakė nuomonę, kad jiems sekasi sunkiai, ir jų nuomone, tai nėra labai svarbu. ($p < 0,05$)

- kalbant apie vaiko gebėjimus, tai motinos gali juos labiau pastebėti ir skatinti, o vyrams pastebėti vaiko gabumus sekasi gana sunkiai, nekalbant apie skatinimą. ($p < 0,01$)

Apibendrinus tyrimo rezultatus galime daryti prielaidą, jog vyrai vadovaudamiesi savo patirtimi auklėjant savo vaiką stokoja pedagoginių žinių, todėl jiems sunkiau užmegzti su vaiku kontaktą, jie nežino, kas yra į vaiko kompetencijas orientuotas ugdymas. Moterys domisi vaiko ugdymu, jos skaito literatūrą pagal savo poreikius, ieško informacijos apie vaiko ugdymą, tariasi su pedagogais, tėvais. Todėl joms nėra sudėtinga auklėti savo vaiką. Tai rodo, kad neturintys kompetencijų vyrai ir nesuvokia kaip ugdyti jas, bet tai nereiškia, kad jų nereikia ugdyti. Reikėtų pažymėti, kad tėvams reikalinga pagalba ir švietimas.

Analizuojant duomenis pagal Kruskal-Wallis testą tarp atsakymų ir tėvų išsilavinimo nustatyta priklausomybė:

- daugiausiai knygų turi vaikai, kurių tėvų išsilavinimas yra aukštesnysis arba aukštasis. ($p < 0,001$)

- vaikus mokyklai labiausiai ruošia tėvai turintys aukštąjį neuniversitetinį ir profesinį išsilavinimą, tuo tarpu skirtumų tarp tėvų, kurie turi pagrindinį, vidurinį ir universitetinį išsilavinimą rengti vaiką mokyklai nėra svarbu. Jie vaikų neveda į paruošiamąsias klases nei moko jų namuose. ($p < 0,001$)

Remiantis tyrimo rezultatais nustatytas tiesioginės priklausomybės ryšys tarp tėvų išsilavinimo ir namuose esančių knygų kiekio, vaiko rengimo mokyklai. Galime daryti prielaidą, jog tėvai, kurie turi universitetinį išsilavinimą mano, kad jie puikiai suvokia kaip auklėti savo vaiką, o tėvai turintys pagrindinį ir vidurinį nesuvokia, kad vaiką reikia kryptingai ugdyti, todėl neveda į ikimokyklinės įstaigas. Tuo tarpu tėvai turintys aukštąjį neuniversitetinį ir profesinį išsilavinimą nori ugdyti savo vaikus, kad jie būtų labiau išsilavinę už tėvus.

Tiriant priklausomybę, tarp vaikų skaičiaus šeimoje ir tėvų požiūrio į jų ugdymą, nustatyta, kad:

- šeimose, kur yra trys vaikai, tėvai labiau skatina juos, moko, ugdo vaiko smalsumą, o tėvai auginantys 1, 2 ar 4 vaikus, juos vienodai skatina, tarp šios grupės tarpusavyje nėra esminio skirtumo. ($p < 0,01$)
- vaiką skatina ir giria bei palaiko tėvai auginantys keturis vaikus, tuo tarpu tėvai turintys vieną vaiką mano, kad nėra labai svarbu girti ir nuolat drąsinti bei palaikyti vaiką. ($p < 0,05$)
- kad svarbu kurti emociškai šiltus tarpusavio santykius su vaiku mano tėvai auginantys tris vaikus, ši grupė labai išsiskiria pagal Kruskal-Wallis testą, iš visų likusių. ($p = < 0,05$)
- tėvai auginantys vieną vaiką mano, kad labai svarbi komunikavimo kompetencija vaikui pradėdant eiti į mokyklą, tėvai auginantys tris vaikus mano, kad mažiau svarbi, o tėvai kurių šeimose auga keturi vaikai, mano, kad tai nėra svarbu. ($p < 0,05$)
- vaikų laisvalaikį labiausiai organizuoja tėvai auginantys vieną vaiką, o mažiausiai tai linkę daryti tėvai auginantys 4 vaikus, jiems tai neatrodo labai svarbu; ($p < 0,001$)
- tėvai, kurie augina du vaikus labai skatina juos atlikti pareigas šeimoje, tuo tarpu tėvai turintys keturis vaikus mano, kad tai visiškai nereikšmingas dalykas, jiems tai beveik nepriimtina, tėvai visiškai nelinkę reikalauti atlikti, net ir mažiausias pareigas. ($p < 0,01$)
- kalbant apie bendravimo reikšmę, konfliktų sprendimo būdus galima sudaryti dvi grupes: pirmoji, tai tėvai auginantys vieną ir tris vaikus. Jie mano, kad svarbu kalbėti apie tai, o antroji grupė- tėvai auginantys du ir keturis vaikus. Jie mano, kad tai nėra labai svarbu. ($p < 0,05$)
- tėvai auginantys tris vaikus sudaro įvairias situacijas vaikams mokytis, keičia aplinką ir moko vaiką prisitaikyti. Jie mano, kad tai labai svarbu, tuo tarpu tėvai auginantys keturis vaikus mano, kad tai visiškai nereikšmingas dalykas ir praktiškai niekada to nedaro, šių grupių skirtumas labai didelis. ($p < 0,01$)

- labiausiai vaikams leidžia rinktis ir supažindina su pasirinkimo galimybėmis tėvai turintys tris vaikus, o tėvai auginantys du vaikus, mažai į tai kreipia dėmesio ir mano, kad tai nėra labai svarbu. (p<0,001)

Nustatyta priklausomybė tarp vaikų skaičiaus šeimoje ir požiūrio į vaiko ugdymą. Galime daryti prielaidą, jog tėvai, kurie augina keturis vaikus nelabai domisi vaikų ugdymu, nes jie mano, kad vaikai gali vienas kitą auklėti. Tėvai, kurie turi vieną vaiką nori, kad vaikas mokėtų bendrauti, domisi vaiko ugdymu, organizuoja jo laisvalaikį, veda į ugdymo įstaigas. Tėvai turintys tris vaikus sukuria emociškai šiltus santykius, keičia aplinką sudarant įvairias situacijas, o tėvai turintys keturis vaikus neteikia tam reikšmės. Tėvai auginantys vieną ir tris vaikus kalba apie bendravimo reikšmę, konfliktų sprendimą, tuo tarpu tėvai turintys du ir keturis vaikus neteikia tam reikšmės. Galime daryti prielaidą, jog vieną vaiką turintys tėvai mokosi kaip auklėti vaiką ir labai stengiasi, o tėvai turintys keturis vaikus mano, kad yra kompetentingi auklėti vaikus arba patį auklėjimą įpareigoja broliams ir sesėms. Jie nesupranta, kad reikia tobulėti, nes gyvenimas kinta.

Priklausomybė tarp tėvų darbinės veiklos ir atsakymų nustatyta, kad:

- mamų auginančių vaikus namuose, vaikai paskutinius kelis metus nelankė ikimokyklinių ugdymo įstaigų, tuo tarpu tėvų, kurie dirba švietimo srityje arba tarnautojo darbą vaikai lankė įvairius kolektyvus.(p<0,05)

- tėvai dirbantys švietimo srityje, tarnautojai, ir gamybos srityje labiau ruošia savo vaikus mokyklai, tuo tarpu tėvai dirbantys vadovaujamą darbą mažiausiai tuo užsiima. (p<0,05)

- kai vaikas elgiasi netinkamai, taikyti kokias nors drausmines priemones labiausiai linkę tėvai dirbantys švietimo ir gamybos srityse, tuo tarpu mamos auginančios vaikus namuose bei tėvai dirbantys vadovaujamą darbą mano, kad reikia aptarti blogą elgesį, ir nebausti vaiko. (p<0,01)

- kalbant apie vaiko skatinimą galima tėvus suskirstyti į dvi grupes: pirmoji- tėvai dirbantys vadovaujamą darbą, dirbantys švietimo srityje, bei auginantys vaiką namuose mano, kad labai svarbu girti ir teigiamai skatinti vaiką, tuo tarpu antroji grupė tėvų, kurie dirba gamybos srityje arba tarnautojai, mano, kad tai nėra svarbu. (p<0,05)

- priklausomybė nustatyta tarp atsakymų į klausimus ir neįprastų situacijų, keičiant aplinką sudarymo, išsiskiria tėvai dirbantys gamybos srityje, jie stengiasi mokyti vaikus įvairiose situacijose, moko kaip reaguoti ar elgtis juose, tuo tarpu tėvai dirbantys vadovaujamą darbą, tai laiko nereikšmingu, ir tuo visiškai neužsiima.(p<0,05)

- tėvai dirbantys švietimo srityje ir auginantys vaiką namuose labiausiai linkę bendrauti su ugdymo įstaigos specialistais, tuo tarpu tėvai dirbantys vadovaujama darbą praktiškai neturi noro ir laiko bendrauti su pedagogais. (p<0,001)

- organizuoti ir dalyvauti bendrose šventėse su pedagogais nori tik tėvai dirbantys gamybos srityje ir mamos auginančios vaikus, tuo tarpu dirbantys vadovaujama darbą tėveliai, taip pat švietimo sistemos darbuotojai tuo visiškai nesižavi ir nenori. (p<0,01)

Apibendrinus tyrimo rezultatus galime daryti prielaidą, jog tėvai dirbantys švietimo srityje nedalyvauja renginių organizavime, nes mano, kad tai ne jų darbas, o įstaigos pedagogų. Todėl jie veda vaikus į ugdymo įstaigas. Tuo tarpu mamos auginančios vaikus namuose ir tėvai dirbantys gamybos srityje noriai dalyvauja renginiuose, tuo pačiu jie pripažįsta pedagoginių žinių poreikį ir rodo norą įsitraukti į ugdymo procesą.

Priklausomybės tarp tėvų mokymosi šiuo metu ir atsakymų pagal Kruskal-Wallis testą nenustatyta.

Apdorojant duomenis nustatyta priklausomybė tarp tėvų skaitomos literatūros ir atsakymų:

- tėvų, kurie skaito grožinę ir mokslinę nepedagoginę literatūrą, vaikai linkę išsipasakoti savo rūpesčius ir džiaugsmus, tuo tarpu tėvų skaitančių psichologinę literatūrą vaikai nėra linkę išsipasakoti. Galima daryti prielaidą, kad dėl vaikų uždarumo ir nesusikalbėjimo su tėvais, tėvai norėdami tai pakeisti - skaito tokią literatūrą. (p<0,001)

- atleidžiausi tėvai skaitantys grožinę ir mokslinę nepedagoginę literatūrą, tuo tarpu tėvai skaitantys edukacinę literatūrą yra mažiausiai atleidūs. (p<0,05)

- kurti emociškai šiltus santykius labiausiai sekasi tėvams, skaitantiems mokslinę nepedagoginę literatūrą, tuo tarpu tėvams skaitantiems edukacinę ir psichologinę literatūrą, tai sekasi daryti daug sunkiau. (p<0,01)

- skaitantys įvairią literatūrą tėvai mano, kad vaikui svarbu sugyventi su kitais asmenimis, užmegzti tarpusavio santykius.

- tėvai skaitantys grožinę ir mokslinę nepedagoginę literatūrą mano, kad labai svarbu vaikui žinoti veikiančias taisykles, o skaitantys psichologinę literatūrą mano, kad tai daryti nebūtina, ir savo vaikams taisyklių nenustatinėja. (p<0,01)

- kad vaikams svarbi komunikavimo kompetencija prieš pradėdant eiti į mokyklą mano tėvai skaitantys edukacinę ir mokslinę nepedagoginę literatūrą, o tėvai skaitantys psichologinę literatūrą, mano, kad ši kompetencija vaikui nėra būtina. (p<0,05)

- asmeninį pavyzdį linkę rodyti tėvai, kurie skaito mokslinę nepedagoginę literatūrą, o tėvai skaitantys edukacinę literatūrą savo vaikams pavyzdžio nerodo. ($p < 0,05$)

Priklausomybė tarp tėvų skaitomos literatūros ir požiūrio į ugdymą nustatyta. Todėl galime daryti prielaidą, jog tėvai skaitantys psichologinę literatūrą mano, kad viską apie vaiko ugdymą žino, todėl jie nenustatinėja savo vaikams taisyklių, supranta, kad komunikavimo kompetencija nėra būtina prieš pradėdant mokyklą.

Nors skaityti vaiko ir nereikia mokytis, tačiau įgyti komunikavimo įgūdžius yra būtina. Todėl reikėtų pažymėti, kad tėvų švietimas yra labai reikšmingas siekiant vaikų ugdymo ir ugdymosi. Tėvai skaitantys edukacinę literatūrą yra reiklūs savo vaikams, todėl galime daryti prielaidą, kad jiems reikalinga informacija apie vaikų vystymosi etapus, gebėjimus, ugdymo ir ugdymosi problemas ir kt.

Tyrimų rezultatai paskatino atlikti kokybinį tyrimą, kad patikslinti tėvų pedagoginių kompetencijų trūkumą ir siekiant išsiaiškinti tėvų švietimo galimybes. Reikėtų pažymėti, kad kiekybinis tyrimas atliko informacinę funkciją tėvams. Jie susipažino su kompetencijomis, todėl bandydami spėlioti teisingus atsakymus, parodė, kad jiems trūksta pedagoginių kompetencijų. Remiantis tyrimo rezultatais pateikiamos rekomendacijos bei tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo gairės. Tai padės pedagogams ir tėvams bendradarbiauti siekiant užtikrinti vaiko kompetencijų ugdymo tęstinumą šeimoje ir ugdymo institucijoje.

3.2. Kokybinio tyrimo rezultatų analizė

„Nuo to, kaip vaikas jaučiasi savo biologinėje ar globėjų šeimoje, priklauso jo socializacijos eiga, branda, o kai kada ir jos rezultatas“ kaip teigia G. Kvieskienė (2005), reikėtų suvokti šeimos svarbą. Remiantis tyrimais, 2004 metais buvo apklausta daugiau kaip tūkstantis šimtas 14-29 metų amžiaus Lietuvos gyventojų. Net 99 proc. respondentų nurodė, kad jiems vertingiausia yra šeima. Jaunimo vertybių skalėje darbas yra antroje vietoje (97 proc.), trečioje-materialinė gerovė bei išsilavinimas (po 97 proc.). Kaip mažiausiai svarbią vertybę jaunimas nurodė politiką (41 proc.). 67,7 proc. apklaustųjų jaunuolių dar nėra sukūrę, o 20,2 proc.- jau sukūrę savo šeimas. 2,6 proc.- išsiskyre, 6,6 proc.- gyvena nesusituokę, 0,2 proc.- našliai; 2,8 proc. respondentų atsisakė nurodyti savo šeimyninę padėtį. Tyrimų duomenimis modernizuotą šeimos modelį renkasi du kartus daugiau jaunuolių, gyvenusių šeimose, kuriose yra tik vienas tėvų. Nors skyrybų skaičius pastarajame dešimtmetyje nesikeičia, bet vaikų, gyvenančių nepilnose šeimose nuolat daugėja (G. Kvieskienė, 2005, p.103).

Pedagogai turėtų didesnę dėmesį skirti toms šeimoms, kuriose vaikai gali turėti socialinių problemų. Darbas su šeimomis ne tik padeda numatyti kylančias socialines problemas, bet ir jų išvengti. Galime pastebėti, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas yra būtinas, kai vaikas patenka į ugdymo įstaigą ir ugdymą pratęsia pedagogai. Vaikas susiduria su platesne socialine aplinka, intuityviai ir sąmoningai įgyja visuomeninės patirties (G. Kvieskienė, 2005).

Kaip skelbia tyrimai, kad vaikų, netekusių globos, nuolat daugėja: 1990 m. tėvų globos neteko 1116 vaikų, 1992 m. – 1731, o 1994 m. -2567 vaikai. Lietuvoje per pirmąjį 1996 metų pusmetį tėvų globos neteko 1497 vaikai. Iš jų 576 vaikai neturi net septynerių metų. Svarbiausia šio reiškio priežastis- asocialios šeimos. Taigi ir kalbėti apie mažamečių vaikų ugdymą, jų socializaciją yra gana keblu. Tam įtaką turi daugybė veiksnių: ekonominių, politinių, socialinių, idėjinių, o svarbiausias – pats žmogus (tėvas, motina), jo sąžinė (Tarptautinės mokslinės-metodinės konferencijos medžiaga, 1977).

Praktikoje susidūrus su įvairiomis bendravimo su tėvais problemomis, kilo idėja sužinoti tėvų nuomonę apie pedagogines kompetencijas. Siekiant pagerinti bendravimą ir bendradarbiavimą, numatyti tėvų švietimo gaires, buvo atliktas kokybinis tyrimas- giluminis interviu. Kiekybinis tyrimas padėjo parengti klausimyną kokybiniam tyrimui, kuris leido numatyti tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo gaires.

Tyrimo planuoti klausimai išprovokavo diskusiją ir papildomus klausimus. Analizuojant giluminio interviu protokolus, sunku buvo numatyti kiekybinius rezultatus, nes norint suskaičiuoti teigiamus ir neigiamus samantinius vienetus, buvo pastebėta, kad būtent teigiami samantiniai vienetai

(pvz. tėvų nuomonė apie vaiko ugdymą, kad reikia mokyti skaityti, rašyti, skaičiuoti, tačiau nesuvokia kaip tai reikėtų daryti arba užduodant klausimą jiems atrodo, kad vėl kalbama apie tą patį. Jie tarsi sutapatina klausimus nesuvokdami jų esmės ir kt.), tai parodo tėvų pedagoginių kompetencijų stoką, kas ir yra neigiamai vaikų ugdymo tęstinumą įtakojantis veiksnys. Reikėtų pažymėti, jeigu nebūtų atliktas kiekybinis tyrimas, su tėvais susikalbėti būtų neįmanoma.

Apibendrinant kokybiniu aspektu, reikėtų pabrėžti, kad vykusios diskusijos tarp tėvų grupėse parodo tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo būtinybę. Tėvai pripažįsta, kad išsilavinimas reikalingas, bet kalbant apie tėvų pedagoginių kompetencijų stoką, reaguoja keistai. Teigia, kad tėvai gali ugdyti visas kompetencijas. Pedagogas negali vaikui patarti kaip jis turi piešti, tokia nuomonė išprovokavo ginčą tarp mamų. Dauguma tėvų teigia, kad kompetencijų ugdymas būtinas, tačiau ne visi suvokia, kurios svarbesnės iš jų. Reikėtų pažymėti, kad nežinodami atsakymo, tėvai nekalba, o kai suvokia apie ką kalbama, diskutuoja visiškai neatsakydami į klausimą. Todėl tyrimo planuoti 14 klausimų išprovokavo diskusiją ir papildomus klausimus vienoje grupėje- 13 klausimų, kitoje- 16 klausimų.

Susidarė nuomonė, kad jei tėvai nebūtų dalyvavę kiekybiniame tyrime, interviu- neįmanomas, nes nuolat reikėjo kažką paaiškinti arba uždavinėti klausimus, kad suvoktų esmę ir sudėtinga buvo sustabdyti kalbančią kurią nors mamą, kuri nori pasakoti savo gyvenimo įspūdžius ir vis primindama, kad kalbame apie tą patį, tačiau niekaip neatsakydama tiksliai į klausimus. Nors kiekybinio tyrimo smulki anketa atliko švietėjišką funkciją ir turėjo palengvinti interviu.

Kalbant apie vaiko įsijungimą į grupę diskusija nukrypo apie kompiuterius ir problemas. Ir tik konkrečiai paklausus ar vaikui reikalingas kolektyvas, atsakė taip ir vėl pradėjo diskutuoti apie savo išgyvenimus. Reikėtų pabrėžti, kad iš grupių kalbėjo po 3-4 mamos, o kai kurios neprasivėrė visiškai. Sudėtinga buvo priešnekti kokybiniam tyrimui, susidarė nuomonė, kad nepasitiki savo žiniomis, todėl galime teigti, kad tai įrodo pedagoginių kompetencijų stoką.

Apibendrinus galime teigti, kad tėvai yra išsilavinę ir bendrųjų žinių turi pakankamai, tačiau pedagoginių žinių jiems, deja, trūksta. Respondentų nuomonė, kad vaikams reikalingas kompetencijų ugdymas, tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas būtinas vaikų ugdymo tęstinumui. Dauguma tėvų suvokia švietimo tėvams būtinybę. Tačiau kompetencijų ugdymą įsivaizduoja, jog paskaitų būdu galima ugdyti. Galime apibendrinti, kad nežino kitų būdų, o paskaita nėra geras būdas kompetencijoms ugdyti, nes paskaitoje suteikiamos žinios, o ne kompetencijos. Remiantis tyrimo rezultatais, būtina numatyti tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo galimybes. Siekiant užtikrinti vaikų ugdymo tęstinumą būtina šviesti tėvus, sudaryti pedagoginių kompetencijų ugdymo programą realizuojant

sukurtoje konstruktyvioje sistemoje, pateikiant rekomendacijas kaip ugdyti įgūdžius, gebėjimus, konkrečias kompetencijas.

IŠVADOS

- Cituojant A. Juodaitytę (2003), „tėvų švietimas ir ikimokyklinio ugdymo paradigmė kaita interpretuojami kaip tarpusavyje susiję reiškiniai: suaugusiųjų švietimas, tapdamas ikimokyklinio ugdymo socialinio- edukacinio atsinaujinimo sąlyga, drauge yra ir kaip vaikų ugdymo tobulinimo paratikslas ir kaip „virš“ jo esanti dimensija, kaip visuomenės žvilgsnis „iš viršaus“ į tuos darinius, kuriuos ji pati suponuoja savo raidoje. Tėvų dalyvavimas ugdyme padeda vaikams įtvirtinti nuostatas. Per konstruktyvų švietimą tėvai pradeda įsijungti į vaikų ugdymo tobulinimą institucijose ir palaipsniui tampa kompetentingais jo dalyviais, nes „šeimos ir pedagogai nuolat dalijasi tarpusavyje įsipareigojimais vaikų ugdyme, kuris kas kartą yra nukreipiamas vis į gilesnę šeimą, vaikų darželio ir bendruomenės gyvenimo įvairovę““ (Commer, 1991, p. 78) (A. Juodaitytė, 2003, p. 74,75). Remiantis tyrimo rezultatais nustatyta, kad būtinas tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymas.

- Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, jog patvirtino tyrimo hipotezė: nustatyta, jog tėvams trūksta pedagoginių žinių. Tyrimo rezultatai rodo, kad tėvams būtinas švietimas, siekiant lygiaverčio bendradarbiavimo reikia nors iš dalies suvienodinti pedagogines kompetencijas tėvų ir pedagogų, nes jų stoka yra pedagogų ir tėvų lygiavertį bendradarbiavimą ir vaikų ugdymo tęstinumą neigiamai įtakojantis veiksnys.

- Nustatyta priklausomybė tarp vaikų skaičiaus šeimoje ir požiūrio į vaiko ugdymą. Galime daryti prielaidą, jog tėvai, kurie augina keturis vaikus nelabai domisi vaikų ugdymu, nes jie mano, kad vaikai gali vienas kitą auklėti. Tėvai, kurie turi vieną vaiką nori, kad vaikas mokėtų bendrauti, domisi vaiko ugdymu, organizuoja jo laisvalaikį, veda į ugdymo įstaigas. Tėvai turintys tris vaikus sukuria emociškai šiltus santykius, keičia aplinką sudarant įvairias situacijas, o tėvai turintys keturis vaikus neteikia tam reikšmės. Tėvai auginantys vieną ir tris vaikus kalba apie bendravimo reikšmę, konfliktų sprendimą, tuo tarpu tėvai turintys du ir keturis vaikus neteikia tam reikšmės. Galime daryti prielaidą, jog vieną vaiką turintys tėvai mokosi kaip auklėti vaiką ir labai stengiasi, o tėvai turintys keturis vaikus mano, kad yra kompetentingi auklėti vaikus arba patį auklėjimą įpareigoja broliams ir sesėms. Jie nesupranta, kad reikia tobulėti, nes gyvenimas kinta.

- Išanalizavus duomenis nustatyta, kad tėvų amžius neturėjo jokios įtakos, gautiems duomenims. Vienodai į pateiktus klausimus reagavo ir jaunesni, ir vyresni tėvai, neišsiskyrė vienos amžiaus grupės atsakymai.

- Taip pat galime daryti prielaidą, jog vyrai vadovaudamiesi savo patirtimi auklėjant savo vaiką stokoja pedagoginių žinių, todėl jiems sunkiau užmegzti su vaiku kontaktą, jie nežino, kas yra į vaiko kompetencijas orientuotas ugdymas. Tuo tarpu moterys, domisi vaiko ugdymu, jos skaito literatūrą pagal savo poreikius, ieško informacijos apie vaiko ugdymą, tariasi su pedagogais, tėvais. Todėl joms nėra sudėtinga auklėti savo vaiką. Tai rodo, kad neturintys kompetencijų vyrai ir nesuvokia kaip ugdyti jas, bet tai nereiškia, kad jų nereikia ugdyti. Reikėtų pažymėti, kad tėvams reikalinga pagalba ir švietimas.

- Remiantis tyrimo rezultatais nustatytas tiesioginės priklausomybės ryšys tarp tėvų išsilavinimo ir namuose esančių knygų kiekio, vaiko rengimo mokyklai. Galime daryti prielaidą, jog tėvai, kurie turi universitetinį išsilavinimą mano, kad jie puikiai suvokia kaip auklėti savo vaiką, o tėvai turintys pagrindinį ir vidurinį nesuvokia, kad vaiką reikia kryptingai ugdyti, todėl neveda į ikimokyklinės įstaigas. Tuo tarpu tėvai turintys aukštąjį neuniversitetinį ir profesinį išsilavinimą nori ugdyti savo vaikus, kad jie būtų labiau išsilavinę už tėvus.

- Apibendrinus tyrimo rezultatus galime daryti prielaidą, jog tėvai dirbantys švietimo srityje neįsitraukia prie renginių organizavimo, nes mano, kad tai ne jų darbas, o įstaigos pedagogų. Todėl jie veda vaikus į ugdymo įstaigas. Tuo tarpu mamos auginančios vaikus namuose ir tėvai dirbantys gamybos srityje noriai dalyvauja renginiuose, tuo pačiu jie pripažįsta pedagoginių žinių poreikį ir rodo norą įsitraukti į ugdymo procesą.

- Nustatyta priklausomybė tarp tėvų skaitomos literatūros ir požiūrio į ugdymą. Todėl galime daryti prielaidą, jog tėvai skaitantys psichologinę literatūrą mano, kad viską apie vaiko ugdymą žino, todėl jie nenustatinėja savo vaikams taisyklių, klaidingai supranta, kad komunikavimo kompetencija nėra būtina prieš pradėdant mokyklą. Nors skaityti vaiko ir nereikia mokytį, tačiau įgyti komunikavimo įgūdžius yra būtina. Todėl reikėtų pažymėti, kad tėvų švietimas yra labai reikšmingas siekiant vaikų ugdymo ir ugdymosi. Tėvai skaitantys edukacinę literatūrą yra reiklūs savo vaikams, todėl galime daryti prielaidą, kad jiems reikalinga informacija apie vaikų vystymosi etapus, gebėjimus, ugdymo ir ugdymosi problemas ir kt.

REKOMENDACIJOS

Remiantis atlikto tyrimo duomenimis siūloma:

1. Siekiant lygiaverčio tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo ir vaikų ugdymo tęstinumo, įtraukti tėvus į ugdymo procesą.

- Sudaryti sąlygas (laiko, vietos, formos ir kt.) tėvams dalyvauti vaikų ugdymo procese ir bendradarbiauti su pedagogais.
- Sudaryti sąlygas (organizavimo įvairių renginių, savipagalbos grupių kūrimo ir kt.) tėvams prisiimti atsakomybę už atliekamas funkcijas dalyvaujant ikimokyklinio ugdymo sistemos kaitoje.
- Organizuoti įvairius renginius kartu su pedagogais, tėvais kuriant edukacinę erdvę.
- Siekiant užtikrinti vaikų ugdymo tęstinumą, priimti tėvus kaip lygiaverčius partnerius.

2. Pagalba tėvams.

- Teikti informaciją (sakytinę, rašytinę, grupėse, individualiai, video) įvairiais vaikų ugdymo klausimais.
- Konsultuoti tėvus probleminiais klausimais dėl vaikų ugdymo(si) organizuojant seminarus, konferencijas įtraukiant tėvus į vaikų ugdymo procesą.
- Tobulinti paslaugų sferą siekiant išplėtoti šeimų pedagoginės ir psichologinės pagalbos, jų švietimo ir konsultavimo sistemą organizuojant personalo mokymą ir tėvų švietimą, kuriant savipagalbos grupes, tėvų švietimo centrus, socializacijos stovyklas ir kt.

3. Tėvų švietimas.

- Sudaryti pedagoginio dialogo su tėvais aplinką.
- Parengti švietėjiškas anketas, kurių pagalba atliekami tyrimai, kad išsiaiškinti probleminius vaikų ugdymo klausimus.
- Sudaryti tėvams aktualios literatūros sąrašą.
- Sudaryti tėvų pedagoginių kompetencijų ugdymo programą realizuojant sukurtoje konstruktyvioje sistemoje, pateikiant rekomendacijas kaip ugdyti įgūdžius, gebėjimus konkrečios kompetencijos.
- Stiprinti tėvų pedagoginę kultūrą, kad optimaliai išnaudotume šeimos auklėjamąjį potencialą kuriant įstaigos kultūros sistemą ir modelį.
- Aktyviam suaugusiojo mokymuisi pasirinkti konsultavimą, kaip bendradarbiavimo formą.
- Užtikrinti saugų konsultavimo klimatą skatinant tėvų atvirumą, pasitikėjimą savimi.

- Ieškoti netradicinių bendravimo su tėvais metodų ir formų.
- Rengti švietėjiškas programas tėvams, suteikiant žinias apie vaikų auklėjimą, jų vystymosi etapus, ugdant tėvų pedagogines kompetencijas. Programas diferencijuoti pagal poreikį ir kompetencijų lygmenį.
 - Suartėti su šeima ir per konstrukcinę sąveiką siekti vieno tikslo- išugdyti veiklų aukšto lygio konstrukcinės sąveikos nari.
 - Per vaikų neformalųjį ugdymą organizuoti tėvų švietimą.
 - Kurti bendruomenės mokyklas, kuriose vaikų ir tėvų ugdymas vyksta natūralioje, kaip šeimoje, aplinkoje.
 - Sudaryti tėvų iniciatyvines savipagalbos grupes atsakingas už vaikų ugdymą, tėvų švietimą, konsultavimą.
 - Organizuoti tėvų ir vaikų socializacijos stovyklas pagal šeimos ir vaiko poreikius.

LITERATŪRA

1. Ališauskas A., Miltinienė L. (2001). Specialiųjų mokymosi poreikių tenkinimas: mokinių požiūris// Specialusis ugdymas.
2. Ališauskas A. (2002). Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas. Šiauliai.
3. Aramavičiūtė V. (1998). Ugdymo samprata. Vilnius.
4. Association for the Professional Quality of Teachers, SBL (2004). Competence requirements teachers. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < www.leratenweb.nl/bijlagen/SBL_Introduction.pdf-
5. Bajoriūnas Z. (1997). Šeimos edukologija. Vilnius.
6. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002, p.7). Švietimo aprūpinimo centras.
7. Bitinas B. (1998). Ugdymo tyrimų metodologija. Vilnius.
8. Bitinas B. (2000). Ugdymo filosofija. Vilnius: Enciklopedija, 248.
9. Carolyn Webster-Stratton (200-2003). How to Promote Children's Social and Emotional Competence. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: <<http://www.paulchapmanpublishing.co.uk/book.aspx?pid=105210>
10. Charles (1999). Pedagoginio tyrimo įvadas. Vilnius.
11. Cynthia Warger (1999). Early Childhood Instruction in the Natural Environment. [žiūrėta 2005-12-13]. Prieiga per Internetą: < <http://ericec.org/>
12. Dale M. Jacobs, Renee G. Jacobs (2001). Tvardykitės, 84; 130. Kaunas.
13. Developing Your Child's Self-Esteem (1995-2005). [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < http://kiclshealth.org/parent/emotions/feelings/self_esteem.html
14. Dzenuškaitė S. (1989). Motinos dienoraštis. Kaunas.
15. Fylling I., Sandvin I. T. (1998). Parents, schools and special education. Norway: Nordland Research Institute, p.47.
16. Garriott P. P., Wandry D., Snyder L. (2000) teachers as parents, parents as children: what's wrong with this picture? Preventing School Failure. Vol.
17. Gevorgianienė V. (2003). Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas ugdant specialiųjų poreikių turinčius vaikus// Specialiojo ugdymo pagrindai. Šiauliai.
18. Goleman D. (2001). Emocinis intelektas. Vilnius.
19. Grabauskienė A. (1995). Vaikų darželis ir šeima// Vėrinėlis: knyga auklėtojais. II dalis.

Vilnius.

20. Grucė R. (1995). Šeima ir vaikų auklėjimas. Vilnius.
21. Guy Saint-Jean Editeur inc. (1999). Būti tėvais pamišusiame pasaulyje. Vilnius.
22. Hughes M., Wikeley F., Nash T. (1994). Parents and their children s shool. Oxford, UK: Blackwell, p.31. .
23. Jacquelyn Mize Ellen Abell . Encouraging Social Skills in Young Chlidren: Tips Teachers Can Share with Parents. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < <http://www.humsci.auburn.edu/parent/socialskills.html>
24. Jeroen Onstenk John van Vliet (2005). Competence development for Community Schools. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < <http://www.atee2005.n/search/paperworks.php?contrid=67>
25. Jovaiša L. (1999). Profesinio konsultavimo psichologija, p. 112. Vilnius.
26. Jovaiša L. (2000). Auklėjimo mokslas ir praktika. Vilnius.
27. Juodaitytė A. (2003). Socializacija ir ugdymas vaikystėje, p. 25; 28. Vilnius.
28. Juodaitytė A. (2003). Vaikystės fenomenas: socialinis- edukacinis aspektas. Šiauliai.
29. Juodaitytė A. (2003). Tėvų, kaip suaugusiųjų, konstruktyvaus švietimo paradigmos raiška ikimokyklinio ugdymo kaitoje. Pedagogika.69, p.73-78.
30. Jurašaitė E. (2004). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos: struktūra, modelių realizavimas, įvertinimas.Daktaro disertacija. Vilnius.
31. Kardelis K. (2005). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai.
32. Kendall F. (2001). Ypatingi tėvai- ypatingi vaikai, p. 25;31;68;86. Vilnius.
33. Kindergarten Assessment at Private Schools (2005). [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < http://parents.berkeley.edu/recommend/schools/K_assessment.html
34. Kočiūnas R. (1995). Psichologinis konsultavimas, p. 25. Vilnius.
35. Kontautienė R. (2000). Pedagoginio bendradarbiavimo kokybinis modalumas pradinėje
36. Kvieskienė G. (2000). Socializacijos pedagogika: (įvadas į socialinę pedagogiką). Vilnius. mokykloje// Tiltai, p.57.
37. Kvieskienė G. (2005). Pozityvioji sociologija. Vilnius.
38. Laužackas R. (1999). Sistemoteorinės profesinio rengimo kaitos dimensijos [Monografija]. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
39. Leliūgienė I. (1997). Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas: Technologija.
40. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992, p.19. 38 str.). Vilnius.
41. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2003, p.23). Vilnius.

42. Lietuvos švietimo koncepcija. (1992, p.5). Vilnius.
43. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija (1989, p. 2; 6). Kaunas.
44. Lileikaitė V., Juodaitytė A. (2003). Tėvų pedagoginės savipagalbos plėtojimosi sąlygos ir galimybės (Vokietijos ir Lietuvos patirtis). Jaunųjų mokslininkų darbai Nr.1 .p.73;74;77-79. Šiaulių universitetas.
45. Linda K. Eksnin and Nick Eksnin (2000). Teaching Parents to Teach Their Children to Be Prosocial. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < http://www.donline.org/ld_indepth/behavior/prosocial.html
46. Lynne Namka, Ed. D. (1997). Teach Children – Don't Label Them. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < <http://members.aol.com/AngriesOut/parent3.htm>
47. Marci J. Hanson (1999). Early Transitions for Children and Families: Transitions from Infant/Toddler Services to Preschool Education. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < <http://ericec.org/>
48. Matulionis A. (2001). Sociologija, p.31. Vilnius.
49. Miškinis K. (2003). Šeima žmogaus gyvenime. Kaunas.
50. Monkevičienė O. (1993). Pokyčiai reformuojamuose darželiuose// Švietimo naujovės, p.4;5.
51. Monkevičienė O. (2003). Mano vaikai: priešmokyklinis vaiko ugdymas. Kaunas.
52. Monkevičienė O. Priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymas. [žiūrėta 2005-12-13]. Prieiga per internetą: < http://gimtasiszodis.w3.lt/monkev_04_1.htm
53. Patrick Tanck Jeroen Onstenk (2005). Teachers and parents: partners in education?. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < <http://www.atee2005.nl/search/paperworks.php?contrid=81>
54. Pavel Zgaga. Renewal of School Curricula and the Role of Teacher Education. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/renewal-of-school-cur-Ene-t05.pdf
55. Poškus K. (1986). Mokytojo kūrybinė asmenybė. Kaunas.
56. Priutt P., Wandry D., Hollums D. (1998). Listen to in. Parents speak about their interactions with special educators. Preventing School Failure. Vol.
57. Pukelis K. (1995). Mokytojų rengimas ir tautos kultūra. Kaunas.
58. Sandra Kerka (1998). Competency-Based Education and Trainig. [žiūrėta 2005-12-13].
Prieiga per internetą: < <http://www.cete.org/acve/docgen.asp?>
59. Shiller P., Bryant T. (2004). Vertybių knyga, p. 18. Kaunas.

60. Staerfeld E., Mathiasen Ch. R. (1999). Pedagogika ir demokratija. Vilnius.
61. Švietimo gairės 2003-2012m. (2002). Vilnius.
62. Tarptautinės mokslinės-metodinės konferencijos medžiaga (1997). Šiauliai.
63. Teresevičienė M., Gedvilienė G. (2000). Mokymasis bendradarbiaujant, p. 19. Vilnius.
64. Turnbull A. P., Turnbull H. R. (1997). Families, professionals, and exceptionality: A special partnership. Upper Saddle River, NY: Prentice- Hall, Inc.
65. Uzdila J. (1993). Dorinis asmenybės ugdymas šeimoje, p. 64. Vilnius.
66. Vabalas- Gudaitis V. (1993). Psichologijos ir pedagogikos straipsniai, 98. Vilnius.
67. Vaitkevičius J. (1995). Socialinės pedagogikos pagrindai, p.22. Vilnius.

